IVSTITIA
CÆSAREA, IMPERIALIS,

CIRCA DECLARATIONEM BANni, contra Comitem Palatinum Electorem, & circa nuperam Executionem, contra captiuos Pragenſes.

CLARE DEMONSTRATA, ADVERSARIISQVE CALVMniatoribus directè oppoſita.

Ex Legato [illegible] Cocceini

ANNO M. DC. XXI.

EPIGRAMMA
AD
FERDINANDVM, II.
CÆSAREM, SEMPER
AVGVSTVM.

Mirandum? perhibent: Dubiâ nec ſorte mouetur
CÆSAR; nec variâ; nec variatur atrâ.
Reſne aliena agitur? Suſpirans, tunc ego. PRIMVS
MOTOR hic, immotus fulminat, aſtra mouet.

Digitized by Google

CANDITO ET VERITATIS AMANTI LECTORI.

MEMBRA pro capite pugnare, alias quidem naturale eſt. ſed tempora noſtra ſunt talia, vt ab ipſa natura abire velle videantur. adeò multi iam reperiuntur, qui quanto ſtudio caput propugnare deberent, tanto illud oppugnant. Perluſtremus Germaniam noſtram. Quid non factum eſt contra omnium noſtrum Caput, Imperatorem Auguſtiſsimum? quid adhuc non fit? facta ipſa loquantur. de hoc ego tantum.

Semeſtre iam eſt, quod hoc Caput noſtrum ex plena ſcientia & poteſtate, modo legitimo, atque vrgentes ob cauſas, ſententiam Banni contra Comitem Palatinum Electorem publicauerit. Multi quidem eam tanquam Sacro ore prolatam, vti dignum eſt, venerantur. at multi quoque ore profano contemnunt, varijſque calumnijs impetunt. Imprimis nuper anonymus quidam libellum aliquem famoſum diuulgauit, qui omnium calumniarum quaſi compendium, ſententiam hanc inanem, nullius valoris, omni Iuri & pro- pro Imperatoris Iuramento contrariam pronunciat; quam tamen Imperatoria Maieſtas tanquam omni modo iuſtam propoſuerat, Sed quæſo, qualis iſta perſonarum oppoſitio? Alter eſt, neſcio quis, quem ſaltem, qualiſcunque alias ſit, proprium ſcriptum indicat propter malitiam peſsimum calumnia-

lumniatorem, & propter ignorantiam necdum eſſe ICTVM, ſed leguleium aliquem, ſeu tabulam, imò potius ſcholarem, qui indicem, farragines locorum communium, & quæcunque obuia ſine iudicio ſequitur. Alter verò eſt CÆSAR AVGVSTVS, Legum Interpretator & Lator Summus, cuius ſplendor Maieſtatis non patitur vllam contra ſe præſumtionem, cuius Iuſtitia & Integritas omnibus eſt vita in omnium oculis poſita, notæ eſſe poſſunt; imò ſunt quoque, & mundus eas admiratur, tantum illi non, qui ex ſuis vitijs cæci ſunt, & qui, tanquam ranæ,

Quamuis ſint ſub aqua, ſub aqua maledicere tentant.

Cogitet quæſo aliquis in principio, antequam rem ipſam, ſi fortè non nouerit, introſpiciat, pro vtra parte, & contra vtram præſumptio facienda ſit. Mihi quidem tum hæc Sacratiſſimæ Imperatoriæ Maieſtatis conſideratio, tum ipſius cauſæ clara veritas omne dubium ex animo exemerunt, adeoque fermè perſuaſerunt, vt defenſionem hanc qualemcunque pro ſententia Banni animo iam conceptam ſupprimerem: dum mihi perſuadebam idem quoque alijs obuenturum. Ita quidem adhuc ſentio, ſed de illis, qui candorem amant. Quid verò de his, qui rebellionibus, fallaciis, mendaciis, calumniiſque, his temporibus totam Europam inuehunt? Plus nimis patet iſtos candorem omnem abieciſſe, adeoque factis, dictis, & ſcriptis ſuis iuſtitiam & veritatem ſecundum omnes vires impugnare. Vt igitur tales abſurditate ſua in clarum omnium aſpectum producta confunderentur, & ne alii, boni quidem, ſed rerum non ſatis periti in errorem ſeducerentur, propoſitum meum mihi hanc ob cauſam potius vrgendum videbatur. An vero hoc propoſitum aliquatenus attigerim, aliorum eſto iudicium. Perſonas non inſector, vitioſa dicta & facta in perſonis reprehendo. Atqui hoc fieri oportuit. Si quid tamen in hac vel alia re minus rectè dictum eſt, dictum non eſto.

Fateor

Digitized by Google

Fateor vero cauſam Cæſaream pro amplitudine hō-honoris ſui (licet pro claritate veritatis ſuæ nullos requirat) alios defenſores requirere, me longè prudentiores, & Culmini iſti propinquiores, quales etiam futuros ſpero, ſi ita opus videbitur: attamen non aliter ſatisfacere animo meo potui, quam ſi & ego operam meam contra communes iuſtitiæ & veritatis hoſtes probarem. Ex ipſa vero paruitate mea, tantum abeſt, vt animo cadam, vt potius inde magnam ſpem, & ſacrum omen concipiam. Quoniam & Tu, DONINE, *Dominus noſter, Ex ore infantium & lactentium perfeciſti laudem propter inimicos tuos; vt deſtruas inimicum & vltorem.*

PRIMVM CAPVT CRIMINATIONVM ADVERSVS BANNVM Imperiale.

IMperator non habuit poteſtatem declarandi Bannum. Probatur. 1. Quod inter ipſum & Comitem Palatinum agitur, eſt cauſa ipſius propria & priuata. In tali autem nemo, ne Imperator quidem, ſibi ipſi Iudex eſſe poteſt, 2. Comes Palatinus potius Imperatoris Iudex eſt, etiam tanquam Imperatoris. 3. Non poteſt Bannum declarare abſque conuentu & conſenſu Principum, ſaltem Electorum. 4. Imperator eſt ſuſpectus; vti & ſimiliter Electores Eccleſiaſtici, atque ipſius Conſiliarij aulici, qui forte conſenſerunt.

SECVNDVM CAPVT CRIMINATIONVM.

NON præceſſit Citatio Partium, nec debita cognitio cauſæ; adeoquè contra indefenſum Bannum eſt pronunciatum. Hoc autem eſt illicitum, facitque Bannum de Iure nullum. Probatur. 1. Omni Iure Communi, Diuino, Naturali, Gentium, Canonico & Ciuili abſque præuia cauſæ Cognitione & Citatione ſententiam ferre generaliter eſt illicitum 2. Imperatori ſpecialiter eſt illicitum in declaratione Banni tum propter contrarias Imperij Conſtitutiones; tum maxime & ipſam moderni Imperatoris Capitulationum.

Hæc eſt Syncera analyſis, & ſumma omnium, quæ obijciuntur, & de quorum veritate iam erit agendum. Poſſem quidem

Digitized by Google

quidem ea, eorumque probationes, quatenus nobis obſtant, tantum eo ordine, quo ab aduerſario poſita ſunt, continuo diſſoluere & reijcere, quod & ſufficiens eſſet. Veruntamen vt tota res omninò ordinatè & clarè ante oculos poneretur, modo adhuc non parum accuratiore opus eſſe mihi viſum fuit.

Ipſa itaque fundamenta, quibus Bannum innititur, & quæ calumniator aduerſarius labefactare conatur, ad diſtinctas Propoſitiones reuocare, Propoſitiones firmis ſuis argumentis, ſæpe etiam propter maiorem firmitatem in legitima argumentandi forma poſitis, diſtinctè confirmare, omnia quæ in contrarium allata ſunt, ſuo loco tanquam obiectiones diſtinctè proponere & refutare allaboraui. Omnis itaque confuſio calumniatori familiaris mihi ſcrupulosè vitanda fuit, atque omnis fere ordo, ſi quem habet immutandus: imprimis cum & hoc accederet, quod mihi non perinde eſſet, quam Propoſitionem ſub quocunq; Numero ponerem, ſed quod eas tali ordine diſponere deberem, vt priore loco eſſent illæ, quæ aliarum probationibus inſeruiunt. atque hinc omnibus illis, quæ aduerſarius ſub Secundo capite agit, priorem locum dare oportuit.

Vt igitur ad rem veniamus; ſciendum, quod non ſit quæſtio, an declarationi Banni præmiſſa fuerit formalis Citatio, & cognitio cauſæ, illud etenim factum non eſſe nullo modo negamus, intelligendo tamen per *cognitionem cauſæ*, eam quæ fit ordine iudiciali, audiendo coram iudicio probationes, Rei defenſiones & exceptiones (aliàs ſignificantius dicitur, examinatio, diſcuſſio cauſæ, ſeu iudicium diſcuſſionis) vti quoque ab aduerſa parte intelligitur. Sed quæſtio eſt an id licitè & iuſtè factum fuerit? Imperator in libello ſuo Banni declaratorio id affirmat; aduerſarius verò in libello ſuo famoſo negat. Rationes ab ipſo adductæ ſi tantum vellent, quod ordinariè in occultis & dubiis abſque Citatione & examinatio-

ne cau-

ne cauſæ non liceat procederet, non fieret de hoc quæſtio inter nos, quia nec id cupimus negare. Verum quia hoc nihil ad rem, idem quoque volunt de Notorijs; in quibus id licere, fundamentum Banni eſt. Quod & nos conſequenter iam probabimus.

PRO-

PROPOSITIO I.

In Notorijs abſque præuia Citatione & Examinatione partium ſententiam ferre vel declarare licitum eſt Iure Naturali.

NOTANDVM, quod *Notorium* hic ſumamus ſtrictiſſimè, pro eo quod eſt plenè Notorium: quando nimirum factum publicè conſtat, & Iudici & plurimis alijs, ita vt nulli tergiuerſatione poſſit celari: conſtatque ſimiliter omnibus alicuius iudicij, aliquamque circumſtantiarum & Iuris notitiam habentibus, quod ei nulla poſſit defenſio competere propter quam cum ratione dubitetur, an ſit tale vel tale crimen. Meritò enim etiam à tali iudicio excipimus ignaros, ſtultos, nugatores, abſurdos, ſiue ex miſeria tales, ſiue etiam ex malitia, quia ſcilicet criminis conſortes: alias nec vnquam per mille proceſſus aliquid notum erit. Vno verbo dicam: Notorium eſt, quando publicè notum eſt factum, & qualitates facti.

Hinc itaque euidentiſſimè ex ipſo termino demonſtratur Propoſitio.

1. Quando id iam publicè notum eſt, quod per Citationem & Examinationem cauſæ inquiritur, tunc licitum eſt Iure Naturali Citationem & examinationem omittere. Patet. quia ſi non liceret in eo quieſcere, quod per Citationem & examinationem inuenitur. neque enim hoc amplius quam publicè notum eſt. Et ſic iretur infinitum. quod abſurdum.

In Notorijs autem id iam publicè notum eſt, quod alias per Citationem & examinationem cauſæ inquiritur.

Ergo Iure Naturali eas omittere licet; adeoque ſtatim ad ſententiam procedere.

Minor probatur. Nihil aliud enim per Citationem & Examinationem

inquiritur, quam vt publica ſcientia nota ſint factum & qualitates facti. Nam quod de his inquiratur, certum eſt, & quod etiam de ſolis, inde, quia habitis his Iudex de cauſa ſufficienter eſt informatus.

At in Notoriis iam publicè nota ſunt factum & qualitates facti. vti ex termino patet. Ergo,&c.

Miror itaque, quomodo aliquis poſsit eſſe tam abſurdus, qui putet Ius Naturale dictare, vt inquiratur de eo, quod iam publicè notum eſt, imo quod multo notius eſt abſque examinatione, quam cauſæ occultæ & dubiæ cum diligenti examinatione; & quod talia aſſerendo non videat ſe clarè in lumen naturale impingere! Faciunt id vero aduerſarii, & quidem contra ipſorum voluntatem pro defenſione noſtræ cauſæ; vt nimirũ ſtatim in principio inde videatur, ipſos tales eſſe, qualium iudiciũ paulo ante eleuaui; vt quoque ſimul in reliquis magno ſe damnent præiudicio.

Lubet hic etiam aſcribere egregia verba Gratiani, *ad cap. quæ Lotharius.2.q.1.* ne quidem propter authoritatem tanti viri, ſed propter rationem quam contineat, & quia hoc Ius Naturale paulo aliter explicant, quam à nobis iam factum. *In manifeſtis,*ait,*calliditate accuſantium non opprimitur Reus, nec tergiuerſatione proprium crimen celatur, cum culpa ſua oculis omnium ſponte ſe ingerat: atque ideo in talibus iudiciarius ordo non requiritur: qui ideo inſtitutus eſt, vt nec innocentia inſidiis pateret aduerſantium, nec culpa delinquentium ſententiam effugeret iuſti examinis.*

2. Si qui vero adhuc fortè tam tardi eſſent, qui etiam clariſſimis his non poſſent intrepidè aſſentire, vel ſi qui potius tam proterui, qui obluctarentur, illi poſſent à poſteriori conuinci. Nam impoſsibile eſt, id eſſe contra Ius Naturale, quod Iure Diuino. Gentium, Canonico, Ciui, ſi veteri & nouo licitum eſt, vti id, de quo quærimus, per omnia iſta iura licitum eſſe videbitur Propp. ſeqq. Sed quia res nimis clara eſt, & ſi qui tales ſunt, eos, ſi iudicium ſuum audiri velint, meritò contemnimus: iccirco ex hac Prop. ſequentes potius illuſtrari poſſunt, vel & confirmari.

Corollarium.

Hinc quoque ſimul videre eſt, quod ab hoc priuilegio excludantur. 1. Illa quæ quidem dicuntur Notoria, re vera tamen non ſunt, habentq; rationem dubitandi. 2. Quæ tãtum vni parti, vel iudici nota ſunt. 3. Quæ quidem quoad factum nota ſunt, non vero quoad qualitates. In his enim Citationem & examinationem requiri non negamus.

PRO-

PROPOSITIO II.

Idem quoque licitum eſt Iure Diuino.

PER Ius Diuinum communiter intelligitur illud, quod colligitur ex verbo Dei reuelato. vbi.

1. Chriſtus *Ioh.* 3. ait: *Qui non credit iam iudicatus eſt.* Verum etiam aliunde conſtat, quod *oportet nos omnes manifeſtari ante tribunal Chriſti,* imprimis in vltimo illo iudicio generali, quod Chriſtus domne, ſupremus iudex, cum omnibus hominibus ſolemniter, & quidem viſibili & humano modo acturus eſt: Oportebit vtique ibi infideles quoque iudicari. ſed dicendum, quod quanquam illi, qui credunt cum debitis requiſitis, non iudicabuntur, ita vt condemnentur, tamen non omnes qui credunt, ſtatim eo ipſo ſaluabuntur. atque ita cum his fiet etiam iudicium diſcuſsionis, vt pateat, quinam eorum æternum damnandi, quinam ſaluandi; ac tum demum audietur finalis ſententia. Erit autem tam manifeſtum infideles non poſſe ſaluari, vt id omnino nulla indigeat diſcuſsione, ſed quoad hoc, vti Chriſti dictum vult, iam iudicati & condemnati ſunt; adeoque tantum requiretur publicum iudicium damnationis, ſeu finalis ſententia; *Ite maledicti,* &c. Conſentiunt omnes antiquiores Theologi *de extremo iudicio,* plurimique Interpretes ſuper hunc locum, & 20. *cap. Matth.* neque apud Catholicos Dd. ea de re eſt dubium. Ne tamen cum aduerſariis propter alias controuerſias intercurrentes in prolixitates inuidamus, poſſunt ipſi hac relicta probatione ſe ad ſequentes conferre.

Quod autem nihilominus ſententia hic feratur in infideles præſentes & quaſi citatos, non eſt propterea, quia iudicium fuiſſet alias illegitimũ, ſed propter alias cauſas, propter maiorem ſcilicet omnium malorum confuſionem, bonorum vero, ac imprimis Chriſti glorioſiſsimi iudicis gloriã, &c. Sin autem aliquis velit contendere, non inconueniens fuiſſe, vt etiam Palatinus cum ſuis, ſi fieri potuiſſet, propter tales cauſas in publicatione Banni præſens fuiſſet, id ei haud difficulter largiemur.

2. Apoſtolus 1. *Tim.* 5. ait. *Quorundam hominum peccata manifeſta ſunt, præcedentia ad iudicium.* id eſt, manifeſta ſunt, priuſquam veniant ad iudicium. Hinc quidem apertè necdum habetur, quod volumus; ſi tamen ea coniungantur, quæ Prop. I. circa Ius Naturale dicta, erit id ſatis apertum: imprimis cum etiam multi Interpretes, aliique Theologi *de officio iudicis,* non tantum ex hac emphaſi, ſed etiam ex contextu inferre velint, quod talia non egeant probatione, ſeu iudicio diſcuſsionis. Ita *gloſſa interlin. Lyranus hic. S. Th. hic, & 2.2.q.67.a.2.ad* 3. pluresque alii.

3. Clarius id hinc habetur. Notorium nimirum erat, quod Ioab iniuſtè interfecerit Abner 2. *Reg.* 3. Rex Dauid autem etſi eum tempore vitæ ſuæ propter Roel non puniuerit: morti tamen proximus id negotium filio ſuo Salomoni commiſit 3. *Reg.* 2. & quidem ita, vt *non deducat canitiem eius pacificè ad inferos.* Hanc vero ſententiam tulit abſque omni Citatione & proceſſu. Eodem quoque Rex Salomon ibid. abſque omni Citatione & proceſſu executus eſt.

4. Clariſſimè vero id liquet ex facto Apoſtoli Pauli, qui 1 *Corinth.* 5. ſcribit, quod *abſens iudicauerit vt præſens*, inceſtuoſum illum fornicatorem Corinthium *tradere Satanæ.* non autem quia citatus, coram Apoſtolo tanquam iudice examinatus & conuictus erat; ſed quia, vti præmittit, *Omnino auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio, &c.* Erat nimirum *ſcortator manifeſtus, quem abſentem & irrequiſitum Apoſtolus excommunicauit. cap. cum ſit Romana. de appellat. Omnes enim crimen eius ſciebant, & non arguebant: publicè nouercam ſuam loco vxoris habebat: in qua re neque teſtibus opus erat, neque tergiuerſatione aliqua poterat tegi crimen. cap. de manifeſta.* 2. *q.* 1. *ex S. Ambr.*

5. Id denique probatur ex conſenſu Theologorum, Iuris Diuini & S. Scripturæ Interpretum, qui vno vel altero locorum nominatorum illud vnanimiter docent: adeò vt Arragonius, poſtquam *ad* 2. 2. *q.* 67. *a.* 2. *&* 3. In Notorijs Citationem, accuſationem & probationem non requiri docuerat, concludat: *Neque hac de re poteſt eſſe dubitatio inter Doctores.*

Iure itaque Diuino licitum eſt in Notorijs abſque Citatione & iudiciali diſcuſſione ſententiam promulgare.

PROPOSITIO III.

Idem quoque licitum eſt Iure Gentium.

QVia ſcilicet Iure Naturali adeò expreſsè licitum eſt dicto modo in Notorijs procedere, tantum abeſt vt gentes ob aliquas forte cauſas aliter ſtatuerint, vt omnes potius ſæpiſſimè eodem modo procedant. Id quod facilè probatur.

1. Bella introducta ſunt Iure gentium, vt patet; & hinc conſequenter eodem Iure introductum eſt, vt quælibet legitima Reſpubl. hoſtes ſuos, qui in hoſtili aliquo actu, deprædationibus nimirum, vel ipſo conflictu capiuntur, vel de quibus alias indubitatò conſtat quod ſint hoſtes, licitè poſſit perpetuis carceribus, vel ſeruituti, vel ipſius vitæ ſupplicio mancipare;

pare;

pare; modò velit, & modò non obſtent pacta cum hoſtibus de ſoluendo lytro pro captiuis. Notum verò eſt, quod aduerſus tales non inſtituatur proceſſus, in quo cognoſcatur, an ſontes ſint, vel non. ſed quia hoc Notorium eſt, tantum hæc vel illa pœna pro libitu decernitur.

2. Sic & vbique in diſciplina militari, ſi quis officium ſuum vel ordinem non obſeruet, ſi contra mandata agat, exceſſus etiam alias non adeò graues, faciunt quidem cum tali proceſſum, ſed quam primum ad reſtim. ſic ſi aliquis fuga deſerat. ſigna militaria, ſi transfugiat ad hoſtes, ſit miles vel ciuis, abſque Citatione & examinatione publica infamia damnatur, imò à bonis & ſecuritate vitæ proſcriptione deponitur. Pluribus non opus eſt obſeruationibus: communiſsimæ hæ omnium animis ſatisfaciunt.

Contra has autem tres Propp. præcedentes aduerſarius nullum neque argumentum neque explicationem adducit, ſed tantum ſimpliciter contrarium aſſerit; quæ nuda aſſertio non indiget refutatione.

PROPOSITIO IV.

Idem quoque licitum eſt Iure Canonico.

1. ID probatur imprimis clarè ex duobus *textibus ſupra. Prop. II. arg. III. citatis ex cap. cum ſit Romana. de appell.* & *cap. de manifeſta. 2. q. 1.* in quibus agitur de fornicatore Corinthio. His addatur *cap. Scelus. d. q.* vbi Papa Nicolaus duos Epiſcopos ab officio depoſitos & excommunicatos eſſe cum ſancta Synodo decernit, *quod eos Lotharii Regis in tali ſcelere, quod omnibus manifeſtum erat, fuiſſe tutores atque fautores penè totus orbis, vndique ad limina ſeu ſedem confluens Apoſtolicam, referebat.* In eadem *quaſt. adhuc duo cap.* habentur de Notoriis, vti ſunt *cap. manifeſta.* & *cap. quæ Lotharius*, in quibus tamen ſolummodo habetur, quod accuſatione non indigeat.

2. *Cap. bonæ memoriæ. de elect. & elect. pot. Contra Legati vero proceſſum hoc facere videbatur, quod non citatis, VVormacienſi Epiſcopo, & eius fautoribus, proceſsiſſet. Porro exceſſus Notorius examinatione non indiget.*

3. *Cap. ſuper eo de teſtibus cog. Quod ſi factum eſt Notorium, non eget teſtium depoſitionibus declarari, cum talia probationem vel ordinationem iudiciariam non requirant.*

4. *Cap. tua. de cohab. Cleric. & mul. Quid ſi crimen eorum* Clerico-

 rum

rum publice concubinas habentium) *ita publicum eſt, vt merito debeat appellari Notorium: in eo caſu nec teſtis, nec accuſator eſt neceſſarius: cum huiuſmodi crimen nulla poſsit tergiuerſatione celari.* Hique ex reſponſione ad quæſitum colligitur, quod tales ſint condemnandi, etiamſi *ſe eſſe concubinarios diffiteantur.* Ibid. *cap. quæſitum eſt. Etſi quemlibet Clericum pro mortali peccato, quoad ſeipſum conſtet eſſe ſuſpenſum, non debet tamen in officiis euitari: qui quantum ad alios etiam in caſu propoſito fornicationis ſuſpenſus non eſt, niſi peccatum huiuſmodi ſit Notorium per ſententiam, ſeu confeſsionem factam in iure, aut per euidentiam rei, quæ tergiuerſatione aliqua celari non poſsit. Ergo ne quidem declaratione ſententiæ quoad hoc opus eſt, quando euidentia rei adeſt.*

5. *Cap. ad noſtram. de iureiur. ſecundum traditiones Canonicas manifeſta accuſatione non indigent: nec in eis eſt ordo iudiciarius obſeruandus, qui debet in aliis obſeruari.* Ibidemque Archiepiſcopo Neapolitano ſignificatur, quod *in manifeſtis & notoriis ratione iuramenti* (quod quaſi per extorſionem generaliter præſtiterat) *non teneatur ſeruare ſubtilitatem ordinis iudiciarij, quam in his non ſeruari per omnia ipſa Iuris ratio poſtulat & requirit, vnde videbitur ſubtiliter intuenti de ordine iudiciorum procedere, vt in præmiſsis non per omnia ordo iudiciarius obſeruetur.*

Textus itaque Iuris Canonici pro noſtra ſententia ſunt adeo clari, vt neminem putem tam proteruum, qui ſibi imaginari poſsit, idem Ius ſtatuere etiam contrarium. Videamus tamen, an loca ab aduerſario citata ſaltem aliquod dubium inijcere poſsint.

Obijcitur.

PRIMO. *Cap.* 1. 5. 11. 12. 13. *cauſ.* 2. *quæſt.* 1. *Et cauſ.* 3. *quæſt.* 9. *per tot.*

Sed quod primo loco ſermo ſit de cauſis communibus occultis & dubiis, non vero de Notoriis, clariſsimum eſt tum ex ipſis verbis *capitulorum*, tum quia in eadem *quæſt.* quatuor ſunt *capitula*, ſupra etiam *argument.* 1. citata, in quibus Notoria manifeſtè excipiuntur. Legat ibi, qui latinè nouit: nihil eſt difficultatis.

Sic & fruſtra obijcitur altera *quæſtio.* Nam ibi ex toto nulla mentio fit de Notorijs : quæ etiamſi alibi non tam manifeſte exciperentur, tamen & nihilominus ex totius huius *quæſtionis* ſenſu ſatis colligeretur, eam loqui de cauſis ad Iudicem ſolummodo per accuſatorem ſeu alteram partem delatis, quæ nullo modo ſunt Notoria.

SECVN-

SECVNDO. *Clement. Paſtoralis. de ſententia & re iudicata. Vbi refertur, quod Imperator Henricus contra Robertum Regem Siciliæ Banni ſententiam, propter rebellionem aliaſque iniurias, promulgans itidem aſſeruit, quod hæc eſſent* Notoria, *& quod talia faceret exigente ita* Iuſtitia, & de Imperiali etiam poteſtate. *Nihilominus tamen Papa* CLEMENS. *V. ibidem ſententiam hanc pronunciat temerariam eſſe & nullam, vtpote quæ promulgata fuerit à Iudice incompetente,* contra non citatum legitimè, & ad locum tutum. *hoc addito*: Quod Imperatori non liceat tollere Citationem, cum ſit Iuris Naturalis.

Pro Reſponſione præmitto, quod ſententia illa ibidem nulla pronuncietur ex multis cauſis, quæ huc omnino nihil faciunt. Licet nimirum Rex ipſe terras aliquas ab Imperatore in feudum teneret; quia tamen tum alias ordinariè, tum imprimis tempore Citationis continuo & Notorio extra diſtrictum Imperij in Regno Siciliæ morabatur, ratione cuius Regni Summo Pontifici & Romanæ Eccleſiæ eſſet Notoriè ſubditus, homoque ligius & vaſallus; & quia ſic ratione originis & domicilij Imperio non eſſet ſubiectus; inde infertur, quod Rex non potuerit crimen læſæ Maieſtatis contra Imperatorem committere, nec ab eo vel citari vel iudicari, multo minus omni dignitate & Iuriſdictione priuari. Hæc verò, ob quæ Imperator merito dicebatur Iudex incompetens, nihil ad noſtrum caſum. Deinde non ſit ibi difficultas, quod rex non erat citatus (erat enim citatus, vti ibi habetur expreſſe) verum quod non erat *legitimè citatus, nec ad locum tutum.* Suppoſito autem, quod Iudex aliquem citet vel citare debeat, illum tum modo legitimo citare debere non negamus.

Sed neque hoc quicquam iam ad nos: quia vti Imperator non citare debuit Comitem Palatinum, vti iam conſequenter probamus, ſic neque citauit, adeoque nec defectum commiſit in modo Citationis.

Si ergo inde aliquid contra nos colligendum, hoc deberet ita fieri. *Imperator ibi aſſerit rebellionem & hoſtilitatem Regis eſſe Notoria, & tamen nihilominus eum citauit. Ergo Citatio etiam debet fieri in Notoriis.*

℞. I. Etiamſi ibi Notorium in tam ſtricto ſenſu accipiatur, vti nos iam accipimus, atque etiamſi tunc verum ſit, quod Imperator aſſerit: tamen nihil adhuc infertur. Potuit enim Ius ſuum vel remittere vel negligere, atq; ſic alterius Iuri & poteſtati nihil præiudicat. Hæc quidem Reſponſio propter circumſtantias iſtius caſus non eſt ſatis probabilis:

Impe-

Imperator enim concitabatur in Regem, tum ab exercitu, tum ab vrbe Piſana, in qua erat (vt hic dicitur *in cap*) At nihilominus citabat Regem & proceſſus contra eum inſtituebat. Vnde ſaltem nihil in gratiam Regis, quod de Iure poterat, remiſit, nec propter eandē cauſam id neglexit: imo nec remittere nec negligere id ab aduerſariis Regis Imperatorem circumſtantibus & inſtigantibus permiſſus fuiſſet. Tollit tamen omnem vim argumenti, & ſi quis ita explicare velit, aduerſariorum tota ſapientia cadit. R. 2. Crimina illa ne quidem ſecundum mentem Imperatoris, verè Notoria fuiſſe. 1. Imperator poſt Citationem habuit etiam proceſſus contra Regem licet abſentem. At quia ex prædictis iam clarum eſt, talia non requiri in Notoriis, ſic inde potius colligitur, quod non fuerint verè Notoria, accedente eo, quod nihil rigoris hic fuerit remiſſum vel neglectum. 2. Imperator ſaltem potuit ſcire, quod defendi poſſit licitum eſſe, in Notoriis omnem citationem & proceſſum omittere. Si ergo, quamuis in Regem incitatus, noluit vti illo modo, id debuit eſſe inde, vt per alterum modum communem eſſet ſecurior, nec pateretur aliorum contradictiones. Si autem hac in re fuit tam ſcrupuloſus; multò magis debuit poſteà attendere, vt Citatio & Proceſſus legitimè fierent. Quare igitur voluiſſet potius ſuppoſito modo communi illegitimè citare & procedere, quod ſimpliciter eſt illicitum, quàm his omiſſis ſtatim ſententiam ferre, quòd defendi poterat? Sanè hoc nullam ſaperet neque veram neque apparentem prudentiam, dum adhuc liberum eſt alterutram viam ingredi, auferre ſibi ipſi primùm poteſtatem ingrediendi extraordinariam non illicitam, & deinde hac relictâ ordinariam ſequi, eamque illicitè totam corrumpere. 3. Poteſt & inde colligi, quod, quamuis Imperator præmittat facta eſſe Notoria, ſententia tamen ipſa non feratur tanquàm in Notoriè Reum, verum tanquàm in *peremtoriè & ſufficienter citatum, ſed comparere contumaciter recuſantem.* Vnde & ſententia tantum eſt interlocutoria, pro quali etiam à ſummo Pontifice habetur. De quo, hoc prætereà adhuc addi poſſet, quod poſteà videatur illa crimina vocare *delata*, ſcilicet ab altera parte, de quibus aliàs Iudici nihil conſtat, vti vox ipſa ſignificat.

Dico ergo, quòd Imperator Notorium non tam ſtrictè accipiat, ſed vel pro eo, quòd à multis ad ipſum fuerat delatum; vel quia putabat, id per Acta in proceſsibus contra abſentem contumacem iam eſſe probatum, quo ſenſu ab ICTIS ſolet dici, quòd Acta inducant Notorium. Et hoc quidem etiam hic, ſaltem ſecundum aliquam præſumptionem, dici potuiſſet, ſi proceſſum fuiſſet contra verè contumacem.

At Rex talis non erat, quia comparere non tenebatur. Quicquid igitur

hic

Digitized by Google

hic defectum eſt, oritur ex illo principio: quod Imperator ſuppoſuerit ſe eſſe legitimum Iudicem Regis. qui error vero ſimilius ab ipſo non fuit præuiſus.

Ræ 3. Sit adhuc, quod Imperator accipiat Notorium, vti ſtrictè ſonat. Sed idem quoque ante dixerat, Regem legitime eſſe citatum. Sit ergo vtrumque æque verum. Negare vnum fortaſsis non eſt magis abſurdum, quam negare alterum. Et potuiſſet Imperator ita dicere, vt excuſaret defectus iam commiſſos. Hæc Reſponſio aduerſarios etiam ſatis refutat: eam tamen non teneo; quia Imperator ſic magis accuſatur, & reliqui defectus necdum apparenter excuſantur: quia item à CLEMENTE Pontifice ob hoc non reprehenditur.

Nec denique illud eſt contra nos, quod ſummus Pontifex *circa finem cap.* ad id, quod Imperator dixerat, ſe defectus circa proceſſus authoritate ſua ſupplere, reſpondeat. 1. quod talis ſuppletio non potuerit fieri in prædictis circa non ſubditum. 2. *quod nec circa ſubditum ad ea potuiſſet de ratione referri, per quæ de crimine præſertim ſic graui delato, defenſionis (quæ a Iure prouenit Naturali) facultas adimi valuiſſet: cum illa Imperatori tollere non licuerit, quæ Iuris Naturalis exiſtunt.* Non enim Pontifex comprehendit Notoria. 1. quia in his defenſionem eſſe neceſſariam Iure Naturali, per *I. Prop.* eſt abſurdum. 2. quia ait de *crimine delato*, quod ex ſignificatione non eſt Notorium. 3. quia ſciebat Ius Canonicum ante illum expreſſe aliter ſtatuiſſe. 4. quia Ipſe in hoc ipſo *cap.* tria vel quatuor tanquam Notoria ſupponit, ex quibus contra Imperatorem procedit. Si ergo vellet etiam in Notorijs defenſionem eſſe audiendum, alias fieri contra Ius Naturale, eo ipſo diceret ſe contra Ius Naturale agere. Sint Caluiniſtæ tam abſurdi: abſit vero à Summo Pontifice, qui præſertim hic egit de conſilio Fratrum, Sapientiſsimi videlicet Cardinalium Collegij.

PROPOSITIO V.

Idem denique licitum etiam eſt veteri Iure Ciuili.

IVS Ciuile vetus dicitur illud, quod continetur in communiter ita appellato Corpore Iuris Ciuilis. A quo etſi hæc Propoſitio non adeo diſertis verbis explicetur & approbetur, vti à Iure Canonico: habet tamen aliqua, ex quibus ea non minus clare poſsit deduci.

1. Nimirum *text. in l. ſi vero §. qui pro rei. ff. qui ſatiſd. cog. Qui pro rei quali-*

tate euidentiſſime locupletem, vel ſi dubitetur, ad probatum fideiuſſorem iudicio ſiſtendi cauſa non acceperit, iniuriarum actio aduerſus eum dari poteſt. Patet, quod ibi ſermo ſit de adprobatione, quæ fit per Iudicium. Bene ergo hinc ſequitur, quod, ſi res alias ſatis euidens non indigeat iudiciali adprobatione, nec ſimiliter indigeat iudiciali examinatione. Conſentit hic gloſſa, dicens; *quod manifeſta ſeu Notoria non indigeant probatione.*

2. In *Extrauag tit qui ſint rebelles*, ab Imperatore Henrico VII. declarati & decerni colligitur, quod *infidelis & rebellis Imperij quiſquam reputari debeat, etiam priuſquam per Imperatoria Maieſtatis ſententiam condemnatus appareat:* ex ipſis nimirum prauis actis, vti contextus aperte indicat. Et *ibid. tit. trac. quomodo in læſæ Maieſt.* dicitur quod in crimine læſæ Maieſtatis etiam procedi poſsit *ſine ſtrepitu & figura iudicij, prout illi, qui iuriſdictioni præeſt, videbitur expedire.* Quod etiam ad Notoria ſecundum noſtrum ſenſum ſatis commode applicari poteſt.

3. C *Quando liceat vnicuique. per tot.* agitur quando & quoſnam ſine Iudice & vlla forma iudiciaria cuilibet occidere liceat; atque inter cætera ibi dicitur *l. liberam reſiſtendi. Noſtram igitur vobis permittimus vltionem: vt nullus parcat militi, cui obuiare telo oporteat, vt latroni.* Et *l. reſiſtendorum. Cuncti aduerſus latrones publicos, deſertoreſque militiæ ius ſibi ſciant, pro quiete communi, exercendæ publicæ vltionis indultum.* Loquuntur ibi Imperatores ſine dubio de criminibus Notoriis. Committunt autem aliis quibuſcunque executionem contra talium criminum reos, ſine omni citatione, examinatione, ſententia vel ſententiæ declaratione. Ergo à fortiori multo magis ſiue ipſi, ſiue quicunque alij Iudices poteſtatem habentes, contra tales ſine præuia citatione vel examinatione ſententiam ferre aut declarare poſſunt. Eſt vero argumentum hoc longe clariſsimum: pluribus ergo haut æque claris iam ſuperſedeo. Addo tantum.

4. Ius hoc Ciuile contrarium non determinauit. Reliquit igitur id quod Iure Naturali permiſſum erat in ſuo vigore, illudque approbauit. Certum enim eſt non tantum in Iure Ciuili, ſed etiam in omni Iure Poſitiuo, ſi id non determinat ſeu limitat Ius Naturale, quod tum naturalis ratio ſequenda ſit. Quod imprimis de Iure Ciuili nullo modo negari poteſt, cum ipſum expreſſe dicat, *Rationes naturales, pro legibus amplectendas. l. promittendo. ff de iure dot.*

Obijcitur.

PRIMO. *l. g. 15. Cod. de Appellat.*

At

℞. At ibi Imperator tantum præcipit inſtructiones neceſſarias plene actis inſeri, *ne his, quando venerit ad ipſius iudicium, incognito negocio dirimatur, adempta inſuper Copia conquerendi ſeu appellandi.* Flagellandæ autem puerilitatis eſt hæc opponere contra Notoria. 1. quia *negocium incognitum* ex termino opponitur Notoria. 2. quia hic agitur de litibus quæ per appellationem creſcunt ad Iudicium Imperatoris. inde autem colligitur, quod hic non agatur de Notoriis. In his enim non permittitur appellatio. *cap. cum ſpeciali. §. porro. de appell. cap. peruenit. conſuluit. cap. cum ſit Romana. eod. tit. l. 2. C. quorum appellatio non recip.*

Potuiſſent adhuc aliæ leges ſpecioſiores afferri, in quibus nimirum generatim vel indefinite dicitur, quod illa, quæ ad defenſionem pertinent non ſint omittenda. Verum nihilominus tum ſtatim reſponderetur, quod tales regulæ generales nihil ligent in ſpeciebus, quando aliqua fortis ratio, vel aliæ leges magis ſpeciales ſunt in contrarium: vti hic fit.

SECVNDO. Sub hanc Prop. etiam referri poteſt, *quod aduerſarius obijcit de Ludouico Bauaro, qui ſententiam Iohannis XXII. Pontificis, inter alia propterea reiecit, quia non erat citatus, vel ſaltem non legitime citatus.*

Dico hoc nihil eſſe ad rem. 1. quia Ludouicus fuit citatus per edictum ad valuas Eccleſiæ. Ergo ſaltem fuit citatus. An vero iam fuerit legitime citatus, pertinet ad omnino aliam quæſtionem. 2. Si hoc exemplum debet huc quadrare, Ludouicus debet poni vt Notorie criminoſus. Non enim quæritur, an aliquis debeat citari, ſed an notorie criminoſus debeat citari. Atqui aduerſarius potius ſupponit illum fuiſſe innocentem. Eſt itaque hoc exemplum vere (vt ita dicam) in X. *vt, talpa*: vtpote quod neque huc quadrat ratione Citationis, neque ratione Notorij. Controuerſiam autem ipſam in ſe quod attinet, illa eſt ampla, & ex nuperis ſcriptis imprimis trahit factiones. Vnde merito videmus aduerſarium, qui ac ſi cauſa eſſet Notoria, ac ſi ille eſſet in noſtra ſententia, ac ſi eſſet Iudex inter partes tam ſublimes, totam rem velit vno verbo vel ſola præſumptione pro parte Ludouici, tanquam Imperatoris, declarare. Quin adhuc melius, & ſecundum doctrinam ſuam faceret, ſi factiones ad tribunal ſuum citaret, & tum demum, ijs auditis, pro authoritate ſua ſententiam ferret. Scilicet. Interim tamen non ægre ferat, quod multi potius faueant parti Summi Pontificis.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

TERTIO. *Obijciuntur authoritates* ICTORVM.

Has vero cum magna prolixitate ſpeciatim proferre & ſoluere, in re tam manifeſta non eſt operæ precium. Dabo igitur tantum Reſponſionem generalem, qua omnes nobiſcum concillari poſſunt. Quandò nimirum aiunt Citationem & diſcuſsionem neceſſario requiri, vel loquuntur tantum de cauſis communibus, non verò de Notorijs; vel ſi loquuntur de Notorijs, id non faciunt in noſtra ſignificatione ſtricta, ſed in alijs largioribus, de quibus actum in *Coroll. ad Prop. I.* Iſtud adhuc addo. Si eſſet, quod forte vnus vel alter, etiam quoad vere Notoria, nobis contrarium teneret, de illius authoritate parum ſolliciti eſſemus, nec multo magis, quam de aduerſarij: imprimis quia inter eos ſunt, qui non adeo multum habent authoritatis, & in quibus nihil mirabile eſt, quam quod vanitate iam ſatis communi tanquam authentici allegentur. Sint deinde qualeſcunque ſint, nullorum authoritas valebit contra rationes & leges præcedentibus Propp. adductas, & ſeqq. adducendas. Conentur aduerſarij iſtas refellere, ac pro ſe clariores in terminis adducere, & videbunt hoc non ita facile eſſe, quam quodcunque obuium, detortum & male intellectum vndecunque citare; imo illud ſibi impoſsibile eſſe videbunt. Attamen datæ duæ Reſponſiones tales ſunt, vt neminem facilè deſtitutum ſint in illo locorum allegatorum. Tantum enim abeſt, vt *Dd.* ICTI prædictis contrarium ſentiant, vt communiter, quando de iſta materia agunt, expreſſe nobiſcum ſentiant. Ipſorum autem authoritatibus tanquam argumento vti nolui, quia cupio rem demonſtrare tanquam certam, quod ex diffuſo illo authorum campo vix fieri poteſt: quia quod aliunde non eſt certum, abit in opinionem. Si quis tamen omnino tales authoritates deſiderat, legat præ alijs communem *Gail. de P. Publ. lib. 2. cap.* [illegible] *numer.* 17. 23. & 26. qui ei loca ſatis multa monſtrabit; cum addito, *hanc eſſe communem omnium Dd. opinionem*. Videbit etiam ibidem ipſum *Decium* pro nobis ſtare: quo aduerſarius pro ſe nullum habet magis familiarem, cum tamen ſolummodo in prædicto ſenſu loquatur.

PRO-

Digitized by Google

PROPOSITIO VI.

In Notoriis abſque Citatione & Examinatione partium ſententiam ferre vel declarare licitum eſt omni Iure communi.

QVOD enim licitum eſt Iure Naturali, Diuino, Gentium, Canonico & Ciuili veteri, id licitum eſt omni Iure communi, quia illæ tantum ſunt ſpecies Iuris communis, accipiendo id pro eo, quod ſiue omnibus, ſiue multis populis ſibi inuicem non ſubiectis commune eſt. Vnde ad hoc genus etiam refertur Ius Ciuile vetus, cuius authoritas quoque extra Imperium à multis populis recipitur; modo non ſpeciatim obſtent antiquæ conſuetudines & conſtitutiones particulares.

Atqui in Notoriis abſque Citatione & examinatione partium ſententiam ferre vel declarare licitum eſt Iure Naturali, Diuino, Gentium, Canonico & veteri ciuili: quod totidem Propp. præcedentibus ordine probatum eſt. Ergo, &c.

PROPOSITIO VII.

Inutile, vitioſum & abſurdum eſſet, ſi aliqua Reſpubl. Iure Ciuili particulari ſtatueret, ne in Notoriis abſque præuia Citatione & examinatione, partium ab vllo iudice, ne quidem à capite Reip. ad ſententiæ promulgationem procederetur; imprimis ſi etiam ſpeciatim hic comprehenderet cauſas fractæ pacis & rebellionum.

VIdimus hactenus quid de Notoriis ſentiendum ſit ſecundum Iura communia: videndum iam etiam, quid ſecundum Ius particulare Imperii, in quo agimus. Antequam vero ad hoc veniamus, videndum, an etiam vera Politica, & prudentia Legislatoria permittat, vt Ius particulare in Notoriis quocunque etiam graui caſu, non aliter ac in occultis vel dubiis procedendum eſſe ſtatuat, cuius contrarium rectè propoſitum iam probamus.

1. Si nimirum Legiſlator reliqua Iura communia vel determinare vel omnino tollere velit, non erit ei hoc faciendum abſque graui & legitima cauſa; vti certum eſt. Talis autem hic nulla apparet. quod probatur. 1. Si enim aliqua afferri poſſet, eſſet imprimis iſta: ne Principes & Iudices per hoc, quod non citatos & inauditos condemnandi poteſtatem habeant, occaſionem tyrannicè agendi accipientes, idem etiam poſtea ſub hoc prętextu aduerſus alios innocentes moliantur. Id vero nihil eſt. Quamdiu enim Princeps cupit videri bonus, hoc non eſt timendum. Nouit enim populum ſtatim videre, falſum eſſe quod præ ſe fert; aliquod nimirum crimen eſſe Notorium, quod re ipſa tale non eſt, vel quod omnino nullum eſt. Si enim tale eſſet, ſaltem multi de populo id ſcirent. ſin autem parum curet, an videatur bonus vel non, ſed nihilominus tyrannicè agere velit; iſtud non erit ipſi magis occaſio, quam quodcunque aliud. Imo multo magis poteſt iniuſtè agi in proceſſibus cauſarum ordinariarum: quia enim paucis notum eſt, quid in illis agatur, poteſt ibi facilius ſub ficto prætextu à corruptis iniuſta ſententia ferri. Norunt item Tyranni & peruerſi, quod aperta malitia diſſimulata, tanto maius odium apud populum excitet, quam non diſſimulata; quo indignius aliquis fert, præter damnum ſibi illatum ſe adhuc ludibrio haberi. 2. Vel ſaltem dici deberet, Principes etiam & Iudices bonos per hoc aliquando falli poſſe; vt putent aliquid eſſe Notorium, quod re vera non eſt. Hoc vero etiam, moraliter loquendo, vix eſt poſſibile; modo rem ipſam, quæ ijs cum pluribus nota eſſe debet, parum conſiderent: anne videlicet etiam re vera talis ſit; anne vero potius negari vel defendi adhuc poſſit. Sine dubio quoque longe facilius in cauſis ordinarij & dubijs, per falſos teſtes, per Ius non ſatis perſpectum & dubium, &c. præter opinionem decipi poſſunt. Ponatur vero etiam, quod non tam impoſſibile ſit, quin aliquando error contingere poſſit. At quia hic etiam in reliquis Iudicijs contingere poteſt, tollamus omnia, ſi placet, & ne incidamus in errorem, qui aliquando propter infirmitatem humanitatis vitari vix poteſt, in omnes potius abſurditates incidamus. quod peius eſt, quam vitata charybdi in ſcyllam incidere.

2. Diſsimulato adhuc, quod ridiculum ſit, vel ſaltem ad minimum incommoditas ſuperuacanea, diei facem accendere, contra publicos hoſtes latrones, militiæ deſertores, legum militarium tranſgreſſores, &c. proceſſum iudicialem inſtituere: id ſaltem tum Reipubl. quoque plurimum damnoſum foret, quando vel ipſa, vel eius membra, adeoque & publica pax, manifeſtè læderentur. Concederetur enim hac ratione turbato-

batoribus iſtis ſpatium in ſua malitia progrediendi, & maius damnum inferendi, quod etſi poſtea adhuc more ordinario vindicari poſsit, tamen longe melius eſt malum hoc in prima herba ſupprimere, ne creſcat, & nè poſt damnum nimis ſero eradicetur. Pulchrè hoc conſiderarunt Impp. Valentinianus, Theodoſius, & Arcadius, qui *C. quando liceat vnicuique. l. 1. Cit.* vbi cunctis tribuerant facultatem, vt populator agrorum, vel latro *permiſſa cuicunque licentia digno illico ſupplicio ſubiugetur*, &c. Hanc rationem ſubiungunt. *Melius eſt enim occurrere in tempore, quam poſt exitum vindicare. Noſtram igitur vobis permittimus vltionem: & quod ſerum eſt punire iudicio, ſubiugamus edicto: vt nullus parcat militi, cui obuiare telo oporteat, vt latroni.* Similia videri poſsint. *in Extravagant. tit. cit. qui ſint rebelles.*

3. Quin & toti Reipub. maximum & vel vltimum diſcrimen per hoc creari poſſet; ſi, quando eſſet ſeditio prærupta, factioque cruenta & potens, eius authores, antequam ſint citati & auditi, neque ſententia damnare, neque executione ſupprimere liceret. Melius itaque eſt periculum præuenire. conſentit. *l. Si quis filio exhæredato. §. hi autem. ff. de iniuſto rupt. irrit. fact. teſtam.* Creſcerent enim perduellibus interim animus, conſilia, factiones, quibus ipſi poſtea Iudices ſuos togatos ſupprimerent. Ad idem illud Poetæ:

Principijs obſta. Sero medicina paratur,
Cum mala per longas inualuêre moras.

4. Notandum, quod propter has conſiderationes etiam bene inferri potuerit, nec Ius gentium, vel aliud Ius poſiturum commune, in Notorijs aliter ſtatuere potuiſſe, quam dictum eſt. Quia vero ea de facto non aliter ſtatuiſſe manifeſtum erat; ſic iam inde pro hac Prop. ita inferri poterit. Iura poſitiua communia propter dictas incommoditates Ius Naturale in dicto caſu præſertim non determinarunt. Ergo manentibus eiſdem incommoditatibus id neque facere debet Ius particulare.

PROPO-

PROPOSITIO VIII.

In Notorio crimine fractæ pacis publicæ ſeu perduellionis Sententiam declaratoriam Banni Imperialis abſque præuia Citatione & examinatione partium promulgare, licitum eſt Iure particulari Imperij.

IVS particulare Imperii poſſet quidem vocari etiam Ius Ciuile vetus, quia primum pro Imperio tantum conſtitutum eſt: potius tamen iam ita vocatur Ius Ciuile nouum, quod continetur in Aurea Bulla, & Germanicis Conſtitutionibus ſeu Receſſibus Imperij: quia eius authoritas extra fines Imperii non recipitur. Quod vero ſecundum hoc generaliter in Notoriis idem liceat, quod ſecundum Iura Communia, poſſet probari inde : quia non ſtatuit contrarium. Sed hoc quaſi tranſiliendo, accedimus ad caſum noſtrum ſpecialem, quo de, quod in Prop. dictum eſt, ita probatur.

1. In dictis criminibus Notoriis dicto modo ſententiam ferre licitum eſt Iure communi, vt probatum. Ius autem particulare non tantum non aliter ſtatuit, vt poſtea patebit ex Solutione Obiectionum: ſed ne quidem prudenter aliter ſtatuere potuit, per Prop. præc. Ergo ius commune retinuit. Abſit enim vt communi voce Imperii aliquid ſtatuatur, quod abſurdum ſit. Iterum vero certum eſt, quod Bannum Imperiale ſit pœna talibus criminibus ab ipſo Iure conſtituta. Si itaque ſimpliciter dicto modo ſententiam ferre licet, Sententiam quoque Bannum declarantem, eodem modo promulgare licebit.

2. Aureæ Bull. Tit. 14. ita ſtatuitur. *Dominos ſuos in beneficiis & feudis reſignatis, vel non reſignatis, inuadens, quomodolibet perturbans, vel damnum ipſis inferens, ſeu conſilium & auxilium præſtans talia facientibus, vel fauorem, feuda, & beneficia huiuſmodi. eo ipſo amittat, infamis exiſtat, & Banno Imperiali ſubiaceat.* & poſt pauca. *Poſtremo omnes pœnas prædictas illum diffidatione quacunque præuia vel obmiſſa, vigore præſentis ſanctionis, incurrere decernimus ipſo facto.* Licitum eſt ſcilicet in illis criminibus, intellige quando manifeſta fuerint, ipſam *diffidationem*, id eſt, denunciationem belli & pœnarum iſtarum, omittere; quod plus eſt, quam peto : vel ſaltem *diffidationem quamcunque* præmittere. Ex Aurea Bulla itaque clare habetur propoſitum. Si enim ſufficit *diffidatio quæcunque*, ſufficit illa quæ eſt ſine Citatione. Deinde, ſi licet omnem diffida-

diffidationem omittere, multò magis ſufficit quamcunque, & ſine Citatione præmittere.

3. Videndum imprimis, quid Conſtitutiones ſeu Receſſus Imperii hac de re dicant: quia illis tanquam proximo fundamento Banni libellus expreſſe innititur. In *Conſtitut.* itaque *Pacis Publ. de Anno* 1495. *ad princip.* iubetur; *Ne quis cuiuſcunque ſtatus aut dignitatis alterum bello oppugnet, deprædetur, capiat, obſideat, nec alterius ditiones, bona violenter inuadat, occupet, incendio aliiſque modis deuaſtet; idem ne quis talia audenti & facienti, conſilium, commeatum, hoſpitium, aliaſque operas ſubminiſtret: ſed ſi quis habet, quod contra alterum prætendat, id faciat ſuo loco coram debitis Iudicijs. Si quis vero contra faxit, Bānum Imperiale aliaſque pœnas de facto incurrere declaratur.* In *Conſtit.* deinde proxime ſequenti, vbi agitur de conſeruatione huius pacis, *circa finem* clarius & ſeuerius communi lege Imperii ita ſancitur: *Si quis cuiuſcunque ſtatus & dignitatis pacem iſtam contemſerit & violauerit, atque hoc manifeſtum, Notorium & irrefragabile fuerit, talem eo ipſo, vigore præſentis Conſtitutionis, prædictas pœnas incurriſſe declaramus: nec vlterius vlla Citatione, declaratione aut ſententia opus erit.* Hac lege nihil clarius pro nobis eſſe poteſt: & quidem ea in caſu poſito, non tantum vult Citationem omitti poſſe, ſed & omnem declarationem aut ſententiam: de quo inter nos iam adhuc non quæritur. Bene tamen ab aliquibus monetur, quia alias in Iudicijs & ſecundum iura communia, antequam propter delictum, etiam Notorium, aliquis ſtatu bonis, & vita priuetur, ſententia declaratoria requiritur, & quia odioſa ſunt reſtringenda; quod itaq; in Notorijs hiſce nulla declaratione aut ſententia opus eſſe, intelligēdum ſolumodo ſit tum, quando fuerint ſimul actu permanentia. Quod & nos libenter admittimus. Poſſet tamen addi: vel ſaltem quando ita recentia fuerint, vt adhuc quaſi flagrare videantur. cuius ratio patebit ex ſequentibus.

Aduerſarium quod attinet; ille primum neq; negat, neq; negare poteſt, quin omnes pacem publicam frangentes, de iure, facto ipſo pœnam Banni incurrant: hoc enim ex omnibus pacis Conſtitutionibus patet. Secundo; nec item negat hoc, quin dicta Conſtitutio de Anno 1495. Imperatoris aſſertum confirmet: ſed dicit illam ſeqq. Conſtitut. quoad poſteriora verba, de Citatione, &c. mutatam eſſe: expreſſe nimirum per eas declaratum, pœnam Banni nō prius efficacem eſſe, *quā Reus præcedente Citatione Bannum incurriſſe declaretur, & via Iuris cognoſcatur.* Imperator vero in publicata ſua declaratione aſſeruit, illam nec quoad hæc eſſe mutatam per ſeqq. Conſtit. ſed potius confirmatam. De hoc itaq; iam videndum.

Digitized by Google

PROPOSITIO IX.

Conſtitutio de Anno 1495. circa delicta Notoria, in ſeqq. Conſtitutionibus Imperij non eſt mutata, ſed confirmata.

1. MAgnum argumentum in ſe eſt, quod Imperatoria Maieſtas id aſſerat. Huius enim, tanquam capitis Imperij, eſt leges Imperij conſeruare & ſi quod dubium occurrit, interpretari. Hoc quidem etſi in ſe magnum ſit: aduerſarij tamen, omnis Maieſtatis & authoritatis conculcatores, peſſimo exemplo id parui vel nihili faciunt. Agendum itaq; cum ipſis ſecundũ captũ ipſorum ex medijs, quæ recipiunt, ipſis nimirum Conſtit. pro ſe loquentibus; ex quib. idem vel directè, vel indirectè probabo.

2. In *Conſtitut. pacis de Anno 1500. Tit.* **Von der Peen der Vberefahrer/ etc.** Maximilianus tunc Romanorum Rex ita ait. *Quiſquis hanc Conſtitutionem contemſerit, non obſeruauerit, & negligenter curauerit, illudque manifeſtum Notorium & irrefragabile fuerit, illum eo ipſo vi præſentis in pœnam fractæ pacis incidiſſe declaramus; & quod tunc contra talem denunciatione, executione & mulctatione per Nos, Cameram, vel Conſilium Imperiale ſtrenuè & continuo procedetur, quemadmodũ per noſtrã pacem publicam, aut alias conſtitutum eſt.* Hic 1. fit emphaſis in factis Notoriis. Debet ergo plus de iſtis dici, quam quod conueniat etiam aliis non Notoriis: alias enim eſt manifeſta nugatio. Illud autem aliud eſſe non poteſt; quam quod ſaltem tunc non opus ſit Citatione vel proceſſu Iudiciali. 2. Id confirmatur ex eo, quod talis declaretur pœnã Banni iam incidiſſe. 3. Item ex eo, quod contra talem continuo debeat fieri denuntiatio & executio; vbi & per verba, & per emphaſin excluditur Citatio & proceſſus. Denunciationis vero etſi hic mentio fiat, inde tamen, ſi fortè eadem eſt cum declaratione, necdum infertur, quod vel illa ſaltem neceſſaria ſit, ſed quod hæc etiam aliquando præmittetur, quando ita viſum fuerit. 4. Eſt idem Maximilianus, qui *Conſtitut. de Anno* 1495. promulgauit, quam ne dubio quidem verbo vllibi mutauit. Ergo per hæc illam cõfirmare velle præſumendus eſt. 5. Nec dubium; quia ad eandem verbis finalibus ſe remittit. 6. Iiſdem quoque ſe remittit ad Ius commune, dicendo, *quemadmodum alias conuenit.* Secundum hoc verò conuenit in Notoriis ſaltem abſque Citatione procedere videatur & eiuſdem Maximiliani. *Ordinat. Cameræ, de Anno 1507. Tit.* **wie es mit offenen Friedbrechern/ etc.**

3. Integrum illum Titulum ex *Conſtitut de Anno* 1500. citatum, Imperator CAROLVS V. in ſuas *Conſtitut. Pacis, de Annis* 1521. & 1548. tra-

duxit:

Digitized by Google

duxit: Sub eodem vtiq; ſenſu. Imo quod CAROLI V. mens nunquam fuerit tollere *Conſtitut. de Anno* 1495. non male colligi poſſe puto ex eo, quod aliquatenus circumſpiciens bene inueniet exẽpla, in quibus pœna Banni tempore ipſius Regiminis abſque ordine iudiciario in ſimili caſu declarata fuit. Sed colligamus potius ex Iure iuſtum factum, quam ex facto Ius.

4. *Conſtitut. cit. de anno* 1521. *Tit.* Die Peen aller Friedtbrecher / & *Tit.* Vom auffgerichten Landtfrieden / item *Conſtit. cit de Anno* 1548. ſub iiſdem Titul. permittitur & confirmatur quod præter defenſionem *contra violentes inuaſores*, alicui etiam *ante Banni declarationem poſt recens factum* cum amicis ſuis, aut aliis Principibus & Statibus, qui in auxilium vocati adeſſe debebunt, eos eorumque ſocios diligenter perſequi, iterumq; inuadere liceat. Eo ipſo vero, quod membris Imperii publicos inuaſores, & quidem iam abſentes, etiam comparato exercitu, ita inuadere permittitur, confirmari quoq; dicendum eſt, quod Imperator, tanquam caput Imperii, idem multo magis poſſit, taleſque ſimul pro communi Imperii bono abſque vllo ordine iudiciario punire. Imo ne quidem opus erit vllam ſententiam præmittere, ſi factum, vel ſimiliter recens fuerit; vel magis, ſi facinoroſi in ipſo facto obſtinati permaneant.

V. Quando aliqua lex ſpecialis mutatur, id debet fieri vel per expreſſam mentionem illius mutationis; vel per aliam legem ſpecialem, contrarium alias indubitato ſignificantem; vel ſaltem per legem generalem ita determinatam, vt dicatur, eam omnes omnino ſpecies & caſus comprehendere debere, quamuis hic poſterior modus etiam non ſit ſatis certus. Alius nimirũ modus non datur: nec vllus debet tam abſurdus eſſe, vt dicat legem ſpecialem per quamcunq; legem generalem abrogari. Huius enim contrarium non tantum clarè habetur. *ff de reg. iuris l.* 80. *in toto Iure generi per ſpeciem derogatur: & illud potiſſimum habetur, quod ad ſpeciẽ directum eſt.* Similiter *l. ſanctio legum. ff. de bonis damnat.* Eſſet præterea id contra rectam rationem. Nam genus reſpectu ſuæ ſpeciei eſt indeterminatum quid, ſpecies autem viceuerſa determinatum. Quod autem indeterminatum determinet determinatum, eſt abſurdum.

Iam autem in noſtro caſu ſi lex ſpecialis de Notoriis delictis violatæ pacis eſſet mutata, ſaltem vnus ex prædictis modis dari deberet. At nullus datur. Nullibi enim eius mutationis fit ſpecialis mentio: nec datur alia lex ſpecialis contraria: nec item lex generalis omnes omnino ſpecies expreſſe includens, quod viſis obiectionibus aduerſarii patebit.

Digitized by Google

Obijcitur.

PRIMO. *Conſtit. pacis de Anno* 1521. *Tit.* **die Peen aller Friedbrecher**/ item, *de Anno* 1548. *eodem Tit. claris verbis & expreſſe legitur, Bannum tum demum habere ſuam efficaciam, quando Reus* præcedente Citatione *Bannum incurriſſe declaratur.*

℞. Concedo talia ibi legi. quid inde? Agitur nimirum ibi de pacis violatoribus in genere: de Notoriis & manifeſtis in ſpecie ne verbulo quidem mentio fit. Bene itaque probat, quod Citatio in cauſis fractæ pacis generaliter non ſit omittenda: at ſi aliqua lex ſpecialis in certo caſu contrarium ſtatuit, nullo modo eam tollit, vt patet ex dictis. Et ne fortè in eo vllam vim faciant, quod Titulus, *Pœna omnium pacis violatorum*, etiam comprehẽdat violatores Notorios quoſcunque; reſpondemus primum, vt ante: ille enim terminus nihil aliud facit quam vt ſubiectam legem reddat generalem, cui alia ſpecialis derogat. Deinde, præter hoc notiſsimum eſt, quod terminus, *omnis*, leges, aliaſque propoſitiones morales, ſacras & profanas, non ita præciſe faciat generales, vt nulla ſpecialis exceptio contra eas dari poſsit: ſed quod tantum magnam vel maiorem partem rerum & perſonarum, quibus adiungitur, ſignificet. Denique nullam peculiarem emphaſin in ea particula hic latere, etiam ſatis inde patet, quod in allegato alterius *Conſtitut. Titulo*, ſub quo eadem res iiſdem verbis tractatur, omiſſa voce *omnium*, habeatur tantum, *Pœna violatorum pacis.*

SECVNDO. *Per Conſtitut. pacis de Anno* 1548. *Tit.* **Von Gewalt des Cammergerichts**/ *Reus ſæpe à pœna vel omninò abſoluendus, vel ſaltem pro qualitate facti pœna Banni in mulctam pecuniariam commutanda fuit. Hoc autem abſque Citatione partium, & ſufficienti cauſæ cognitione fieri nequit.*

℞. Titulus ille loquitur de iis, qui verè fractæ pacis rei ſunt; & neutiquam ibi dicitur, quod Reus aliquando à pœna omnino abſolui debeat vel poſſit. de ſuo hoc affingit Caluiniſta. ſed hoc ibi agitur; Quia videlicet interdum res periculoſa eſt & magni diſpendij, pœnam fractæ pacis vrgere & exequi; quia tamen interim iuſtum, quemque pro delicto ſuo debitas pœnas pati, eaſque tunc pro qualitate cauſæ mitigari: ſic reſeruatur Imperatori, Regi Romanorum, & Cameræ Imperiali, vt conſtitutam pœnam fractæ pacis, Bannum ſcilicet. in mulctam pecuniariam commutare poſſint. Poſito vero, quod hoc etiam aliquan-

aliquando ad delicta Notoria prudenter applicari deberet; quare tunc Imperator non æque in his pœnam abſque vllo proceſſu commutare poſſet, quam vel Ipſe, vel Camera in quibuſcunque non Notorijs obſeruato proceſſu? Imo poteſt; & multò melius poteſt. Deberet itaque potius contrarium inferri. In Notorijs per ſe ſufficiens cauſæ cognitio adeſt. Ergo poteſt illis pœnarum mitigatio applicari abſque Citatione. Quicquid vero adhuc ſit: hæc tum ſaltem Notorijs applicari non poſſunt, quando turbator eſt in ipſo facto, & quidem obſtinatus. De talibus autem potiſsimum hic loquimur. Nihil igitur ad rem.

PROPOSITIO X.

Eadem Conſtitutio ſimiliter confirmata, imo & renouata eſt, in Conſtitut. ſeu Receſſu Imperij de Anno 1555. & ſequentibus.

NON abs re eſt, quod hanc Propoſitionem à præcedente ſeparauerim. Poſteriores enim Imperatores, vti & modernus FERDINANDVS II. iuramentis & Capitulationibus ſuis peculiariter ad hanc Conſtitut. & ſeqq. obligati fuerunt. quia nimirum famoſa illa Religionis cum Politia pacificatio, atque ita ſimul quaſi nouus legum Imperij curſus inde exordiuntur.

1. Itaque in *Conſtitut. de Anno* 1555. inter cætera, quæ ibi per multos §. contra milites vagabundos, palantes, ſubditos fugitiuos, incendiarios, tumultuarias militum congregationes aliaſque pacis violationes ſtatuuntur, etiam de nouo iniungitur, *circa princip. vt in poſterum nemo cuiuſcunque ſtatus vllam ob cauſam, qualiſcunque illa fuerit, ſub quocunque etiam prætextu, alterum eiuſue bona bello inuadat, obſideat, deprædetur, aut talia facienti cooperetur, &c.*

Mandatur item §. Wir ſetzen *per fidelitatem, quam quiſque Imperatori & Imperio debet, ſub ſeuera eorundem indignatione & vindicta, priuatione item omnium feudorum, priuilegiorum, bonorum & Iurium, quantum eorundem quiſque ab Imperatore & Imperio tenet, ne quis cuiuſcunque ſtatus ad bellum vel hoſtilitatem, contra Imperatorem, aut vllos obedientes Imperij Status ſiue Imperatoris, vel Magiſtratus ſui ordinarij præſcitu atque permiſſu, ſe commoueri patiatur, neque tectè aut apertè contra eoſdem militet, iuuet, cooperetur; neque item alias ad quamcunque*

Digitized by Google

illegitimam militum congregationem ſe intromittat: verum vt talibus omnino abſtineat.

Deinde §. **vnnd damit obgeſetzte** / & ſeqq. in meliorem præcedentium ſtatutorum obſeruationem ſtatuitur, in ſingulis Circulis Imperij præfectos aliaſque perſonas officij militaris conſtituendas eſſe, quibus permittitur & iniungitur, vt violentias contra pacem publicam factas ſufficientibus collectis copiis reprimant & vindicent, ita quidem vt hoc ſuum officium non tantum faciant in *eo caſu, quando aliquis Circulus eiuſue Status iam de facto contra pacem publicam bello obſidione, inuaſione turbaretur, ſed etiam tum, quando ſaltem hunc in finem fieret apparatus, idque euidenter & manifeſtè conſtaret, &c.*

Mirum vero, ſi talia Statibus Imperij, nulla omnino expectata ſententia licita ſint, non tamen inde inferri poſſe, quod & talia multo magis Imperatori nulla omnino præmiſſa ſententia licita eſſe, eo ipſo confirmetur. Hæc Ordinatio Executionis confirmatur *Conſtitut. de Anno* 1557. *§.* **So haben wir vns** / *& ſeqq. Conſtitut.* de quo non eſt dubium.

Poſſent hic quoque argumenta afferri ex *Ordinat. Cameræ* (quæ ibidem in Comitijs Auguſtanis Anno 1555. conſtituta eſt) *p. 2. tit. 9. §. 1. & 2.* ſed ibi tantum confirmantur eadẽ, quæ ſunt in arg. 3. & 4. præcedentis Prop.

2. *Conſtitut de Anno* 1559. *§.* **vnd die weil wir** / repetitur citatus ante §. **wir ſetzen** / ex *Conſtitut. de Anno* 1555. & ſtatim poſtea in firmiorem pacis conſeruationem, *pœna Anno* 1555. *conſtituta in tantum intenditur, vt præter eam tranſgreſſores iſtius ſtatuti in* Bannum Imperiale *ipſo facto incidiſſe declarentur; ibidemque propterea abſque omni etiam vlteriori declaratione, nunc prout tunc, & tunc prout nunc* Banno *proſcribuntur, atque pro Bannitis Imperij habentur.*

Noto hic 1. Non eſt dubium, quin iſta intelligenda tantum ſint de factis Notorijs: alias ſenſus eſt nimis rigidus. 2. Certum eſt, ſi ſententia declaratoria non requiritur, quod etiam non requiratur Citatio & diſcuſſio: hæc enim propter illam tantum requiruntur. 3. Certum itaque etiam eſt, hic clare confirmari & renouari, id quod volumus. 4. Anno 1555. neque in *Conſtitut.* neque in *Ordinat. Cameræ* contrarium conſtitutum eſt: quia pœna ibi conſtituta hic intenditur. At non poſſet tum dici, quod hic intenderetur, ſi ibi ad Citationem & viam Iuris ordinariam fuiſſet, etiam in Notorijs, determinata: ſic enim prior lex contraria per poſteriorem tolli, non intendi debuiſſet. 5. Etſi, quod falſiſſimum eſt, in prioribus Conſtitut. aliter ſtatutum fuiſſet, tamen adhuc liceret, quod volumus.

Priores

Priores enim Conſtitut. per hanc poſteriorem fuiſſent abrogatæ: & poſt hanc nulla ne quidem apparenter contrarium indicat; vnde & nulla ab aduerſario prolata eſt. Affert quidem adhuc Capitulationem moderni Imperatoris, ſed hæc eſt alterius ordinis, & de hac poſtea.

3. Eadem confirmantur Conſtitut. de Anno 1564. §. **vnd ſol den vorigen**, item Conſtit. de Anno 1566. §. **vnd nach dem dan.** & §. **Als dan in fernerm.** In qua Conſtit. & ſequenti hoc quoque notandum, quod Banni & executionis mandata fuerint publicata contra quoſdam tanquam violentos publicæ pacis turbatores, qui ipſo facto Bannum incurrerant. Plures confirmationes in ſeqq. Conſtitutionibus inueniuntur. Hoc denique nominatim adhuc addi poteſt, quod in Conſtit. de Anno 1566. §. **Auff den fall dan** / Bannum etiam contra reprobos monetarios ita Declaretur, vt nulla præcedente ſententia declaratoria opus ſit. Nondum vero tantum delictum eſt falſam monetam cudere, quam publicam pacem violare.

Obijcitur.

PRIMO. *Conſtitut. de Anno* 1555. §. **vnd nach dem zuerhaltung.** *legitur, Executionem Banni fieri debere, ſi qui illud incurriſſe legitimo modo & via Iuris cogniti & declarati fuerint.*

Reſponſio ad hunc textum poſſet eſſe multiuaria. 1. Si certum eſſet quod poſterioribus verbis requireretur Citatio & proceſſus, dicere poſſemus vt ante, eximi ſcilicet hinc per legem ſpecialem turbatores Notorios; vel ſi includantur, id tantum fieri eo reſpectu, ſi forte non procederetur contra ipſos aliis viis licitis, quod ſatis contingere poteſt. 2. Si ponere velimus, Notorios etiam hic comprehendi; nondum neceſſum eſt, vt concedamus poſterioribus verbis talia per omnem caſum requiri. Quia enim tum illo modo in hoc §. omnes ſententiæ & declarationes executione indigentes intelligerentur; hæ vero quia pro ſua diuerſitate diuerſimode, ac nihilominus legitimè & via Iuris pronuntiantur (aliter enim proceditur in cauſis communibus & ordinariis; aliter in extraordinarijs ac ſummarijs, in quibus multa alias requiſita omittuntur) ſic & dicere poſſemus; quando in cauſa pacis Notorie violatæ abſque Citatione ad declarationem, vel etiam ſtatim ad executionem vi declarationum ab ipſo Iure factarum proceditur, illam viam hoc caſu eſſe legitimam, & viam Iuris, ac quidni? quia Iura Imperialia illam alias clare approbant, & nullatenus per iſtum textum reprobant,

℞. 3. Ex vero ſenſu huius §. aduerſarij potius conuincuntur, & noſtra Prop. probatur. Dicitur nimirum: *Quia ad conſeruationem huius Conſtitutionis neceſſum eſt vt Præfecti circulorum, non ſolum ita ſe gerant in dictis caſibus* (ſcilicet, vt ſtatim ante vllam ſententiam Executionem ſuſcipiant, vel quando pax iam de facto turbatur, vel etiam quando manifeſtus tantum ſit apparatus; hæc enim in præcedentibus dicta fuerant) *ſed etiam contra turbatores pacis alioſque, Imperiale Bannum, aliaſq; ſententias & pœnas exequantur, quando eas incurriſſe legitimo modo &* via Iuris *cogniti & declarati fuerint*. Manifeſtum itaque hinc eſt, quod aliquæ turbatores pacis abſque Citatione & ſententia declaratoria opprimi poſſint. Manifeſtum quoque quod illi tantum turbatores hic intelligantur, de quibus dictum in prima Reſponſione.

SECVNDO *Ordinat. Cameræ part. 2. tit 9. §. 2. Citatio etiam requiritur in caſu, quo crimen fuerit manifeſtum & Notorium.*

℞. Talia vero ibi haberi eſt manifeſte & Notorie falſum. Dicitur enim ibi primum, quod violantes pacem de facto incurrant Bannum Imperiale, aliaſque pœnas; *& ſi crimen fuerit manifeſtum & Notorium dictas pœnas eos iam de facto incurriſſe declaratur.* Ex poſterior. itaque parte huius periodi nos potius contrarium colligimus, quemadmodum & ex tota ſequente periodo; Citationem ſcilicet in Notorijs non requiri: vti videri poteſt Prop. præced. ad argument. II. Poſtea demum ſubiungitur. *Quam primum quoque violatores illi ab Imperatore, Rege Romanorum aut Camera Imperiali, prævia Citatione Bannum incurriſſe declarati ſunt*, his vel his pœnis ſubiacebunt, &c. Quis vero hinc iam ſtatim pro certo inferet, etiam requiri Citationem in crimine manifeſto & Notorio? cum potius ipſe paragraphus indicet id fieri non debere, obiterque in contrarium lex ſpecialis clariſſima, quæ textum hunc non adeo clarum ſine dubio explicat. Dicimus ergo periodum iſtam tantum referri ad violatores pacis in genere, quorum in *princ.* §. mentio facta fuerat, adeoque nihil nobis obeſſe.

TERTIO. *Secundum hodiernum etiam ſtylum Cameralem obſeruatur, vt nemo non citatus nec auditus in Bannum declaretur.*

℞. Sit ita communiter: Sed tum Reſponſio hæc optima & veriſsima eſt, quod Camera Imperialis non declaret Bannum in caſibus Notorijs fractæ pacis, ſed in ijs tantum, qui adhuc Citatione & examinatione opus habent: reliquos vero Notorios vel relinquit ſimplici tantum Circulorum executioni; vel ſi opus eſt Cæſareæ Maieſtatis declarationi: In Imperio enim, vt obſeruant quoque *Gail. loco cit.* in huiuſmodi *atrocioribus & manifeſtis delictis, Banni declaratio abſque vlla tela iudiciaria fit per Imperatorem.*

Et

Et merito; primarium enim officium Imperatoris eſt, in tali caſu aduigilare, ne quid Reſpubl. detrimenti capiat.

QVARTO. *Specialiter contra Conſtitut. de Anno 1559. objicitur, quod Gail. lib. 1. Obſ. cap. 3. n. 9. & lib. 2. de P. Publ. cap. 3. n. 18. dicat, illam loqui in caſu ſpeciali: nimirum de palantium militum, prædonum & erronum concurſu: quibus nulla poteſt competere excuſatio.*

℞. 1. Etiamſi Gailius diceret Conſtitutionem illam de ſtatim nominatis tantum intelligendam eſſe parum referret; quia id falſum eſſe, ex ipſa Conſtitut. clariſſimum eſt. Nam § **vnd dieweil wir**/ ſenſus talis continetur. *Quoniam in tali Conſtitutione* (ſcil. de Anno 1555.) *inter alia poſuimus, & ſub graui pœna præcipimus, ne* quis cuiuſcunque ſtatus & conditionis *ad vllum bellum, aut hoſtiles machinationes contra Imperatorem aut fideles Imperij ſtatus ſe concitari patiatur.* Eſt itaq; ſenſus adhuc imperfectus: vnde §. proximo ſequitur. *Vt itaq; in poſterum pax & concordia S. Romani Imperij eo melius conſeruetur: ſic de conſenſu Electorum, Principum, Statuum, indicatam pœnam eo modo intendimus, &c.* ſequiturque ſenſus in Arg. 2. allegatus. Eſt itaque omnino manifeſtum, quod Conſtitutio non loquatur tantum de militibus & prædonibus, ſed de omnibus *cuiuſcunque ſtatus & conditionis.*

℞. 2. Falſiſsimum quoque eſt, quod Gailius vllibi dicat Conſtitut. illam in ſpecie loqui de talibus *tantum*, quam particulam falſarius ille malitioſè vult ſub intelligi, diſsimulat tamen & non exprimit, ne videatur male citare authorem. Hoc vero dicit Gailius, quod loquatur de atrocioribus, & Notorijs actu permanentibus delictis; & poſtea ſubiungit caſus illos, tanquam exempla, reliquos autem non excludit. Imo de *P. Publ. lib. & cap. cit. num.* 16. noſtrum caſum expreſſe incluſit; dum Notoriæ rebellionis actu permanentis hoc dat exemplum; *veluti ſi quis cuiuſcunque ſtatus vel qualitatis, contra placita pacis publicæ, aduerſus Imperatorem vel Romanum Imperium armata manu perfide inſurgat, Statumque Imperij. & pacem publicam collecto milite ſcelerate perturbet.* Et poſtea addit, *quod contra talem vox accuſatoris & longa tela iudiciaria non requiratur, ſed quod abſque vlla ſententia declaratoria ab Executione initium fieri poßit, &c.* Quid clarius pro noſtra ſententia? Eſt ſane miranda illa impudentia, quæ auſa fuit Gailium nobis objicere, quomodo non detorqueres alia quæcunque loca non ita clara?

℞. 3. Retorquemus & inuertimus argumentum. Si licet contra prædones ſaltem, & milites tales, abſque Citatione & declaratione pœnam exequi; falſum eſt, quod Iure naturæ, & quocunque alio, nunquam liceat Citationem & examinationem omittere, quod aduerſarius affirmare debuit, ſi voluit vt dicta eius cauſæ noſtræ contradicerent. Datur enim ſtatim

Digitized by Google

Inſtantia ex aliquibus caſibus quibus nulla poteſt competere excuſatio, i.e. Notorijs. Hæc autem Inſtantia, quatenus talis, eſt ex Iure naturæ. Ius autem naturæ non magis excipit vnum Notorium quam alterum. Ergo velit, nolit, in Notoriis Iure Naturali licet omittere Citationem & examinationem. Habito hoc, iam ipſi incumbet probare, quod Iura poſitiua de aliquibus Notoriis (de verè Notoriis loquor) præſertim in caſu fractæ pacis & perduellionis in ſpecie aliter determinauerint. Poterit id adhuc experiri, ſi placet: de ſucceſſu interim plus ſatis ego ſum ſecurus.

PROPOSITIO XI.

Contra Notorios publicæ pacis violatores abſq; Citatione & examinatione partium Bannum declarare licitum etiam eſt moderno Imperatori FERDINANDO per iuratam ſuam Capitulationem.

1. QVI iurat ſe Iura communia in Imperio vſitata, Imperijque Conſtitiones obſeruaturum, eidem quoq; ſine dubio licitum eſt, quod per illa iura, & Conſtitutiones licitum eſt. At modernus Imperator in capitulatione ſua iurauit ſe talia obſeruaturum; vti patet idque ipſe affirmat in declaratione Banni. Ergo eidem quoq; &c.

Iam vero per Iura & Conſtitutiones illas contra Notorios publicæ pacis violatores abſq; Citatione & examinatione partium Bannum declarare licitum eſt. Ergo idem quoq; licitum eſt Imperatori *FERDINANDO* per iuratam ſuam Capitulationem.

2. Idem quoque eadem vi conſequentiæ infertur inde, quia Imperator ibidem ſpeciatim iurauit, ſe imprimis Pacem publicam Auguſtæ Anno 1555. conuentam, conſtitutam in ſequentibus etiam Imperij Conſtitutionibus repetitam, confirmatam, & pro neceſſitate Imperij de Conſilio Electorum, Principum, aliorumq; ſtatuū ampliatam firmiter cōſeruaturum.

Certum verò eſt ex Prop. præc. quod per *Conſtitut. de Anno* 1555. & ſeqq. Bannum dicto modo declarare liceat. Erit ergo id quoque licitum per Capitulationem.

3. Iurauit itidem Imperator ſe omnes illicitas conſpirationes, ſeditiones, factiones & violentias aduerſus Electores, Principes, aliosque ſtatus extirpaturum; ante omnia denique eo aduigilaturum, vt Iuſtitia & pax in Imperio conſeruetur, atque vt ipſi ſalus Imperij ſuprema lex ſit.

Qui autem vult finem debet etiam velle media, ſine quibus finis haberi nequit.

nequit. Ad Notoriam autem redit tioné, & ſimulia delicta actu permanentia, neceſſariũ quaſi medium eſt; vt facinoroſi non citati nec audi ti ſtatim ſententia & executione premantur. quod patere poteſt ex Prop. VII.

Imperator ergo iurans ſe habiturum ſibi talem finem, non abiurare debuit, nec abiurauit legitima media; quod ex aduerſariorum aſſerto ſequ tur: ſed potius ſimul implicite iurauit, ſe debita quæque media adhibiturum.

Ex dictis itaque patet, quod tantum abſit, vt Imperator per ſuam iuratam Capitulationem ligetur, quo minus contra publicæ pacis violatores abſque Citatione & examinatione procedere poſsit; vt potius per eam ad talem modum contra tales procedendi obligetur.

Obijcitur.

Imperator in Capitulatione ſua clarè & iuratò promiſit; ſe impediturum, & nullo modo permiſſurum, vt in poſterum contra vllum inferioris aut ſuperioris ordinis, Electorem, Principem aut alium, abſque cauſa & non auditum, Imperiale Bannum declaretur & promulgetur; ſed in hoc legitimum proceſſum, atque Imperiales Conſtitutiones, iuxta tenorem reformatæ Ordinationis Cameræ, obſeruatum iri cum clauſula: *Si quid contra hæc, aut alia Capitulationis puncta attentetur, id irritum fore & nullum.*

R. Aduerſarius vt hoc argumentum, quod omnino pro ſe facere putat, in omnẽ caſum adhuc magis roboraret, multa addit, quod data fides, pacta, & iuramenta, quæ in Capitulatione hac concurrunt, à Principe imprimis, ſtrictè ſint obſeruanda. Quia verò aſſerit tanquã certũ, quod Imperator hæc, per publicationẽ Banni contra Palatinũ, tranſgreſſus fuerit, debet ſimul aſſerere tanquã certum, quod Imperator inſigniter ſit periurus.

Parcius iſta viris tamen obijcienda memento.

O blaſphemum! Viro, inquam, Imperatori, inter Principes ſummo, qui præter reliquas virtutes Chriſtianos & tanto Principe dignas, nihil prius ſibi habet, quàm vt non tantum Iuramentum, verum & quamcunque datam fidem religioſè obſeruet; quemadmodum ex inculpata ipſius vita toti orbi conſtat. Malorum autem iſte mos eſt, vt alios iudicent ſecundum ſuum ingenium. Putaſnè igitur, quod Imperator ſit de genere Caluiniſtarum rebellium? quorum periuria in hoc ipſo negocio ſunt frequẽtia, q; alibi indicatur; ne adhuc de alijs antiquiorib. quicquam admoneam. Nec itẽ vllatenus opus fuit, vt ad homines noſtras partis cõuincendos, Imperatorẽ imprimis, probaretur, fidẽ, pacta & iuramenta ſeruanda eſſe. Nã longè melius iſtud nouimus, & longè melius in iſta arena ſumus verſati. In gniter verò Caluiniſtæ ſe riſui exponunt, quod nobis de fide & iuramentis ſeruandis concionari audeant:

Turpe, etenim eſt Doctori, cum culpa redarguit ipſum.

Qui inter ipſos quidam non innocui ſunt, non tanguntur. Quid vero dignum eſt putem, qui hoc crimen Imperatoriæ Maieſtati mendaciter obiectum, in authores ſuos veraciter retorqueri? Sed veniamus de perſonis ad rem, ſeu Capitulationem ipſam.

Ad Reſponſionem itaque dico, quod in Capitulatione iſta non intendatur, etiam in Notorio crimine fractæ pacis defenſionem audiri, & proceſſum fieri debere. 1. Hoc enim quoad rationem imprimis eſt abſurdum per ſ. H. [illegible]. 2. Si hoc verum, deberent per hanc Capitulationem determinari & tolli quantum ad hoc omnia Iura communia, ipſæque Conſtitutiones Imperij, quibus ſpecialiter permiſſum & conſtitutum eſt, in Notorijs, præſertim talibus, defenſione & proceſſu non eſſe opus. Hoc autem etſi forte adhuc per talem Capitulationem fieri poſſet, tamen dicere, per hanc id factam eſſe, eſt abſurdum. 1. Lex enim generalis non tollit legem ſpecialem, vt ante pluribus viſum. Verba autem huius Capitulationis ſunt mere generalia, nec Notoriorum vllam mentionem faciunt. Notorijs ergo ſpeciale & antiquum ſuum Ius relinquunt. 2. Non ſimpliciter hic dicitur, in declarando banno *proceſſum obſeruatum iri*, ſed *proceſſum atque Conſtitutiones Imperiales.* Indicatur itaque per hoc, proceſſum obſeruandum eſſe, quatenus Conſtitutiones volunt, non vero etiam in illo caſu in quo iſtæ contrarium ſtatuunt. 3. In hac ipſa capitulatione Imperator per argumenta præcedentia potius obligatio ad contrarium.

3. Verius eſt Conſtitutiones Imperij, de pace publica & alia Iura in ijs approbata, per talem capitulationem mutari non poſſe. Pax enim publica ſecundum hodierna Imperij Rempubl. conſtitui & mutari debet in Comitijs, ſeu conuentibus Imperij generalibus, de placito & conſenſu, Imperatoris imprimis, & poſtea omnium quoque Imperij ſtatuum. Et ſic non ſufficit ex parte ſtatuum conuentus Electorum: ſed reliquorum etiam æque principaliter intereſt, & omnes quoad hoc æquale ius habent. Fieret igitur præiudicium aliorum abſentium Iuri, & tantopere decantatæ libertati Germaniæ, quæ in hac Reipubl. forma potiſſimum conſiſtit; atque illi merito hac de re proteſtarentur, & ſe apponerent. Mirum eſſet itaque, ſi aliqui Imperij Principes & ſtatus putarent, per dictam Capitulationem pacem publicam eſſe mutatam, quod ſimul non viderent Iuri & libertati ſuæ eſſe præiudicatum. Si autem id aliqui putarent, viderent, & facerent, eſſent ſimiles inuido illi, qui vnius oculi iacturam ſibi optauit, vt vicinus ipſius careret vtroque. Ita enim & hi quoque iura & libertatem ſuam minui æque ferrent, modo poteſtas Imperatoris hac occaſione ligaretur.

Quia

Digitized by Google

Quia autem nemo inter fideles Imperij Principes & Status talis eſſe cupit; meritò ſuccenſent & obſiſtunt illis, qui contra rer ſereniſsimam Cæſaream Maieſtatem turbido hoc argumento vtuntur.

Corollarium.

Ex dictis ſatis ſuperque patet; quam vanè aduerſarius exultet & triumphet circa hanc Capitulationem; quam vanè multa non neceſſaria præoccupet; quam abſurde dicat, *Capitulationem hanc, tanquam poſteriorem, indiſputabilem & iuratam Imperij Conſtitutionem derogare prioribus; præſertim quando per illam reuerteremur ad Ius Primæuum & Commune: vt noſtro caſu, quo contra Ius Diuinum, Naturale & Ciuile eſt, quod aliquis indicta cauſa, & non citatus condemnetur.* Præter enim abſurda ſtatim indicata, hic obſeruandum; calumniatorem aduerſarium ex propria ſententia dicere debere, quod ſaltem aliquæ Imperij Conſtitutiones, quæ nimirum in Notorijs delictis fractæ pacis, & deprauatæ monetæ, Citatione, vel nec declaratione opus eſſe ſtatuunt, contra Ius Primæuum, Commune, Diuinum, Naturale & Ciuile fuerint. Quam vero modeſta, & Caluiniano ſpiritu digna, hæc in Imperium, Imperatores, Principes, Status, ſit Cenſura, accuratius perſpicient Imperator, Principes, Status.

PROPOSITIO XII.

Bohemi commiſerunt Notorium crimen rebellionis, perduellionis, læſæ Maieſtatis.

QVÆ hactenus in theſi de Notoriis dicta, etiamſi irrefutabiliter vera ſint, parum tamen nos iuuarent, niſi caſus, de quo agimus, eſſet talis, qui tanquam hypotheſis ſub Notoriis indubitato ſubſumi poſſet. Tranſituris itaque à theſi ad hypotheſin, merito hæc Propoſitio eſt quaſi medium quoddam ſeu via, per quam ad intrinſecam cognitionem criminis Palatini Comitis peruenitur. Ne vero quenquam lædam; certum eſt, quod non loquor de omnibus Bohemis: plurimi enim inter ipſos fuerunt, non rebelles, ſed conſtantes & fideles, quorum laus eò maior eſt; plurimi quoque id, quod corrigere non poterant, diſſimulantes; aliique item aliunde, ſaltem ex parte excuſabiles. Nec de illis etiam, qui expreſſè rebelles fuerunt, propterea hic loquor, vt ipſis ipſorum facta exprobrem, ſed quia propter bonum publicum cauſas, qualitates & connexionem rerum geſtarum ſcire oportet. Ita enim etiam de peccatis Sanctorum poſt pœnitentiam loquimur.

Monendum vero & hoc, Notorium tale eſſe debere, vt non indigeat probatione; quemadmodum imprimis liquet ex Prop. 1. Præſupponitur enim de eo, quod iam publicè ſit notū. Si itaque & illa, quæ à noſtra parte Notoria eſſe dicuntur, verè Notoria ſunt; talia quoque eſſe debent. Quia tamen nihilominus etiam id quod Notorium ſeu publicè notum, non ſtatim omnibus ſimpliciter notum eſt, ſimplicioribus quoque & imperitioribus; quia item proterui omnia negare poſſunt: ſic requiſitæ eius euidentiæ nihil derogat, quando id propterea tantum ſecundum factum & qualitates ſuas clarè proponitur & declaratur, vt vtrumque hoc genus hominum conuincatur; alterum quidem, vt erudiatur; alterum verò, ſi ſequi nolit, vt confundatur. Idem itaq; & meus ſcopus eſt in hac & ſeqq. aliquot Propp. quem primū in hac, quantū potero, iam aſſequi conabor.

1. Notum eſt, quod Imperatore Matthia Viennæ agente Bohemi aliqui facta conſpiratione, & numeroſo armatorum globo, arcem Pragenſem, ſedem Regiam, & Cancellariam Regni inuaſerunt, ibique viros Illuſtres VVilhelmum Slauata & Iaroſlaum Borzita, Imperatoris Matthię abſentis vicem gerentes, cum Secretario Philippo Fabricio comprehenſos, indicta cauſâ ex altiſsimis feneſtris præcipites dederunt, ſtatimq; eos ſclopetorum ictib. petierunt. 2. Hos alioſque Regni Officiales inconſulto Domino officiis ſuis mouerunt, atq; eorum loco Gubernatores quoſdam ſub nomine Directorū ex propria authoritate cōſtituerūt. 3. Ad arma primi conuolarunt, milites conſcripſerunt, delectus habuerunt. 4. Poſt multas clementiſſimaſq; Imperatoris monitiones, quib. ſimul, poſt datam fidem de priuilegiis ipſorū inuiolabiliter ſeruandis, offert, ſe totum negotiū pacificè & Iure Ordinario adhuc tractari & cōponi velle; illi nihilominus nec ab armis, nec à propoſito ſuo deſiſtere voluerunt; ſed poſtea magis & magis omnia Regalia occupauerunt, adminiſtrauerūt, & contra Imperatorem & Regē ſuum armata manu ſe tanquā hoſtes geſſerunt. Hæc vero publicè notiſſima ſunt, & nec ab ipſis Bohemis vel negantur, vel negari poſſunt. 2. Factorum vero iſtorū qualitates etiā publicè notæ ſunt. Omnes enim, qui aliquam iuris cōmunis notitiam habent, nouerunt, quod facta hæc ſint talia, vt iis crimen læſæ Maieſtatis & rebellionis committatur. Namquiſquis ſceleſtam inierit factionem, de nece etiam virorum illuſtriū, qui conſiliis & Conſiſtorio Principis interſunt, cogitauerit (eadem enim ſeueritate voluntatem ſceleris, qua affectum puniri iura voluerunt) ipſe quidem vt Maieſtatis reus gladio feriatur, &c. *l. quiſquis. C. ad l. Iul. Maieſt. Similiter l. proximum. ff. ad d. leg. Iul.* Accedit circumſtantia multum exaggerans, nimirū quod id à Bohemis patratū fuerit in ſede Regia.

& in

& in Cancellaria regni, vbi *ſumma ſecuritas, ac loci ipſius obſeruantia, religioſq; obtinere deberet*, vt in literis ſuis loquitur Imp. Matthias. Deinde, ſi illi rebelles, qui Magiſtratui non obediunt & reſiſtunt; quid illi, qui etiam violentas manus eidẽ mijciunt? 2 Notũ eſt quoq; quod Gubernatores & Officiales loco mouere, aliosque ſubſtituere, in Regno aliquo officium Regis ſit, nõ verò ſubditorum; ideoq; ſi ſubditi id tentant, Maieſtatem regiã minuũt, & ſibi eã aſſumunt. 3. Qui iniuſſu Principis delectus habuerit, exercitũ comparauerit, qui hoſtili animo aduerſus *R*empub. & Principem animatus fuerit, Maieſtatis & perduellionis reus eſt. *l. lex duode.* & *l. is qui in reatu. ff ad d. l. Iul.* &c, Et quin prædicta ſint plus, quam crimina rebellionis, aliquis ea ſolo Iure Naturali non poteſt dubitare.

3. Prædicta quoq; crimina ſunt talia, vt nulla excuſatione poſsint defendi. Prætendebant nimirum Bohemi, propterea ſe tali modo egiſſe, vt conſeruarent ſua liberæ *R*eligionis priuilegia, literas imprimis Maieſtaticas, ipſis ab Imp. *R*udolpho conceſſas, & Imp. Matthia cõfirmatas, quæ per Regios iſtos Officiales infringi aſſerebant. Hęc autẽ primo quoad rẽ ipſam falliſſima ſunt. Tota enim res inde orta eſt; quod ſubditi aliqui *R*eligionis ſub vtraq;, duo tẽpla extruere volebant, in fundis Dominorũ ſuorũ Eccleſiaſticorũ, quod ipſis ex nullis priuilegiis licebat; & quod propterea à Regiis locum tenentibus ex plena Cæſaris ſententia & authoritate impediebatur; ex qua item alterũ templorũ iſtorum iam ſolo æquatũ erat. Poſſunt hęc alibi melius videri, imprimis in ſcripto illo, quod Imp. Matthias hac de re publicari fecit. Verũ iſta adhuc diſſimulari poſſunt. Sit ita; quod *R*egij Officiales conceſſa & confirmata Priuilegia infringere conati fuerint; nullatenus tamen propterea ab iſtis criminum generib. excuſantur; quia nihilominus contra omne Ius eſt, vt ſubditi tali modo contra Magiſtratũ ſibi à *R*ege ſuo præſtitutum procedant. Debuiſſent ſcilicet in tali caſu rem ad *R*egem refere, imprimis quia tunc adhuc ipſum tãquam à Deo ſibi præſtitutũ *R*egem, Dominum & Magiſtratum clementiſſimum expreſſè per literas ſuas agnoſcebant; vt ipſe re inſpecta remedium afferret: vel debuiſſent iuxta tenorem Priuilegiorum & Conſtitutionum *R*egni, ad tollenda ſua grauamina, ſi haberent, Iure ordinario vti. & rem vel per arbitros non ſuſpectos ex vtriuſq; *R*eligionis ordinibus deligendos componere, vel inſtituto ſolenni proceſſu proſequi & finire.

Sit item & hoc verum, quod publicè venditant, omni aditu ad regem ſe excluſos fuiſſe. At ne ſic quidem ad talia extrema progredi oportuiſſet, ſed modum illũ in cõmuni aliquo Reipub. corpore, imprimis in Imperio vſitatũ adhibere, rẽ nimirũ ad Imperij Electores vel Principes referre, qui

ſollici-

ſollicitudinem & prudentiam ſuam interponendo, eam pacificè componerent.

Denique, quid contra hoc prætendere poſſunt, quod propter vnum vel alterum, ſi eſſet grauamen, totum officium Regium ad ſe trahere præſumſerint? Item milites conſcribere, Regalia occupare, incolas & Officiales in ſuam fidem recipere & cogere, alias pro hoſte habere, Regia authoritate conſtitutis officium abrogare, nouos in locum ſubrogare, &c. imo & totam regiminis faciem commutare? Quid denique contra hoc, quod Imperatore & rege ſuo monente, mandante, pacificam compoſitionem offerente, illi nihilominus cœpta ſua armata manu defendere, & promouere pertinaciter laborauerint; Nihil ſane; niſi quod futilitate ſua ſtatim ſeipſum refutet.

Crimina igitur illa Bohemorum omnino ſunt Notoria, nec vlla ratione defendi queunt.

PROPOSITIO XIII.

Bohemi quoque poſt mortem Imp. & Regis Matthiæ, contra Regem ſuum, & poſtea ſimul Imperatorem FERDINANDVM, grauia & Notoria crimina rebellionis, perduellionis, & læſæ Maieſtatis commiſerunt.

QVamuis nimirum ſtatim poſt obitum Aug. mem. Matthiæ, Rex FERDINANDVS confirmationem Priuilegiorum omnium obtulerit, ea paulo poſt in pleniſsima forma cõfirmauerit, ipſis tranſmiſerit, inducias & ſuſpenſionẽ armorũ, vt per meliora media pax reſtitueretur, à ſua parte indixerit: Bohemi tamẽ hæc nõ acceptantes & negligentes, arma ponere noluerunt, Regem ſuum non agnouerunt, eum tanquam hoſtem habuerunt. Quænã vero præterea in particulari ab ipſis facta fuerint, quia multa ſunt, quoque hic breuitati ſtudeo, non repetam: poſſunt de iis cõmodius videri publicæ rerum geſtarum narrationes; imprimis illa omni fide digniſsima, quæ ipſe Auguſtiſsimus Imperator FERDINANDVS in Edictali ſua caſſatione attentata nouæ Bohemiæ Electionis complexus eſt. Facta autem hæc & ſimilia, quæ negari non poſſunt, quando ſimul fiunt contra legitimum ſuum Regem, non eſt dubium, quin ſint ex dictis criminibus, quod ſimiliter negari non poteſt. Viderunt optime hanc conſequentiam ipſi Bohemi. Atque hinc illis humiliter vel ad obedientiam

tiam

Digitized by Google

tiam redeundum; & confitendum fuit, quod eſſent rebelles & perduelles; vel ipſum fundamentum negare debuerunt, FERDINANDVM ſcilicet eſſe legitimum Regem Bohemiæ. Rubiconem transierant. Poſterius elegerunt. Venimus ſic demque ad factum illud, ſingulariter & toti Orbi Notorium, quo Bohemi FERDINANDVM, ante pro Rege ab ipſis acceptatum, coronatum, vnctum & iuramento fidelitatis aſſeueratum repudiauerunt, & abdicauerunt nouumque elegerunt. Quærendum ergo imprimis de qualitate huius facti, tum quia potiſsimum eſt, tum quia reliquorum tam antecedentium quam conſequentium qualitates inde quaſi dependent.

Dico eſſe tale, quale in poſita Propoſitione deſcribitur; idque potiſsimum duobus modis declarari poteſt. primus modus eſt iſte.

Notorium eſt, FERDINANDVM poſt acceptationem & coronationem ſuam ſemper fuiſſe legitimum Regem Bohemiæ.

Ergo Notorium eſt Bohemos illum repudiando & abdicando nouumque eligendo fuiſſe rebelles, reos Maieſtatis, perduelles. Conſequentia eſt indubitata. Qui enim legitimum ſuum Regem repudiat & abdicat, nouumque eligit, ſine dubio eſt rebellis, &c.

Antecedens iterum probatur dupliciter.

1. Notorium eſt ex re ipſa, Domum Auſtriacam habere Ius hæreditarium ad regnum Bohemiæ. Ergo etiam Notorium eſt FERDINANDVM ſemper poſt acceptationem & coronationem ſuam fuiſſe legitimum Regem Bohemiæ.

Conſequentia patet. FERDINANDVS enim eſt vnus de Domo Auſtriaca; & non eſt quæſtio, an etiam plures fuerint de eadem Domo, qui potuerint idem Ius vel etiam propinquius prætendere. Conſtat enim ſatis, quod hac de re nulla inter Auſtriacos lis ſit; ſed quod omnes Ius hoc *FERDINANDO* reliquerint, atque adhuc abſque contradictione relinquant.

In tali ergo caſu illi, ad quem Ius Regni hæreditarium ſpectat, nihil amplius deeſt, quam vt acceptetur & coronetur. Fuiſſet ergo hoc modo ſaltem in principio legitimus Bohemiæ Rex. Suppoſito autem quod ſemel fuerit legitimus Rex, & quidem hæreditarius, tum certum eſt, quod reliqua omnia, quæ ipſi obijciuntur, ſint plane friuola; & ſaltem quoad hoc nulla, quod impoſſibile ſit per illa probari poſſe, quod Rex alias legitimus & hæreditarius propterea regno ſuo excidat; vti patet ſi conferantur cum communi aliqua notitia. Nec ipſi Bohemi hoc negare poſſunt; vnde ſemper ad hoc quaſi fundamentum reſpiciunt, vel quod FERDI-

NANDVS nunquam fieret Rex, quia voluit eſſe hæreditarius; vel ſi fuiſſet Rex liberè tantum electus, quod ceciderit ſuo Iure, imprimis quia voluit priuilegium, conſuetudinem & legem Regni maximè fundamentalem euertere, ipſam ſcilicet liberam Electionem.

Eſſet ergo cum ipſis proteruis tantum difficultas de veritate ſecundi Antecedentis; an ſcilicet Ius hæreditarium, quod Domus Auſtriaca in Regnum Bohemiæ prætendit, euidens ſit? iſtud autem infallibiliter probatur ex Aurea Bulla, antiquis priuilegiis, conſuetudinibus, Regni Conſtitutionibus & legibus fundamentalibus; vti inſigniter & præclarè factum eſt in libello iſto, qui inſcribitur IVS HÆREDITARIVM *& legitima ſucceſſio in Regno Bohemiæ*, FERDINANDI II. *Auſtriaci, &c.* ad cuius lectionem Candidum & veritatis amantem Lectorem remitte. Confirmationes enim, & ad omnia contra FERDINANDVM obiecta Reſponſiones, ibi tales inueniet, quæ ipſi abundè ſatisfacient, & quas aduerſarii nunquam, ne quoad ſpeciem quidem, refutare poterunt.

2. Ad probandum, quod qualitas alicuius facti ſit euidens & Notoria, non opus eſt, vt colligamus omnium hominum vota, etiam ignarorum & abſurdorum; ſed ſatis eſt, quod res in ſe ſit talis, vt quilibet aliquam rerum notitiam habens, & lumen rationis non ſupprimens, eum talem eſſe cognoſcat, vel cognoſcere poſsit & debeat. Vnde quantum ad probationem poſiti Antecedentis meritò in præcedente argumento, & dicti libelli deductionibus quieſcere poſſemus. Quia tamen *ſtultorum infinitus eſt numerus*, qui nec res, nec rerum circumſtantias nouerunt; qui rationes non viderunt, vel ſaltem non cordatè introſpexerunt, eaſque intelligere vel propter tarditatem non potuerunt, vel propter proteruiam noluerunt, & nihilominus omnia clamoribus ſuis replent; oportet aliquod medium generale ponere, quod omnes capiunt, & quod ſi qui neg[illegible] ſe plane temerè agere, & nulla prudentia vti oſtendunt. Medium hoc tale eſt.

Quando legitimi & irreprehenſibiles Iudices aliquid habent pro Notorio, tunc imprudenter, & intolerabilem omnibus Iudicijs iniuriam faciunt, qui id Notorium eſſe negant: ſaltem illis dico, quorum iudicium & authoritas non eſt ſuperior, & qui maiorem rei, de qua agitur, notitiam habere nequeunt. Aliter enim contra tales ſententias & declarationes Iudicum loqui & ſentire, eſt authoritatem omnium Iudiciorum, ipſamque adeo humanam Societatem ſubuertere, & res in eum ſtatum redigere, qui hactenus fuit ludibrio habitus, vt nimirum *Sapientes litigent, & ſtulti iudicent.*

Atqui

Atqui Collegium Electorum Francofurti ante Electionem Regis Romanorum, Sereniſs. FERDINANDVM Auſtriacum, habuit pro legitimo Rege Bohemiæ, atque hac ratione eum tanquam vnum ex Septemuiris ad Ius ſeſſionis & ſuffragij in deligendo Romanorum Rege admiſit; Bohemos quoque propterea habuit pro ſimpliciter rebellibus. (imò in talia quoque conſenſit ipſe Palatinus, ibidem per Legatum ſuum præſens; vt eò magis mirum ſit, quod eadem poſtea dictis & factis ſuis retractauerit.) Habuit iſta etiam pro Notorijs: quia ne quidem ad inſtantiam partis aduerſæ, vllam examinationem ſuper hac re fieri debere iudicauit; imò etiam aduerſam partem per Legatos præſentem ne audire quidem voluit. quod ſine dubio non feciſſet, niſi, quod Bohemi ſint rebelles, & FERDINANDVS legitimus Rex eorum, Notorium eſſe iudicaſſet.

Fuerunt verò Electores etiam legitimi Iudices: quia primum in ijs, quæ ad Electionem pertinent, perfectè repræſentant omnes Imperij ſtatus, & quod hac in re faciunt, ſanctum & inuiolabile eſt. Maximè verò ad Electionem pertinet, & neceſſario ad eam præ requiritur, ſcire, quinam ſint Electores, qui debent adeſſe; & num illi, qui adſunt, vere ſint Electores. Si enim hoc neſciretur, Electio eſſet abſurda, vt patet; & ſemper poſſet reuocari in dubium. Debent ergo Electores habere poteſtatem ſuper hac re cognoſcendi, quam & in noſtro caſu exercuerunt; & quod ab ipſis cognitum eſt, non niſi maxima cum temeritate, imò non abſque ſacrilegio reprobari nequit. Deinde quia tum ſimul quoque repræſentabant Imperatorem, ad quem cum tali præſertim conſilio de talibus diſcordijs in Imperio primario pertinet iudicare. Fuerunt item Iudices irreprehenſibiles: in quo enim auderet ſanus quis totius Collegii Electoralis authoritatem, integritatem, prudentiam reprehendere? Nullorum quoque authoritas, qui iam aliter iudicant, eſt ſuperior, vti patet; nec vlli melius ſcire poſſunt ſtatum & Iura Imperii, Domuumque Electoralium, quam ipſi Electores Imperii.

Idem quoque poſtea, quando Romanorum Rex electus, & iam ad Imperatoriam Maieſtatem exaltatus erat, ab ipſo Imperatore cum eodem Electorum Collegio confirmatum fuit, nec vlla mota quæſtio, an FERDINANDVS, iam tum Imperator, eſſet Rex Bohemiæ, ſed quomodo hoc ſuppoſito turbæ illæ Bohemicæ componi poſſent.

De ipſius Imperatoris ſæpius publicè repetita declaratione nihil dicam: quia de eius veritate aduerſarii ſimul dubium mouent.

Digitized by Google

Ergo FERDINANDVM eſſe legitimum Regem Bohemiæ, & Bohemos rebelles, Notorium eſt, nec id abſque magna imprudentia & iniuria negari poteſt.

Poteſt quoque hic addi quod non ſit dubium, quin plurimi quoque alij ſemper idem ſenſerint: De ſtatibus Imperij, quoad propriam ipſorum ſententiam, liquet id inde, quod tempore Electionis & Inaugurationis nemo inuentus fuerit, qui potuerit haberi pro contradicente, quamuis nihilominus aliqui tum quoque in recondito pectoris ſui tales fuerint; præter hoc quoque alias, pars longe maxima, quantum moraliter ſciri poteſt, huic ſententiæ adhæſit. Legantur quoque literæ typis euulgatæ, quibus Electores alijque Principes, non quidem tum propriè tanquam ex Collegio Iudicum, ſed tamen tanquam ex Collegio talium, quibus incumbit de rebus Imperij prouidere, Comitem Palatinum alioſque ſerio admonerer, Imperatorem FERDINANDVM eſſe verum Regem Bohemiæ, Electionem Bohemorum eſſe Notoriè illicitam & peſſimi exempli, ſedem non vacaſſe, &c. eaque tum aliunde, tum imprimis & paulo ante dicta FERDINANDI ad Collegiũ Electorale admiſſione cõfirmant.

Accedamus iam ad Secundum modum declarandi hanc abdicationem & nouam Electionem Bohemicam. Pro quo ſuppono. Etiamſi adhuc Notorium non eſſet, FERDINANDVM eſſe legitimum & quidem hæreditarium Regem Bohemiæ, tamen neq; contrarium eſt Notorium, ſcilicet illum non eſſe talem. Nemo enim debet eſſe tam abſurdus, vt contra omnem rationem & communem vocem Imperij id aſſerat; & ſi quis eſſet, is tanquam expreſſe abſurdus non eſſet attendendus. At neq; ipſi quidem Bohemi hoc dicere poſſunt, niſi velint nationem ſuam totius Orbis ludibrio exponere. Conſtat enim ſaltem, quod FERDINANDVM pro Rege ſuo acceptauerint & coronauerint. Eũ verò acceptare & coronare pro *R*ege ſuo, quem Notorium eſt, neque Iure hæreditario neq; alio modo eſſe ſuum Regem, plus quam ridiculum eſt; niſi fortè dicere malint, ſe fictam quandam Comœdiam in Orbis theatro exhibuiſſe. Si autem aliqui ſciuiſſent id eſſe Notorium, illi fuiſſent Bohemi. Ponatur ergo, quod ſit res controuerſa & dubia. At nihilóminus etiam ſic Notorium eſt, Bohemos eſſe rebelles. quod probatur.

1. Subditi qui in cauſa dubia ſibiipſis Iudices eſſe volunt contra Regem, eumque per hoc Iudicium ex officio ſuo abdicare, ſunt Notorij rebelles, quod patet. 1. Hoc eſt enim omnem regiam Maieſtatem conuellere, eam ita ſubditis ſuis ſupponere; & talis *R*e publ non eſſet *R*egia ſeu Monarchica, ſed cuiuſdam alterius formæ, quæ *R*egem pro larua habe-

Digitized by Google

haberet. 2. quia alias aperitur ianua ad omnes rebelliones. Nulla enim poſſet eſſe tam manifeſta rebellio, quæ non poſsit hoc prætextu palliari, quod nimirum ſubditi legitime, contradicente etiam Domino, ita iudicauerint. 3. Leges prohibentes, ne quis ſit Iudex in propria cauſa, vt *cap. inter querelas cauſ. 23. quæſt. 4. l. vnic. C. ne quis in propr. cauſa. l. Iulianus. ff. de iudicijs*: ſaltem intelligendæ ſunt de ſubditis contra Dominos: atque de eo imprimis non poteſt eſſe dubium apud aduerſarios, qui nullum omnino, ne Imperatorem quidem, volunt ſibi ipſi Iudicem eſſe poſſe. Per tale itaque iudicium nihil fit, & ſubditi hoc modo Regi renunciantes ſunt rebelles. At Bohemi ſibi ipſis in cauſa dubia contra Regem Iudices fuerunt, & Regem hoc modo abdicauerunt, vt ex hypotheſi patet. Ergo & propter hoc rebelles fuerunt.

2. Qui alium agnoſcunt tanquam ſupremum Dominum, & tamen ſibi arrogant ea, quæ indubitatio ſpectant ad ſupremum Dominum, ſine dubio ſunt rebelles, & Maieſtatis rei.

Atqui Status Regni Bohemiæ, ſiue cum Rege, ſiue ſine Rege, agnoſcunt adhuc alium, tanquam Supremum Dominum, Imperatorem ſcilicet, & quidem tanquam Dominum feudi, quod Notorium eſt; & nihilominus ſibi arrogauerunt ea, quæ ſpectant ad Supremum Dominum. Hoc etiam Notorium eſt; quia in toto regno non poſſunt eſſe maiores & ſuperiores quæſtiones in Politicis, quam ſi inter Regem & Status Regni quæratur, an Regnum ſit hæreditarium, vel non; an Priuilegia Regni ab antiquis Imperatoribus conceſſa ita ſint intelligenda vel non; an Rex & quidem iam coronatus, iuratus, ſit abdicandus vel non &c. adeoque indubitatio ſpectant ad Supremum Dominum. Et tamen eas dijudicare præſumſerunt Status Bohemiæ. Sunt igitur Notorij rebelles & Maieſtatis rei.

Hoc vero argumentum eſt propterea bene notandum; quia ex eo etiam directo apparet rebellio & crimen Maieſtatis contra ipſum Imperatorem; quod in alijs non eſt tam apertum.

3. Ponatur præterea etiam, quod Ordines Bohemiæ ſuper hac re dubia, potuerint eſſe legitimi Iudices, quantum eſt ex natura rei. Attamen eos necdum à rebellione excuſari ſic probatur.

Subditi qui Regem, acceptatum & coronatum, ſententia inualida & nulla abdicant, ſunt rebelles; etiamſi forte alias haberent poteſtatem hac de re iudicandi. Turbant enim illum iniuſtè hoc modo, quantum in ipſis eſt, ex poſſeſsione ſua, quod eſt eſſe rebellem.

At Bohemi Regem acceptatum & coronatum ſententia inualida & nulla abdicauerunt. Ergo fuerunt rebelles.

Minor probatur. 1. ſententia lata contra legitimum ſuum iuramentum eſt inualida & nulla, quod patet ex omni iure; atque aduerſarius id expreſſe admittit. At Bohemi Regem acceptatum & coronatum abdicauerunt tali ſententia, quæ erat contra legitimum ipſorum iuramentum. *FERDINANDVS* enim in Comitijs Regni, peculiariter hanc in rem conſcriptis, non tantum pro Rege legitimo & hæreditario acceptatus fuit, verum etiam ei, tanquam tali, Iuramentum fidelitatis præſtitum. Iuramentum autem hoc fuit legitimum; potuiſſent enim licitè iurare, quod velint agnoſcere *FERDINANDVM* tanquam Regem hereditarium, etiamſi ante plenum Ius liberæ Electionis habuiſſent; multo magis iam, vbi ipſi ſaltem agnoſcere debebant, quod *FERDINANDI* Ius hæreditarium non eſſet improbabile. Non item decepti fuerunt; quia hæc res ex antiquis priuilegijs & Conſtitutionibus agitata fuit in Regni Comitijs. Nec ipſis metus fuit illatus; vti videntur velle dicere. Vnde enim fuiſſet metus ille grauis, & cadens in conſtantes viros? Et ſi fuiſſet; tamen etiam iuramentum ex tali metu præſtitum ſeruandum eſt *cap. ad aures. de his qua metus cauſa.* niſi quis ab illo abſolutus fuerit, per Magiſtrum Eccleſiaſticum. *cap. verum. de Iureiurando.* quod circa Bohemos non eſt factum.

Fuit igitur ſententia inualida & nulla.

Probatur 2. Sententia, quæ in cauſa dubia abſque Citatione, & debita cauſæ examinatione pronunciatur, eſt inualida & nulla. Hoc patet ex legibus illis ſupra ab aduerſario contra nos citatis: illæ enim de Notorijs non loquuntur, vt ibi viſum, verum de dubiis. Fortius igitur vis huius argumenti in aduerſarios retorquetur.

At cauſa hæc, num *FERDINANDVS* ſit Rex Bohemiæ, eſt dubia; vt ſupponitur. Attamen Citatio *FERDINANDI* non præceſsit; vt patet. nec cauſa debite fuit examinata; quia nec alterius partis defenſio audita; nec etiam contra abſentem legitimi proceſſus habiti, vnde ſecundum allegata & probata iudicari potuiſſet. Ergo fuit ſententia inualida & nulla.

Patet igitur ex dictis, quidcunque largiamur & ponamus, quod adhuc Notorium ſit. *FERDINANDVM* ſaltem in poſſeſsione ſua manſiſſe, & Bohemos contra *FERDINANDVM* crimina rebellionis, Maieſtatis, perduellionis commiſiſſe,

Obijci-

Obijcitur.

At Bohemi quoque habent ſua fundamenta, quæ in publicatis ſuis Informationibus ſolidè ſatis demonſtrarunt, adeo vt nec ab altera parte adhuc, quantum ſcitur, refutata ſint.

℞. Miror vero, quod homines iſti adeo ſibi placeant in nugis ſuis, vt illas ſolida putent eſſe fundamenta, & præterea adhuc dicant needum eſſe detectas. At diu ante promulgatum Bannum per aliquos loca Imperij editus fuit iſte libellus de *Iure hæreditario Bohemiæ*, ex profeſſo Ordinum Bohemiæ ſcripto oppoſitus, in quo iuſtitia & ſoliditas cauſæ *FERDINANDI*, iniuſtitia vero & ſtoliditas rebellium adeò clare demonſtrantur, vt ad cuiuſque ſani legentis conſcientiam, prouocare audeamus. Si legerunt, quid turpiter negant? Si nondum legerunt, quando examinando Banno ſe dabant, miſellos ſe Politicos eſſe oſtendunt. Deinde, ſi etiam adhuc Bohemorum defenſiones aliquid valerent, tantum exciperent contra vnum vel alterum argumentum ex dictis, reliqua vero manerent intacta; adeoque illi ex illis ſatis ſuperque adhuc manerent rebelles.

PROPOSITIO XIV.

Comes Palatinus commiſit Notorium crimen violatæ pacis publicæ.

NAm primum quoad facta, illa ſunt aperta; quod nimirum Coronam Bohemiæ acceptauerit, quod eam multo tempore tanquam ſuam detinuerit, bello, externis fœderibus, alijſque hoſtilitatibus propugnauerit &c. Hæc, & ſpeciatim illa, quæ in declaratione Banni enarrantur, ex fide publica nota ſunt, manifeſta ſunt, celari non poſſunt, negari non poſſunt. Si ergo aliquid dubij remanet, eſſet inde, an etiam hæc facta ſint talia, vt ſtatim abſque omni dubio quadrent ad violationem pacis publicæ; Quod vt clare videatur, aliquorum qualitates iam declarabo.

1. Qui in Imperio integri alicuius Regni, & aliquot prouinciorum, poſſeſsionem non vacantem armata manu apprehendit, violat pacem Imperij. Tali n. facto mutatur pax Imperij in diſcordias ſeditiones & bella.

Palati-

mia, tum alibi eas pertinaciter vſit; nomen titulumque Regium retinendo, Ius vſurpatum abſque verecundia prætendere perrexit, & quando apparebit finis? Hac autem tantâ & tam longa pertinacia crimen ſuum non tantum magis graue, ſed & magis Notorium reddidit.

Poſſunt adiungi, quæ ipſum Bannum enumerat, quorum omnium Notoria qualitas fractæ pacis ferè pendet & ex Prop. præcedenti. Quod vero hic imprimis adiungi potuiſſet de bellis & hoſtilitatibus contra Imperatorem, remitto ad Prop. ſequentem, quæ virtute ſua hanc quoque ſimul continet.

6. In his factis ſimul adfuiſſe etiam dolum verum, ex iam dictis ſatis manifeſtum eſt: Nam præterquam, quod *rei per ſe illicitæ & probibitæ operam nauans ipſo facto cenſeatur eſſe in manifeſto dolo*, vt I C T I aiunt, & quidem ſecundum leges; id imprimis verum eſt, quando aliquis alteri *damnum, dat, bona rapit, vim facit*; talis enim *dolo malò facit. l. Prætor ait. §. dolo autem malo & §. doli mali. ff. vi bonorum rapt.*

Palatinus autem manifeſtam vim fecit eo, quod *FERDINANDO*, ſiue vt Imperatori, ſiue aliter, maxima damna dederit, quæ ipſius erant, rapuerit, vel ſaltem eum in poſſeſsione ſua turbauerit.

Quia enim dolus in mente delinquentis conſiſtit, adeoque directè probari difficulter poteſt; ſic ſufficit vt ex circumſtantijs, perſpicuis iudicijs, & euidentia ipſius facti deſumatur; vti hic ſunt, vis publica, coadunatio hominum, incendium, hoſtilis inuaſio territorij alieni &c. Ita expreſſe habet *Conſtitut. de Anno* 1595. §. Ebener maſſen. Quamuis autem hoc ita ſit, & dolus vix vnquam directè probari poſsit, neque id requiratur: tamen & in hac ipſa cauſa verus dolus mentalis ante Bannum declaratum ex ſecreta illa Cancellaria, indubitatis Palatini aliorumque perduellium manuſcriptis literis & libellis, Imperatori multiſque alijs indubitato cognitus fuit; & iam toti mundo per publicationem talium ſecretorum innotuit. Dolus igitur longè magis cognitus eſt, & fuit, quàm requiritur. Potuiſſent quoque ex eadem Cancellaria Bohemis & Comiti Palatino multa alia enormia crimina obijci, præter illa in his Propp. allata: id verò non facio; quia id Imperator non fecit in ſuo publicato Banno, pro quo ago: Imperator verò id non fecit; quia prudenter ex illis tantum procedere volebat, quæ iam tum erant quaſi coram toto mundo Notoria, quæ item abundè, & plus quàm ſufficientia erant.

Obÿcitur.

PRIMO. *Crimen Comitis Palatini non eſſe Notorium, colligitur etiam ex ipſa Cæſarea Banni declaratione, in qua bis inuenitur hac clauſula,* **Geſtalt dieſen ſachen nach,** *qua non habet locum in cauſis indubitatis, ſed dubiis potius,* &c. dicit hoc eſſe notum *ex praxi, & ita haberi apud vnum vel alterum authorem.*

℞. Quale vero argumentum hoc eſt? Dico 1. craſſum mendacium eſſe hanc clauſulam vel ſemel in toto Banno inueniri. 2. Etiamſi ibi eſſet ter vel quater, id tamen nullatenus cauſæ noſtræ præiudicaret. Clauſulæ enim iſtius emphaſin non melius exprimere noui, quam per hanc Latinam, *Hac cum ita ſe habeant*, vel ſynonymam. Patet vero hanc ſignificatione ſua eſſe *Relatiuam*, & poni loco totius orationis præcedentis: adeoque per ſe indifferens ad ſignificandum rem, vel manifeſtam, vel dubiam, ſignificat talem qualem præceſsit. At iam aliquoties diſertè Imperator præmiſerat, crimina Palatini eſſe publicè ac coram toto mundo manifeſta & Notoria: & tamen nihilominus, vbi poſtea diceret, *Hac cum ita ſe habeant*, deberet ſe capere in proprio ſermone.

Plus quam puerilia ſunt iſta, & neſcire quid loquaris. Apage igitur cum tuis authoribus, qui ſi talia habeant (inquirere enim hac de re non laboraui) tunc ſibi & tibi ſapiant. Notum verò eſt, quod communiſsima linguarum praxis vtatur illis verbis pro re nata: nec vnquam Ius illa ad particularem terminum determinauit.

3. Legitur quidem in Banno, **nach reiffer erwegung aller gelegenheit vnd geſtalt dieſer ſachen** / id eſt, *omni qualitate & forma huius cauſæ mature conſiderata*: Sed hæc eſt omnino alia phraſis, quamuis æquè parum ad rem. Sine dubio enim etiam maturè eſt conſiderandum, an qualitas & forma alicuius cauſæ Notoria ſit, vel non.

SECVNDO. *Etiam bene attendendum eſt ad Defenſiones & Exceptiones Comitis Palatini, quibus ſe à tali crimine, & dolo vero, à quo excuſat qualibet cauſa, etiam leuis & iniuſta, bene extricare poterit.*

℞. Vt vero ab omnibus factis vel futuris Defenſionibus & Exceptionibus nos vna vice extricemus, ago ſic. Si fuit Notorium *FERDINANDVM* eſſe legitimum Regem Bohemiæ, vel ſaltem ſi Contradictorium non fuit Notorium, liquidiſsimum eſt quod omnes defenſiones & Exceptiones Palatini ſint friuolæ & abſque ratione. Propter nullam enim cauſam, qualiſcunque illa ſit, licuit ipſi poſſeſsionem Regni non vacantem

cantem apprehendere, etiamſi dubium fuiſſet (quod tamen non erat) an *FERDINANDVS* iuſtam poſſeſsionem teneret. Patet id ex omni Iure, & imprimis ex ſupra citatis Conſtitutionibus Imperij.

At fuit Notorium *FERDINANDVM* eſſe legitimum Regem Bohemiæ; vel ſaltem non fuit Notorium eum non eſſe talem; vt patet per Argumenta Prop. XIII. Ergo nullæ defenſiones & Exceptiones Palatini quicquam valent.

——— *Hic murus aheneus eſto.*

A dolo etiam vero Palatinus non prius ſe extricabit, quam hoc fundamentum ſubuerterit; per Argum. 6. Sub hoc autem conatu ipſe prius ſuccumbet & conteretur.

Dictum illud, quod *à dolo qualibet cauſa excuſet, etiam leuis & iniuſta*, tantum habet locum, quando dolus præſumitur, & quidem tum etiam hoc tantum modo; ſi aliquis abſque culpa ſua poſsit errore in facto, quod ex genere ſuo leue eſt & iniuſtum v.g. Iacobum Patriarcham, congredientem cum Rachele non ſua, à dolo excuſabat cauſa leuis & iniuſta; quia Rachel ſubdole erat ſuppoſita pro Lia, & ille abſque culpa ignorare poterat eam eſſe Rachelem. Si enim alias quælibet leuis & iniuſta cauſa à dolo excuſaret, nullus poſſet dari dolus, & dictum iſtud eſſet leuiſsimum & abſurdum. Et præterea hunc iſtius dicti verum eſſe ſenſum, etiam inde patet; quod in legibus, vnde ſolet deduci, nimirum in *l. igitur §. poteſt. ff. de liber. cauſa. l. de abigeis, §. quamquam. ff. de abigeis.* & *l. legis Fauiæ. ff. ad leg. Fauiam de plagiar.* caſus enarrato iam planè ſimiles habeantur.

Iſtud itaque dictum hic nihil ad rem; quia Palatini verus dolus conſtat ex euidenti violentia; atque ex ipſa intentione tenebatur item ſcire particulariter, an poſſeſsio Regni Bohemiæ fuerit legitime vacans, & an illam iuſto titulo poſsit adire. Poterat enim facile ſcire, quod non: quia res erat Notoria; & quia tam ſæpe monitus erat ab Imperatore, Electoribus & Principibus. Eo ipſo autem ſe nondum ex craſſa ignorantia, ſed ex pertinaci malitia delinquere oſtendit.

TERTIO. *Eadem ratione dici poſſet etiam Imperatorem ipſum, itidem abſque vlteriori cognitione, pœnam fractæ pacis incurriſſe. Nam ſimiliter manifeſtum eſt, quod non tantum vim faciat in Regno Bohemiæ; ſed quod etiam in Palatinatu Electorali, imprimis quoque in Principis Ludouici Philippi territorio, quamuis omnino tertiis, quæ cauſa principalis non concernit introductione peregrini exercitus ex Hiſpanis, Italis &c. Contra Conſtitutiones Imperij hoſtilem ſe gerat.*

Re. 1. Nolo hic quærere, an Imperator poſſit Bannum incurrere: nihil id ad rem præſentem. Imperator enim nullatenus fregit pacem publicam. Habet quidem exercitum, & gerit bella in Bohemia, Palatinatu &c. De facto hoc non quæritur, ſed de qualitate & iure. In quibus quàm diſsimiles ſint Imperator & Palatinus, ex toto decurſu huius Tractatus patet. Habuit ſcilicet cauſas iuſtiſsimas & omni exceptione maiores, Ius ſuum Regium non tantum in Bohemia defendendi, ſed etiam bellum in terras Palatini comitis, non tertij in hac tragædia ſed primi & Architragædi, diuertendi, damnum repetendi, iniuriam vindicandi &c. quibus ſi debita authoritas belli gerendi accedat; in quo, cum aliqua ſaltem ratione, poteſt reprehendi Imperator? & quid mirum, ſi ſe defendat, ac publicum hoſtem iterum in ſuis inuadat? Mirum potius, & reprehenſione dignum, ſi id non faceret.

2. Ludouici Philippi terram quod attinet, quod neque iſta immunis fuerit, nullo modo tanquam iniuſtum obijci poteſt. Nam quæram an ille etiam in aliquibus deliquerit, vel annon propter fraternum crimen miſeria affici potuerit. Fuerit quoad omnem cauſam omnino tertius & inſons. At ſaltem tum denique non amplius habendus eſt talis; quando in ipſius terra milites inueniuntur, qui Imperatoris exercitui circumcirca iuſtum bellum gerenti ſe tanquam hoſtes oſtendunt, vti hic factum. Merito enim Imperator inuadit hoſtes ſuos vbi eos inuenit. Imo fuerit etiam iſtud adhuc factum præter omnem ipſius culpam & contra voluntatem: nihilominus tamen Imperator prudenter & iuſtè occupat loca, in quibus hoſtes ipſius inueniuntur.

3. Quoad exercitum Palatinatui immiſſum, negari non poteſt, illum pro parte maxima habere milites, qui in Imperio non ſunt peregrini, Germanos, & Burgundos, ex Circulo nimirum Burgundico, prout tempore Imperatoris Caroli V. Imperio adiunctus fuit. Quando verò talis aliquis exercitus in finibus Burgundicis, admixtis tamen etiam aliquot ſimul exterarium nationum millibus, colligitur, atque tum totus in reliquas Imperij partes legitima cautione præſtita, ad iuſtum bellum gerendum, Imperatoria authoritate introducitur, merito negari poteſt, talem exercitum habendum eſſe peregrinum, & fieri contra ſtatuta Imperij. 2. Sit tamen & hoc illicitum, niſi Electorum conſenſu fiat. Vnde vero probabit aduerſarius conſenſum hunc non adeſſe, cum ex actis publicis illum manifeſto poſsimus interpretari? Quis enim Elector (Palatinus hic non facit numerum) hac de re difficultatem mouit? Nec ſtatutum requirit, vt hac de re conuocetur Collegium, ſufficit igitur conſenſus maioris partis

Electo-

Digitized by Google

Electorum, etiamſi debeat eſſe expreſſus per literas habitus. 3. Quando Imperator ex ipſa Collegij Electorum ſententia iuſtam cauſam belli gerendi habet, vtpote in noſtra caſu tanquam legimus Rex Bohemiæ ab ijs agnitus; quando item eius manifeſti hoſtes tam interni, quam externi, adeò turbant pacem Imperij, vt interno milite non ſatis coerceri queant; ſaltem tum de expreſſo alio Electorum conſenſu non vt ſcrupulus inijciendus: imprimis ſi accedat debita moderatio & cautio, authoritas etiam Imperatoris; quæ alias poſſet legem interpretari, quod in tali caſu non obligaret.

PROPOSITIO XV.

Comes Palatinus commiſit grauiſsima & Notoria crimina læſæ Maieſtatis & per duellionis.

1. BOhemi fuerunt rebelles Notorii & Maieſtatis Rei per Prop. XII. & XIII. adeoque etiam hoſtes Imperii. Atqui tales dolo, malo conſilio, commeatu, armis, equis, pecunia, aliave qua re adiuuat, Maieſtatis Reus eſt. *l. proximum.* & *l. cuiuſque dolo. ff. ad leg. Iul. Maieſt.* Comes Palatinus autem Bohemos non tantum dictis modis iuuit; verum & omnem ipſorum cauſam ſibi propriam fecit. dum omnem rebellionem tam contra Imp. Matthiam, quam FERDINANDVM motam & verbis, & poſtea factis, tanquam Caput eorum acerrimè defendit; vti manifeſtum. Eſt igitur inſigniter & Notoriè Reus Maieſtatis, & quidem magis adhuc quam ipſi Bohemi.

2. Etiamſi quoque Palatinus concipiatur bella geſſiſſe non contra FERDINANDVM, vt Imperatorem, ſed vt Statum aliquem Imperii: tamen nihilominus huius criminis Reus eſt, vtpote qui inconſulto, imò & contranitente Imperatore id fecerit. At lege Maieſtatis tenetur, & *qui iniuſſu Principis* (Summi ſcilicet) *bellum geſſerit, delectumve habuerit, exercitum comparauerit. l. lex duodecim. ff. cit.* Talia enim agere, eſt ſibi ea aſſumere, quæ ſunt ſolius Summi Principis.

3. Singulariter crimen Maieſtatis committi indicatur *l. 1. & 3. ff. cit.* Si quis hoſtes populi Romani vllo conſilio, nuncio, literis aut quacunque re contra Rempubl. adiuuet. item ſi quis cum barbaris ſceleſtam ineat factionem. *l. quiſquis cum militibus. C. eod.* Quantum vero hac in re à Comite Palatino propter diuerſas negociationes, machinationes, factiones, cum Gabore Tranſyluano & Turca ipſo, indubitatis Imperii hoſtibus,

Digitized by Google

in magnum eiuſdem damnum factitatum fuerit, iam diu non fuit amplius occultum. Poteſt hic addi, quod fecerit vt ex amicis Imperii, Hungaris nimirum, hoſtes fierent. de quo etiam in *l.* 3. *cit.*

Plura facta ſpecialia, ſub hoc crimen ſpectantia, poſſunt peti ex Narrationibus Banni, aliiſque fide dignis. Tranſeo ad vltimum, quod eſt quaſi primarium, & de quo eſt potiſsima difficultas.

4. Maieſtatis & perduellionis reus eſt, *qui Hoſtili animo aduerſus Principem eſt animatus. l. vlt. ff. ad leg. Iul. Maieſt.* quod vt clarius fiat, magiſque concedatur ab aduerſariis explico, & pono ſic: Subditus, qui indubitatè contra Imperatorem vt Imperatorem bella gerit, vel ei vt tali iniurias infert, is committit grauiſsima & Notoria crimina læſæ Maieſtatis & perduellionis. Hoc veriſsimum eſt, & ab aduerſariis libèter admittitur.

At Comes Palatinus indubitatè contra Imperatorem vt Imperatorem, ſeu contra *FERDINANDVM* vt Imperatorem, bella geſsit, eidemque vt tali iniurias intulit. Hoc vero pernegant aduerſarii, quod nos eo firmius Practicis demonſtrationibus confirmabimus.

1. Qui *FERDINANDO* Imperatori infert iniuriam perſonalem, infert etiam iniuriam eius Maieſtati, ſeu *FERDINANDO* vt Imperatori.

At Comes Palatinus FERDINANDO Imperatori iniuriam ſaltem perſonalem intulit; dum violenter ipſum in regno & prouincijs ſuis turbauit, ipſius ſubditos ad rebellionem excitauit, ipſumq; iniuſto bello oppugnauit, per Prop. XIII. & XIV. Tales enim violentiæ non tantum alicui in rebus damnum inferunt, ſed etiam redundant in iniuriam perſonalem; vti notum eſt.

Ergo etiam hæc agendo ſimul intulit iniuriam eius Imperatoriæ Maieſtati.

Maior propoſitio huius probatur ex eo; quod generaliter eadem iniuria qua perſona læditur, lædatur etiam eius honor & dignitas, quod vel patet ex eo. Quicunque ſcilicet viro honorato alapam infligit, ſemper etiam dicitur eum læſiſſe in honore ſuo, & eo magis quo fuit honoratior: ſic & ſi aliis quibuſcunque modis perſonæ iniuriam faciat. Eadem itaque ratio quoque eſt cum Imperatore, de quo vel de ſimilibus ſi quis id neget, omnino incurret abſurdum contra communem conceptum. Et deinde notum eſt apud Ethicos, ICTOS, Politicos, Theologos, quod iniuriæ aggrauentur ex conditione perſonæ cui inferuntur. quod reipſa idem eſt.

2. Si quis pro Notoriis rebellibus & Reis læſæ Imperatoriæ Maieſtatis con-

Digitized by Google

tis contra Imperatorem bella gerit, & quidem tum, quando Imperator eos ſub obedientiam redigere & caſtigare intendit; gerit bella contra Imperatorem vt Imperatorem. Geritur enim tunc bellum contra Imperatorem, quatenus agit iſtud, quod eſt maximè ſui officij, nimirum rebelles & Maieſtatis reos ſubiugare & punire.

Palatinus autem hoc modo contra Imperatorem bella geſſit. Refero me ad claritatem rei geſtæ, & dictorum præcedentium.

Ergo etiam geſſit bellum contra Imperatorem vt Imperatorem.

3. Qui contra expreſſa & legitima mandata Imperatoris aliquid agit, & poſtea contra Imperatorem mandata ſua propugnantem bellum gerit, id gerit contra Imperatorem, vt Imperatorem. Maieſtatem enim & officium Imperatoris proximè concernit, curare vt talibus mandatis ſuis obtemperetur, & armati tranſgreſſores armis debellentur.

At Comes Palatinus egit contra expreſſa mandata Imperatorum Matthiæ & FERDINANDI, quibus ſub debitis pœnis vetitum erat, ne quis rebelles Bohemos pecunia, milite, apparatu bellico, aliiſque modis iuuaret. Nimirum & hoc fecit, & multo amplius, eo quod ſe tanquam Caput & Regem eorum geſſerit. Et deinde etiam egit contra ſpeciale mandatum Imperatoris FERDINANDI, quo monebabur & iubebatur, vt Regno iniuſtè occupato cederet. Quod vero hæc mandata fuerint legitima, liquet ex ſtatu cauſæ hactenus ſatis inſpecto. Fuerunt enim Bohemi verè rebelles, quocunque modo conſiderentur; & poſſeſſio Regni non vacabat. Imò ſuffeciſſet etiam, ſi tantum non fuiſſent euidenter illegitimæ. Nam & in talibus Magiſtratui obedire oportet.

Quando itaque Palatinus nihilominus contra Imperatorem mandata ſua exequentem bellum geſsit, illud contra eum vt Imperatorem geſsit.

4. Qui contra voluntatem Imperatoris vult inueſtiri nouo aliquo imperii feudo, & propterea contra eum bellum gerit, id gerit contra Imperatorem vt Imperatorem. Imperator enim vt talis, eſt Dominus feudorum imperii: cuius itaque conſenſu illa occupari debent.

Palatinus verò contra voluntatem Imperatoris vult inueſtiri feudo ſibi nouo, Regno nimirum Bohemiæ annexiſque prouinciis, atque vt hoc obtineat bellum geſsit.

Ergo id geſsit contra Imperatorem vt Imperatorem.

5. Siquis FERDINANDO Auſtriaco iniuſtè aufert, quæ ſua ſunt, ac ſi tum FERDINANDVS, ſimul FERDINANDVM Auſtriacum defendat, exequitur officium Imperatoris. Nam FERDINANDVS tanquam Imperator ex iuſtitia & officio tenetur quemcunq; in Imperio

contra violentam defendere, eique quod ſuum eſt tribuere! Si ergo iam aliquis *FERDINANDO*, ſiue tanquam Auſtriaco, ſiue quocunque alio reſpectu, quod ſuum eſt, auferat; idem tanquam Imperator non minus tenetur ſeipſum defendere, quam quemcunque alium. Adeoque ſi quis contra FERDINANDVM hoc modo, quod ſui officii Imperatorii eſt, agentem bella gerit, ea gerit contra eum vt Imperatorem.

Atqui Palatinus FERDINANDO Auſtriaco iniuſte abſtulit ac detinuit quæ ſua ſunt. vt patet ex Prop. XIII. Et ſimul contra eundem tanquam Imperatorem ſe defendentem bella geſſit.

Ergo geſſit contra FERDINANDVM vt Imperatorem.

6. Qui bella gerit, vt talia ſibi arroget, quæ non tantum ſpectant ad Imperatorem, verum etiam ad omnes Status Imperii, illa & contra Imperatorem vt Imperatorem, & contra totum Imperium gerit. Palatinus autem talia bella geſsit. Voluit enim in aliam formam mutare leges fundamentales Imperii, Auream ſcilicet Bullam, aliaſque Conſtitutiones. De quo videatur ipſe Imperator in ſuis Edictis, & Ius Bohemiæ hæreditarium. Hoc autem ſi fieri deberet, pertineret ad Imperatorem & omnes Status Imperii.

Geſsit ergo bella contra Imperatorem vt Imperatorem, & contra totum Imperium.

Poſſet huc referri, quod plura ſibi aſſumſerit, quæ erant ſupremæ poteſtatis; & quod tantopere pacem & ſecuritatem Romani Imperii violauerit, ſed hæc iam per dicta ex ſeipſis patent.

Hæc autem ſi quis teſtibus & per proceſſum probaret, faculis clarum Solem illuſtraret. Manifeſta ſunt, probari non debent, excuſari non poſſunt: Et vel talia ſunt, vel nunquam vllo modo cognoſci poteſt, an & qualis res ſit.

Ergo demum Comes Palatinus grauiſsima & Notoria crimina læſæ Maieſtatis & perduellionis commiſit. Cui ſi adiungatur, quod ipſa eadem facta fuerint contra iuramentum fidelitatis, eo grauiora erunt.

Obijcitur.

PRIMO. *Comes Palatinus ſæpius publicè proteſtatus eſt, ſe Imperatoriæ Maieſtati & debitæ dignitati non cupere quicquam derogatum. Immerito igitur facit Imperator, qui dignitatem eam huc pertrahat.*

℞. Indigna res eſt; quis non ſuccenſeret Imperatori, quod Palatino non credat, & quidem ipſius fidei Reformatori? Mirum, quam ſimplices & ſtu-

& ſtupidi reliqui homines à Caluiniſtis habeantur! quibus aliter videntibus ipſi manifeſta ſua deliria tam facile perſuaderi poſſe exiſtiment. Fuerit Palatinus alias ſemper verax, nec poſsit de eo aliter præſumi: at quis crederet ei ſaltem in hoc caſu, vbi id ſe facere publicis verbis proteſtatur, cuius contrarium publicis factis teſtatur? & quis ignorat, quod talis proteſtatio de omni Iure ſit nulla? Quam meritò autem Imperator faciat, quod dicat Maieſtatem Imperatoriam à Palatino læſam, irrefragabiliter ex dictis manifeſtum eſt. Putauitne fortè Palatinus ſe eſſe Pythagoram, & Imperatorem ipſius diſcipulum, qui crederet, quod Præceptor diceret? quia *Ipſe dixit.* At ne Pythagoræ quidem diſcipuli in tali caſu credidiſſent. Aut putauit fortè ſe cum Imperatore alijſque acturum, ſicuti complices ipſius; cum Noribergenſibus, quibus caput aliquatenus dextrè collocare (den Kopff ein wenig zu recht ſetzen) ſatis poſsibile exiſtimabāt, vt non aliter ſaperent, quam Caluiniſtæ vellent. Noua hæc artificia; fortè à Fratribus Roſeæ Crucis detecta.

SECVNDO. *Iuramentum præſtatur Imperio, & Imperatori vt Imperatori, ſolumque intuitu Maieſtatis & officij. Ergo non poteſt ad hanc cauſam dilatari & applicari.*

℞. Verum eſt, quod Iuramentum eatenus præſtetur: ſed retorqueo argumentum. Iuramentum præſtatur Imperio, & Imperatori vt Imperatori, ſolumq; reſpectu Maieſtatis & officii. Ergo directè ad hanc cauſam ſine dilatatione applicari debet; & manifeſta veritate aſſeritur Palatinum contra ſeum Iuramentum egiſſe; eo quod contra Imperium, Imperatorem vt Imperatorem, eius Maieſtatem & officium deliquerit, vti ſufficientiſſimè probatum eſt. Non ſequuntur igitur obiecta abſurda ex iuramento illo; quod nimirum Vaſallus Imperij etiam ſimul deberet eſſe Vaſallus Domus Auſtriacæ; & ſi quis haberet aliquam priuatam prætenſionem contra Imperatorem, quod neque ſecum, neque cum ſuis conſulere, quænam legitima via hanc ad finem perducere poſſet: ſed hoc bene ſequitur; quod Imperii Vaſallus ſit etiam per omnia Imperatoris Vaſallus; & quod nemo Imperatori, quod ſuum eſt, auferre, nec priuatam ſuam prætenſionem contra eum armis euincere debeat.

TERTIO. Citat *aliquot authorum dicta*, quæ nos vt plurimum non negamus, & quorum plurima ſaltem nihil inferant. Hoc tantum obſeruandum; & nos libenter concedere; quod *iniuria facta alicui directè propter officium & dignitatem, ſit multò grauior, quam iniuria eidem perſonæ illata propter inimicitiam perſonalem; & quod bene animaduertendum ſit, qua mente quid fiat*; ſed hanc ſententiam pernegamus, quod priuata ſeu

G perſo-

perſonalis inimicitia ſimpliciter excuſet à pœna rebellionis, & crimine læſæ Maieſtatis. Atq; etiamſi in hoc ſenſu contrarium ab vno vel altero authore aſſeratur; Nos id nihil conſtringit: quia nos tali authoritate fortiorem rationem, quæ eſt I. ad Arg. *IV*. produximus, iſtaque illi ſatisfacimus. Quamuis item hæc ſententia quoque vera eſſet; tamen per eam tantum ſubuerteretur dicta iam ratio, qua in tanto numero nos adhuc bene carere poſſemus, & ex reliquis intactis, id quod volumus aſtruere.

Quia tamen Caluiniſtæ, feutores & defenſores Palatini, quoad hoc effugium impudentiores ſunt, acrius & quibuſdam aliis adhuc adiunctis refutandi erunt: Iam dudum videlicet, quaſi ex communi lectione memoriter clamitant, Comitem Palatinum non agere contra FERDINANDVM tanquam Imperatorem, ſed tanquam Archiducem Auſtriæ, Principem aliquem & ſtatum jmperii: quia nimirum agitur de re priuata, Regno Bohemiæ, quod non eſt adiunctum Imperatoriæ Maieſtati; & ſi poſſidet, id poſſidet pro accidens, &c ſed quam ridiculè ſubtiles ſunt boni iſti homines! Concipiant rem & perſonam vt priuatas, quomodocunque velint: ſaltem per præcedentia conſtat quod FERDINANDO iniuriam fecerint. At tum debent cogitare, quid hoc ipſorum effugium ipſis commune ſit cum nebulonibus, ſic enim inter alios percuſſores clericorum de Excommunicatione admoniti reſpondere ſolent: Ego verò cogitatione abſtraham, non percutiam Clericum, ſed tantum hominem iſtum, cum quo mihi negocium, egregiè delumbabo. Imò ſanè, hac ratione non tantum non, qui percuteret Sacerdotes, Epiſcopos, Cardinales, imò & Summum Pontificem, ac ſimiliter Imperatores, Reges, ſed nec qui occideret, Excommunicationem, Bannum aut crimen læſæ Maieſtatis incurreret. Quis enim niſi inſanus vel diabolicè malitioſus non vellet facilè concipere, vel poſtea ſaltem dicere? quod non agat contra iſtos vt tales, ſeu in tali officio conſtitutos, ſed vt homines ſibi inimicos, quibus iſta dignitas per accidens ſit coniuncta, quod agatur de hac vel illa re extranea aut priuata. Sed tamen vani eiuſmodi conceptus nihil proſunt, & contrarium ex communi patet notitia: cui præter dictas rationes & iſta ſuffragatur: quod leges de hac materia agentes ſint quidem latæ intuitu dignitatis, non tamen in fauorem dignitatis tum tantum, ſi quis eam ſimul in ſuis conceptibus includat, ſed ſimpliciter in fauorem perſonæ talis dignitatis. Legiſlatores enim ſatis viderunt, quod alias ipſorum leges potius in riſum publicum tenderet, quam in vſum. Senſus igitur legum eſt, vt qui facit iniuriam perſonæ Imperatoris quocunq; modo, ſit reus Maieſtatis, &c.

Corolla-

Digitized by Google

Corollarium.

Iiſdem argumentis ad probandum crimen Maieſtatis adductis, probatur etiam Palatinum inſignem *feloniam* commiſiſſe, quæ (quis fortè hunc terminum juris Feudalis ignoret) eſt ingratitudo ſeu infidelitas Vaſalli contra Dominum feudi. Eſt enim impoſſibile vt ſubditus Vaſallus crimen Maieſtatis committens, non etiam ſimul Domino ſuo ingratus ſit & infidelis: quod ſatis ex terminis patet, vti quoque ex juramento fidelitatis, quod Imperatori Vaſallus præſtat, nimirum ſe ei fidelem, obedientem, gratum, & ſuccurſu promtum, nec vnquam in conſilio futurum, vbi contra eius perſonam, honorem, dignitatem & ſtatum agatur, neque in hoc conſenſurum, ſed ipſius & S. jmperii emolumentum procuraturum, damnum abſque mora nunciaturum & impediturum, &c. quod quam fideliter Palatinus ſeruauerit, ex criminibus ſuperioribus videre eſt. Patet etiam ex *cap. 1. quæ fuit prima cauſa benefic. amitt.* Et *c. 1. an ille qui interfec. fratr. Dom. ſui.* Feloniam hanc eſſe talem, propter quam feudum amittatur, & ad ipſum Dominum reuertatur.

PROPOSITIO XVI.

Cauſa, propter quam Imperator Bannum contra Comitem Palatinum declarauit, non concernit Imperatorem tanquam cauſa ipſius propria priuata.

1. HÆC Prop. probari poſſet totidem argumentis, quot duæ præcedentes. Breuiter autem, & in genere ſic. Cauſa fractæ publicæ pacis in Imperio læſæ Maieſtatis, & perduellionis, non concernit Imperatorem tanquam ipſius cauſa propria priuata. Talis enim proximè concernit Imperatorem vt Imperatorem; non ergo eſt cauſa propria priuata. Et concernit commune bonum Imperii: Non igitur eſt vel propria vel priuata.

At Imperator Bannum contra Comitem Palatinum declarauit propter crimen fractæ pacis, læſæ Maieſtatis, & perduellionis. quod patet ex ipſo Banni tenore; & quia iam in præcedentibus demonſtratum eſt illum talia crimina perpetraſſe, quæ talem pœnam merentur.

Cauſa igitur declarati Banni non eſt Imperatoris propria priuata.

2. Certum eſt, quod totum negocium proximè oriatur ex ſchiſmate in regno Bohemiæ. Si ergo Imperator nullam cauſam ſeu litem priuatam contra Comitem Palatinum, de hoc Regno ante Bannum declaratum habuit, aut habere debuit; certum etiam eſt, quod Bannum ex tali origine vel cauſa non fuerit declaratum. At Imperator nullam talem cauſam habuit aut habere debuit. quod probatur: quia nec tanquam Reus, nec tanquam Actor. Non tanquam Reus: quia ſic Palatinus debuiſſet eſſe Actor. Coram quo autem Iudicio Palatinus Imperatorem accuſauit, ipſiq; litem mouit? Non item tanquam Actor: quia poſſidebat, per argumenta Prop. XIII. Poſſidens autem non tenetur eſſe Actor: ſed ipſius eſt ſe in ſua poſſeſſione tueri, quando contra ipſum agitur; vti notiſſimum eſt. Si ergo Palatinus putauit, ſe aliquod Ius habere, quod prætenderet in Regnũ Bohemiæ; ipſe tanquam Actor aliqua via Iuris, inter tales Principes in Imperio conſueta, FERDINANDO litem mouere debuit. Quia autem hoc non fecit; ſed Ius ſuum, ſi quod habuiſſet, vi armata & publica aſſerere, & poſſidentem de facto poſſeſsione ſua exturbare voluit: ſine omni culpa eſt Imperator FERDINANDVS, qui contra violentum inuaſorem ſe in poſſeſsione ſua defendere ſecundum omnia jura licitè allaborauit. Si ergo hæ duæ partes lite priuata, ſeu via Iuris inter ſe de hoc Regno contendere debuerunt, manifeſtum eſt, quod ex culpa Palatini id non factum fuerit.

3. Etiamſi itaque Palatinus adhuc Ius aliquod in Bohemiam prætendere poſuiſſet, ſic tamen nihilominus colligitur contra ipſum ex dictis argumentum hoc fortiſsimum.

Quando aliquis Princeps Imperii relicta via Iuris, quam debebat ſequi, ſequitur viam facti, ac Ius ſuum armis ex propria authoritate vult evincere; ille maximè violat commune bonum, omnem ordinem, iuſtitiam & pacem Imperii, omnem Iurisdictionem & Maieſtatem; & quando contra illum propter tales cauſas Bannum declaratur, illud non declaratur propter cauſas priuatas.

Atqui Palatinus relicta via Iuris, &c. Ergo etiam maximè violauit commune bonum, &c. & Bannum non fuit declaratum contra ipſum propter cauſas priuatas.

Multo autem adhuc grauius peccauit Palatinus, ſi jus *FERDINANDI* in Regnum Bohemiæ Notorium fuit, vti fuit, adeoque ille Ius nullum habuit.

Obijcia

Digitized by Google

Obijcitur.

Ex ipſis Banni Narratis patet, atque alias indubitatum eſt, principaliter agi de Regno Bohemiæ, quod Imperator prætendit eſſe ſuum per hæreditatem. & Comes Palatinus ſuum per legitimam Electionem. Eſt igitur tantum mera cauſa priuata, & concernit Imperium ſolummodo conſequenter, & accidentariè; quatenus nimirum [illegible] ipſius intereſt, vt pax conſeruetur, & bella euitentur.

℞. Non eſt dubium agi de Regno Bohemiæ, non tamen [illegible] eo modo, quatenus pertineat ad cauſam ciuilem ſeu priuatam, [illegible] ex argumentis. Vnde merito inuertimus argumentum ob[illegible] ipſis Banni narratis patet, atque alias manifeſtum eſt principaliter agi de Regno Bohemiæ, quatenus contra omne Ius legitimo ſuo Domino violenter præreptum, & quatenus eo modo publica Imperij pax violata, crimina læſæ Maieſtatis & perduellionis commiſſa fuerint. Ergo non eſt cauſa priuata: ſed concernit Imperatorem vt Imperatorem, & Imperium principaliter; Ius autem priuatum Imperatoris tantum per modum occaſionis & originis; quatenus nimirum Palatino fuit tanquam innocua petra ſcandali, ex qua occaſionem ſumſit tot enormia crimina contra Imperium & Imperatorem perpetrandi. Et mirum eſt aduerſarium adeo abſque cerebro loqui; cum manifeſtum ſit, vix vllam cauſam fractæ pacis dari poſſe, quæ non inde oriatur, quod alter alterius bona hoſtiliter inuadat, occupet, vel ſaltem viam Iuris commutet in viam facti.

Pro Confirmatione argumenti præcedentis adiunxit aduerſarius; *Ne minimum quidem decedere Imperio, ſiue apud vnam ſiue apud alteram dictarum partium Regnum Bohemiæ permaneat.* Arrigant aures reliqui Caluiniſtæ; ſi enim Patrono ſuo conſentiant, eadem ratione debét dicere, nihil decedere Imperio, quiſnam habeat ipſorum prouincias & territoria, modo permaneant ſub Imperio, quocunque modo ipſi eripiantur, etiam titulo iniuſto. Quid vero ſi Iure ijs exuerentur? Eſſent hominum patientiſsimi, & ne lapidem quidem mouerent. Quare ergo iam Palatinus?

Flectere ſi nequeo Superos, Acheronta mouebo.

Nimirum peruerſam iſtam regulam tantum contra alios valere volunt, quando illis aliquid eripiunt. Sed gaudeant ipſi non diu male quæſitis: nos longè aliter & melius dicimus; plurimum ſcilicet decedere Imperio, ſi Regnum aliquod apud iniuſtum occupatorem, qualis fuit Palatinus,

permaneat, vtpote iuſtitiam, pacem, debitam authoritatem, quæ maxima ſunt Reipubl. bona.

PROPOSITIO XVII.

Imperator banniens Comitem Palatinum non fuit Iudex in propria priuata cauſa: imo nec fuit Iudex in cauſis fractæ pacis, læſæ Maieſtatis, & perduellionis.

1. PRior pars Propoſitionis probatur ſic. Si Imperator banniens Palatinum fuiſſet Iudex in propria priuata cauſa; Palatinus fuiſſet bannitus, quia Imperatorem ita tali aliqua cauſa læſerat. Quid enim alias priuata cauſa ad Bannum? Sed Palatinus non fuit propterea bannitus; vt viſum fuit in Prop. præced. Ergo nec Imperator banniens &c.

2. Si nihilominus fuiſſet talis Iudex, id tum eſſet in aliqua re, quam Banni cauſæ proximæ, violatio pacis, crimen Maieſtatis, & perduellio, præſupponerent: An ſcilicet Imperator ipſe fuerit legitimus Rex Bohemiæ, an vero Palatinus?

Sed neque hac in re Imperator fuit Iudex: quia ſemper præſuppoſuit tanquam Notorium, ſe eſſe legitimum Regem Bohemiæ. Et vere Notorium id erat; vt probatum eſt ad Prop. XII. adeoque nunquam hac de re iudicium inſtituit, neque inſtituere debuit. Nihilo itaque amplius fecit, quam ſi Dux Saxoniæ, vel Dux Bauariæ punirent aliquos rebelles ſuos, qui vi ſibi aſcribere vellent ipſorum territorium aliquod indubitatum. Non enim tum dijudicarent, an illud ſit ipſorum territorium: Sed hoc præſuppoſito pergerent ad factum & pœnas. Imo & hanc poteſtatem omnes priuati habent, vt poſsint ſe in bonis ſuis abſque Iudicis ſententia defendere; quod ipſis non liceret, niſi aliquid tanquam certum præſupponerent, ad quod nullo Iudice eſſet opus.

3. Etiamſi quoque adhuc declaratione aliqua à poteſtate Iudicis authoritatem habente opus fuiſſet, ad ſciendum, an res ſit Notoria, & an aſſertio Imperatoris ſit indubitata; atque etiamſi Imperator ipſe eam in tali ſua cauſa facere non poſſet: tamen ne ſic quidem in Banno vllus eſt defectus: quia illa declaratio ſufficienter facta eſt Francofurti à Collegio Electorum. Adeoque Imperator ſaltem inde tanquam certum ſupponere potuit, ſe eſſe legitimum Regem Bohemiæ, nec opus fuit (ſi adhuc vllo modo opus fuiſſet) vt ipſe hunc actum Iudicis exerceret.

4. Etſi

4. Etſi vero etiam dubium fuiſſet, vti non erat, an Imperator eſſet legitimus Rex Bohemiæ; non tamen opus fuit hanc rem ante Banni declarationem d judicari: quia Palatinus nihilominus fractæ pacis, Maieſtatis & perduellionis reus eſt, per ſupra dicta: adeoque iuſte banniri potuit. Etiamſi itaque Imperator hac ratione tum voluiſſet eſſe Iudex hac in re, in qua non potuiſſet, nihilominus tamen Bannum adhuc maneret validum; quia habet debita ſua fundamenta. An tamen Imperator verè aſſereret ſe eſſe Regem Bohemiæ, de hoc poſtea legitimo modo diſquiri poſſet. Sed hæc tantum ex ſuperfluo.

Similiter etiam probatur poſterior pars Propoſitionis. Notorium enim eſt Palatinum eſſe violatorem pacis, perduellem & Reum Maieſtatis, per Prop. XIII. & XIV. Non itaque opus fuit, vt Imperator in his cauſis Iudex eſſet; Sed ijs pro certo ſuppoſitis pœnas debitas & à Iure ſtatutas tantum denunciauit.

Hæc igitur cum ita ſe habeant, non opus eſt hic tractare illam quæſtionem, an Imperator vere poſsit eſſe Iudex in propria priuata cauſa; an item in cauſa læſæ Maieſtatis, ac perduellionis, quando nimirum tale quid ſecundum viam Iuris cognoſcendum & iudicandum foret. Quia enim re vera tale iudicium hic non contigit, eas quæſtiones, tanquam alterius loci, merito hinc reijcimus. Interim propter graues rationes non dubito, quin Imperator etiam in talibus cauſis iudicare poſsit; quicquid aduerſarius dicat. Quin tamen ſæpe conueniens ſit, vt hanc rem aliis Iudicibus committat, & hac poteſtate ſua, propter omnem omnino ſuſpicionem declinandam, non vtatur, non inficiabor. Rationes quædam pro noſtra ſententia poſſent eſſe ſimiles aliquibus illarum, quæ poſtea inuenientur in *Prop.* XIX. Eas hic prius referre, applicare, deducere ex dicta cauſa ſuperſedeo.

Rationes item aduerſarij nihil concludunt, quas breuiter ita perſtringo. Leges prohibentes ne quis in propria cauſa iudicet, tantum loquuntur de priuatis, & Iudicibus inferioribus, quamuis tamen in his etiam interdum Exceptio obſeruetur. Exempla, quæ objciuntur non faciunt Ius, quia Imperator, & quilibet alius Summus Princeps poteſt hac poteſtate ſua non vti. In Regno Galliæ id nullatenus à Rege fieri poſſe, necdum Bodino ſatis credo. Sit tamen ita: at nihil amplius erit, quam huius Regni Ius particulare, quod reliquis gentibus non præiudicat. Eſſe autem id Iuris gentium vel alterius Iuris communis, præciſe nego. Bodini, & aliquorum recentiorum aliter ſentientium, infirmæ authoritati parum deſero.

Pro-

Digitized by Google

in magnum eiuſdem damnum factitatum fuerit, iam diu non fuit amplius occultum. Poteſt hic addi, quod fecerit vt ex amicis Imperii, Hungaris nimirum, hoſtes fierent. de quo etiam in *l. 3. cit.*

Plura facta ſpecialia, ſub hoc crimen ſpectantia, poſſunt peti ex Narrationibus Banni, aliiſque fide dignis. Tranſeo ad vltimum, quod eſt quaſi primarium, & de quo eſt potiſsima difficultas.

4. Maieſtatis & perduellionis reus eſt, *qui Hoſtili animo aduerſus Principem eſt animatus. l. vlt. ff. ad leg. Iul. Maieſt.* quod vt clarius fiat, magiſque concedatur ab aduerſariis explico, & pono ſic: Subditus, qui indubitatè contra Imperatorem vt Imperatorem bella gerit, vel ei vt tali iniurias infert, is committit grauiſsima & Notoria crimina læſæ Maieſtatis & perduellionis. Hoc veriſsimum eſt, & ab aduerſariis libẽter admittitur.

At Comes Palatinus indubitatè contra Imperatorem vt Imperatorem, ſeu contra *FERDINANDVM* vt Imperatorem, bella geſsit, eidemque vt tali iniurias intulit. Hoc vero pernegant aduerſarii, quod nos eo firmius Practicis demonſtrationibus confirmabimus.

1. Qui *FERDINANDO* Imperatori infert iniuriam perſonalem, infert etiam iniuriam eius Maieſtati, ſeu *FERDINANDO* vt Imperatori.

At Comes Palatinus FERDINANDO Imperatori iniuriam ſaltem perſonalem intulit; dum violenter ipſum in regno & prouincijs ſuis turbauit, ipſius ſubditos ad rebellionem excitauit, ipſumq; iniuſto bello oppugnauit, per Prop. XIII. & XIV. Tales enim violentiæ non tantum alicui in rebus damnum inferunt, ſed etiam redundant in iniuriam perſonalem; vti notum eſt.

Ergo etiam hæc agendo ſimul intulit iniuriam eius Imperatoriæ Maieſtati.

Maior propoſitio huius probatur ex eo; quod generaliter eadem iniuria qua perſona læditur, lædatur etiam eius honor & dignitas, quod vel patet ex eo. Quicunque ſcilicet viro honorato alapam infligit, ſemper etiam dicitur eum læſiſſe in honore ſuo, & eo magis quo fuit honoratior: ſic & ſi aliis quibuſcunque modis perſonæ iniuriam faciat. Eadem itaque ratio quoque eſt cum Imperatore, de quo vel de ſimilibus ſi quis id neget, omnino incurret abſurdum contra communem conceptum. Et deinde notum eſt apud Ethicos, ICTOS, Politicos, Theologos, quod iniuriæ aggrauentur ex conditione perſonæ cui inferuntur. quod reipſa idem eſt.

2. Si quis pro Notoriis rebellibus & Reis læſæ Imperatoriæ Maieſtatis con-

tis contra Imperatorem bella gerit, & quidem tum, quando Imperator eos ſub obedientiam redigere & caſtigare intendit; gerit bella contra Imperatorem vt Imperatorem. Geritur enim tunc bellum contra Imperatorem, quatenus agit iſtud, quod eſt maximè ſui officij, nimirum rebelles & Maieſtatis reos ſubiugare & punire.

Palatinus autem hoc modo contra Imperatorem bella geſſit. Refero me ad claritatem rei geſtæ, & dictorum præcedentium.

Ergo etiam geſſit bellum contra Imperatorem vt Imperatorem.

3. Qui contra expreſſa & legitima mandata Imperatoris aliquid agit, & poſtea contra Imperatorem mandata ſua propugnantem bellum gerit, id gerit contra Imperatorem, vt Imperatorem. Maieſtatem enim & officium Imperatoris proximè concernit, curare vt talibus mandatis ſuis obtemperetur, & armati tranſgreſſores armis debellentur.

At Comes Palatinus egit contra expreſſa mandata Imperatorum Matthiæ & FERDINANDI, quibus ſub debitis pœnis vetitum erat, ne quis rebelles Bohemos pecunia, milite, apparatu bellico, aliiſque modis iuuaret. Nimirum & hoc fecit, & multo amplius, eo quod ſe tanquam Caput & Regem eorum geſſerit. Et deinde etiam egit contra ſpeciale mandatum Imperatoris FERDINANDI, quo monebabur & iubebatur, vt Regno iniuſtè occupato cederet. Quod vero hæc mandata fuerint legitima, liquet ex ſtatu cauſæ hactenus ſatis inſpecto. Fuerunt enim Bohemi verè rebelles, quocunque modo conſiderentur; & poſſeſſio Regni non vacabat. Imò ſuffeciſſet etiam, ſi tantum non fuiſſent euidenter illegitimæ. Nam & in talibus Magiſtratui obedire oportet.

Quando itaque Palatinus nihilominus contra Imperatorem mandata ſua exequentem bellum geſsit, illud contra eum vt Imperatorem geſsit.

4. Qui contra voluntatem Imperatoris vult inueſtiri nouo aliquo jmperii feudo, & propterea contra eum bellum gerit, id gerit contra Imperatorem vt Imperatorem. Imperator enim vt talis, eſt Dominus feudorum jmperii: cuius itaque conſenſu illa occupari debent.

Palatinus verò contra voluntatem Imperatoris vult inueſtiri feudo ſibi nouo, Regno nimirum Bohemiæ annexiſque prouinciis, atque vt hoc obtineat, bellum geſsit.

Ergo id geſsit contra Imperatorem vt Imperatorem.

5. Si quis FERDINANDO Auſtriaco iniuſtè aufert, quæ ſua ſunt, ac ſi tum FERDINANDVS, ſimul FERDINANDVM Auſtriacum defendat, exequitur officium Imperatoris. Nam FERDINANDVS tanquam Imperator ex iuſtitia & officio tenetur quemcunq; in Imperio

contra

contra violentam defendere, eique quod ſuum eſt tribuere! Si ergo iam aliquis *FERDINANDO*, ſiue tanquam Auſtriaco, ſiue quocunque alio reſpectu, quod ſuum eſt, auferat; idem tanquam Imperator non minus tenetur ſeipſum defendere, quam quemcunque alium. Adeoque ſi quis contra FERDINANDVM hoc modo, quod ſui officii Imperatorii eſt, agentem bella gerit, ea gerit contra eum vt Imperatorem.

Atqui Palatinus FERDINANDO Auſtriaco iniuſte abſtulit ac detinuit quæ ſua ſunt. vt patet ex Prop. XIII. Et ſimul contra eundem tanquam Imperatorem ſe defendentem bella geſſit.

Ergo geſſit contra FERDINANDVM vt Imperatorem.

6. Qui bella gerit, vt talia ſibi arroget, quæ non tantum ſpectant ad Imperatorem, verum etiam ad omnes Status Imperii, illa & contra Imperatorem vt Imperatorem, & contra totum Imperium gerit. Palatinus autem talia bella geſsit. Voluit enim in aliam formam mutare leges fundamentales Imperii, Auream ſcilicet Bullam, aliaſque Conſtitutiones. De quo videatur ipſe Imperator in ſuis Edictis, & Ius Bohemiæ hæreditarium. Hoc autem ſi fieri deberet, pertineret ad Imperatorem & omnes Status Imperii.

Geſsit ergo bella contra Imperatorem vt Imperatorem, & contra totum Imperium.

Poſſet huc referri, quod plura ſibi aſſumſerit, quæ erant ſupremæ poteſtatis; & quod tantopere pacem & ſecuritatem Romani Imperii violauerit, ſed hæc iam per dicta ex ſeipſis patent.

Hæc autem ſi quis teſtibus & per proceſſum probaret, faculis clarum Solem illuſtraret. Manifeſta ſunt, probari non debent, excuſari non poſſunt: Et vel talia ſunt, vel nunquam vllo modo cognoſci poteſt, an & qualis res ſit.

Ergo demum Comes Palatinus grauiſsima & Notoria crimina læſæ Maieſtatis & perduellionis commiſit. Cui ſi adiungatur, quod ipſa eadem facta fuerint contra iuramentum fidelitatis, eo grauiora erunt.

Obijcitur.

PRIMO. *Comes Palatinus ſæpius publicè proteſtatus eſt, ſe Imperatoriæ Maieſtati & debitæ dignitati non cupere quicquam derogatum. Immerito igitur facit Imperator, qui dignitatem eam huc pertrahat.*

℞. Indigna res eſt; quis non ſuccenſeret Imperatori, quod Palatino non credat, & quidem ipſius fidei Reformatori? Mirum, quam ſimplices & ſtu-

& ſtupidi reliqui homines à Caluiniſtis habeantur! quibus aliter videntibus ipſi manifeſta ſua deliria tam facile perſuaderi poſſe exiſtiment. Fuerit Palatinus alias ſemper verax, nec poſsit de eo aliter præſumi: at quis crederet ei ſaltem in hoc caſu, vbi id ſe facere publicis verbis proteſtatur, cuius contrarium publicis factis teſtatur? & quis ignorat, quod talis proteſtatio de omni Iure ſit nulla? Quam meritò autem Imperator faciat, quod dicat Maieſtatem Imperatoriam à Palatino læſam, irrefragabiliter ex dictis manifeſtum eſt. Putauitne fortè Palatinus ſe eſſe Pythagoram, & Imperatorem ipſius diſcipulum, qui crederet, quod Præceptor diceret? quia *Ipſe dixit*. At ne Pythagoræ quidem diſcipuli in tali caſu credidiſſent. Aut putauit fortè ſe cum Imperatore alijſque acturum, ſicuti complices ipſius; cum Noribergenſibus, quibus caput aliquatenus dextrè collocare(den Kopff ein wenig zu recht ſetzen) ſatis poſsibile exiſtimabāt, vt non aliter ſaperent, quam Caluiniſtæ vellent. Noua hæc artificia; fortè à Fratribus Roſeæ Crucis detecta.

SECVNDO. *Iuramentum præſtatur* Imperio, *& Imperatori vt Imperatori, ſolumque intuitu Maieſtatis & officij. Ergo non poteſt ad hanc cauſam dilatari & applicari.*

℞. Verum eſt, quod Iuramentum eatenus præſtetur: ſed retorqueo argumentum. Iuramentum præſtatur Imperio, & Imperatori vt Imperatori, ſolumq; reſpectu Maieſtatis & officii. Ergo directè ad hanc cauſam ſine dilatatione applicari debet; & manifeſta veritate aſſeritur Palatinum contra ſuum Iuramentum egiſſe; eo quod contra Imperium, Imperatorem vt Imperatorem, eius Maieſtatem & officium deliquerit, vti ſufficientiſſimè probatum eſt. Non ſequuntur igitur obiecta abſurda ex iuramento illo; quod nimirum Vaſallus Imperij etiam ſimul deberet eſſe Vaſallus Domus Auſtriacæ; & ſi quis haberet aliquam priuatam prætenſionem contra Imperatorem, quod neque ſecum, neque cum ſuis conſulere, quænam legitima via hanc ad finem perducere poſſet: ſed hoc bene ſequitur; quod Imperii Vaſallus ſit etiam per omnia Imperatoris Vaſallus; & quod nemo Imperatori, quod ſuum eſt, auferre, nec priuatam ſuam prætenſionem contra eum armis euincere debeat.

TERTIO. Citat *aliquot authorum dicta*, quæ nos vt plurimum non negamus, & quorum plurima ſaltem nihil inferant. Hoc tantum obſeruandum; & nos libenter concedere; quod *iniuria facta alicui directè propter officium & dignitatem, ſit multò grauior, quam iniuria eidem perſonæ illata propter inimicitiam perſonalem; & quod bene animaduertendum ſit, qua mente quid fiat*; ſed hanc ſententiam pernegamus, quod priuata ſeu

perſonalis inimicitia ſimpliciter excuſet à pœna rebellionis, & crimine læſæ Maieſtatis. Atq; etiamſi in hoc ſenſu contrarium ab vno vel altero authore aſſeratur; Nos id nihil conſtringit: quia nos tali authoritate fortiorem rationem, quæ eſt *I.* ad Arg. *IV.* produximus, iſtaque illi ſatisfacimus. Quamuis item hæc ſententia quoque vera eſſet; tamen per eam tantum ſubuerteretur dicta iam ratio, qua in tanto numero nos adhuc bene carere poſſemus, & ex reliquis intactis, id quod volumus aſtruere.

Quia tamen Caluiniſtæ, feutores & defenſores Palatini, quoad hoc effugium impudentiores ſunt, acrius & quibuſdam aliis adhuc adiunctis refutandi erunt: Iam dudum videlicet, quaſi ex communi lectione memoriter clamitant, Comitem Palatinum non agere contra FERDINANDVM tanquam Imperatorem, ſed tanquam Archiducem Auſtriæ, Principem aliquem & ſtatum jmperii: quia nimirum agitur de re priuata, Regno Bohemiæ, quod non eſt adiunctum Imperatoriæ Maieſtati; & ſi poſſidet, id poſsidet pro accidens. &c ſed quam ridiculè ſubtiles ſunt boni iſti homines! Concipiant rem & perſonam vt priuatas, quomodocunque velint: ſaltem per præcedentia conſtat quod FERDINANDO iniuriam fecerint. At tum debent cogitare, quid hoc ipſorum effugium ipſis commune ſit cum nebulonibus, ſic enim inter alios percuſſores clericorum de Excommunicatione admoniti reſpondere ſolent: Ego verò cogitatione abſtraham, non percutiam Clericum, ſed tantum hominem iſtum, cum quo mihi negocium, egregiè delumbabo. Imò ſanè, hac ratione non tantum non, qui percuteret Sacerdotes, Epiſcopos, Cardinales, imò & Summum Pontificem, ac ſimiliter Imperatores, Reges, ſed nec qui occideret, Excommunicationem, Bannum aut crimen læſæ Maieſtatis incurreret. Quis enim niſi inſanus vel diabolicè malitioſus non vellet facilè concipere, vel poſtea ſaltem dicere? quod non agat contra iſtos vt tales, ſeu in tali officio conſtitutos, ſed vt homines ſibi inimicos, quibus iſta dignitas per accidens ſit coniuncta, quod agatur de hac vel illa re extranea aut priuata. Sed tamen vani eiuſmodi conceptus nihil proſunt, & contrarium ex communi patet notitia: cui præter dictas rationes & iſta ſuffragatur: quod leges de hac materia agentes ſint quidem latæ intuitu dignitatis, non tamen in fauorem dignitatis tum tantum, ſi quis eam ſimul in ſuis conceptibus includat, ſed ſimpliciter in fauorem perſonæ talis dignitatis. Legiſlatores enim ſatis viderunt, quod alias ipſorum leges potius in riſum publicum tenderet, quam in vſum. Senſus igitur legum eſt, vt qui facit iniuriam perſonæ Imperatoris quocunq; modo, ſit reus Maieſtatis, &c.

Corolla-

Digitized by Google

Corollarium.

Iiſdem argumentis ad probandum crimen Maieſtatis adductis, probatur etiam Palatinum inſignem *feloniam* commiſiſſe, quæ (quis forte hunc terminum juris Feudalis ignoret) eſt ingratitudo ſeu infidelitas Vaſalli contra Dominum feudi. Eſt enim impoſſibile vt ſubditus Vaſallus crimen Maieſtatis committens, non etiam ſimul Domino ſuo ingratus ſit & infidelis: quod ſatis ex terminis patet, vti quoque ex juramento fidelitatis, quod Imperatori Vaſallus præſtat, nimirum ſe ei fidelem, obedientem, gratum, & ſuccurſu promtum, nec vnquam in conſilio futurum, vbi contra eius perſonam, honorem, dignitatem & ſtatum agatur, neque in hoc conſenſurum, ſed ipſius & S. jmperii emolumentum procuraturum, damnum abſque mora nunciaturum & impediturum, &c. quod quam fideliter Palatinus ſeruauerit, ex criminibus ſuperioribus videre eſt. Patet etiam ex *cap. 1. quæ fuit prima cauſa benefic. amitt.* Et *c. 1. an ille qui interfec. fratr. Dom. ſui.* Feloniam hanc eſſe talem, propter quam feudum amittatur, & ad ipſum Dominum reuertatur.

PROPOSITIO XVI.

Cauſa, propter quam Imperator Bannum contra Comitem Palatinum declarauit, non concernit Imperatorem tanquam cauſa ipſius propria priuata.

1. HÆC Prop. probari poſſet totidem argumentis, quot duæ præcedentes. Breuiter autem, & in genere ſic. Cauſa fractæ publicæ pacis in Imperio læſæ Maieſtatis, & perduellionis, non concernit Imperatorem tanquam ipſius cauſa propria priuata. Talis enim proximè concernit Imperatorem vt Imperatorem; non ergo eſt cauſa propria priuata. Et concernit commune bonum Imperii: Non igitur eſt vel propria vel priuata.

At Imperator Bannum contra Comitem Palatinum declarauit propter crimen fractæ pacis, læſæ Maieſtatis, & perduellionis. quod patet ex ipſo Banni tenore; & quia iam in præcedentibus demonſtratum eſt illum talia crimina perpetraſſe, quæ talem pœnam merentur.

Digitized by Google

Cauſa igitur declarati Banni non eſt Imperatoris propria priuata.

2. Certum eſt, quod totum negocium proximè oriatur ex ſchiſmate in regno Bohemiæ. Si ergo Imperator nullam cauſam ſeu litem priuatam contra Comitem Palatinum, de hoc Regno ante Bannum declaratum habuit, aut habere debuit; certum etiam eſt, quod Bannum ex tali origine vel cauſa non fuerit declaratum. At Imperator nullam talem cauſam habuit aut habere debuit. quod probatur: quia nec tanquam Reus, nec tanquam Actor. Non tanquam Reus: quia ſic Palatinus debuiſſet eſſe Actor. Coram quo autem Iudicio Palatinus Imperatorem accuſauit, ipſiq; litem mouit? Non item tanquam Actor: quia poſſidebat, per argumenta Prop. XIII. Poſſidens autem non tenetur eſſe Actor: ſed ipſius eſt ſe in ſua poſſeſſione tueri, quando contra ipſum agitur; vti notiſſimum eſt. Si ergo Palatinus putauit, ſe aliquod Ius habere, quod prætenderet in Regnũ Bohemiæ; ipſe tanquam Actor aliqua via Iuris, inter tales Principes in Imperio conſueta, FERDINANDO litem mouere debuit. Quia autem hoc non fecit; ſed Ius ſuum, ſi quod habuiſſet, vi armata & publica aſſerere, & poſſidentem de facto poſſeſsione ſua exturbare voluit: ſine omni culpa eſt Imperator FERDINANDVS, qui contra violentum inuaſorem ſe in poſſeſsione ſua defendere ſecundum omnia jura licitè allaborauit. Si ergo hæ duæ partes lite priuata, ſeu via Iuris inter ſe de hoc Regno contendere debuerunt, manifeſtum eſt, quod ex culpa Palatini id non factum fuerit.

3. Etiamſi itaque Palatinus adhuc Ius aliquod in Bohemiam prætendere poſuiſſet; ſic tamen nihilominus colligitur contra ipſum ex dictis argumentum hoc fortiſsimum.

Quando aliquis Princeps Imperii relicta via Iuris, quam debebat ſequi, ſequitur viam facti, ac Ius ſuum armis ex propria authoritate vult evincere; ille maximè violat commune bonum, omnem ordinem, iuſtitiam & pacem Imperii, omnem Iurisdictionem & Maieſtatem; & quando contra illum propter tales cauſas Bannum declaratur, illud non declaratur propter cauſas priuatas.

Atqui Palatinus relicta via Iuris, &c. Ergo etiam maximè violauit commune bonum, &c. & Bannum non fuit declaratum contra ipſum propter cauſas priuatas.

Multo autem adhuc grauius peccauit Palatinus, ſi jus *FERDINANDI* in Regnum Bohemiæ Notorium fuit, vti fuit, adeoque ille Ius nullum habuit.

Obijcia

Digitized by Google

Obijcitur.

Ex ipſis Banni Narratis patet, atque alias indubitatum eſt, principaliter agi de Regno Bohemiæ, quod Imperator prætendit eſſe ſuum per hæreditatem, & Comes Palatinus ſuum per legitimam Electionem. Eſt igitur tantum mera [illegible] priuata, & concernit Imperium ſolummodo conſequenter, & accidentariè: quatenus nimirum ipſius intereſt, vt pax conſeruetur, & bella euitentur.

℞. Non eſt dubium agi de Regno Bohemiæ, non tamen [illegible] eo modo, quatenus pertineat ad cauſam ciuilem ſeu priuatam, [illegible] ex argumentis. Vnde merito inuertimus argumentum obiectum: Ex ipſis Banni narratis patet, atque alias manifeſtum eſt principaliter agi de Regno Bohemiæ, quatenus contra omne Ius legitimo ſuo Domino violenter præreptum, & quatenus eo modo publica Imperij pax violata, crimina læſæ Maieſtatis & perduellionis commiſſa fuerunt. Ergo non eſt cauſa priuata: ſed concernit Imperatorem vt Imperatorem, & Imperium principaliter; Ius autem priuatum Imperatoris tantum per modum occaſionis & originis; quatenus nimirum Palatino fuit tanquam innocua petra ſcandali, ex qua occaſionem ſumſit tot enormia crimina contra Imperium & Imperatorem perpetrandi. Et mirum eſt aduerſarium adeo abſque cerebro loqui; cum manifeſtum ſit, vix vllam cauſam fractæ pacis dari poſſe, quæ non inde oriatur, quod alter alterius bona hoſtiliter inuadat, occupet, vel ſaltem viam Iuris commutet in viam facti.

Pro Confirmatione argumenti præcedentis adiunxit aduerſarius; *Ne minimum quidem decedere Imperio, ſiue apud vnam ſiue apud alteram dictarum partium Regnum Bohemiæ permaneat.* Arrigant aures reliqui Caluiniſtæ; ſi enim Patrono ſuo conſentiant, eadem ratione debet dicere, nihil decedere Imperio, quiſnam habeat ipſorum prouincias & territoria, modo permaneant ſub Imperio, quocunque modo ipſi eripiantur, etiam titulo iniuſto. Quid vero ſi Iure ijs exuerentur? Eſſent hominum patientiſsimi, & ne lapidem quidem mouerent. Quare ergo iam Palatinus?

Flectere ſi nequeo Superos; Acheronta mouebo.

Nimirum peruerſam iſtam regulam tantum contra alios valere volunt, quando illis aliquid eripiunt. Sed gaudeant ipſi non diu male quæſitis: nos longè aliter & melius dicimus; plurimum ſcilicet decedere Imperio, ſi Regnum aliquod apud iniuſtum occupatorem, qualis fuit Palatinus,

 per-

4. Etſi vero etiam dubium fuiſſet, vti non erat, an Imperator eſſet legitimus Rex Bohemiæ; non tamen opus fuit hanc rem ante Banni declarationem d judicari: quia Palatinus nihilominus fractæ pacis, Maieſtatis & perduellionis reus eſt, per ſupra dicta: adeoque iuſte banniri potuit. Etiamſi itaque Imperator hac ratione tum voluiſſet eſſe Iudex hac in re, in qua non potuiſſet, nihilominus tamen Bannum adhuc maneret validum; quia habet debita ſua fundamenta. An tamen Imperator verè aſſereret ſe eſſe Regem Bohemiæ, de hoc poſtea legitimo modo diſquiri poſſet. Sed hæc tantum ex ſuperfluo.

Similiter etiam probatur poſterior pars Propoſitionis. Notorium enim eſt Palatinum eſſe violatorem pacis, perduellem & Reum Maieſtatis, per Prop. XIII. & XIV. Non itaque opus fuit, vt Imperator in his cauſis Iudex eſſet; Sed ijs pro certo ſuppoſitis pœnas debitas & à Iure ſtatutas tantum denunciauit.

Hæc igitur cum ita ſe habeant, non opus eſt hic tractare illam quæſtionem, an Imperator vere poſsit eſſe Iudex in propria priuata cauſa; an item in cauſa læſæ Maieſtatis, ac perduellionis, quando nimirum tale quid ſecundum viam Iuris cognoſcendum & iudicandum foret. Quia enim re vera tale iudicium hic non contigit, eas quæſtiones, tanquam alterius loci, merito hinc reijcimus. Interim propter graues rationes non dubito, quin Imperator etiam in talibus cauſis iudicare poſsit; quicquid aduerſarius dicat. Quin tamen ſæpe conueniens ſit, vt hanc rem aliis iudicibus committat, & hac poteſtate ſua, propter omnem omnino ſuſpicionem declinandam, non vtatur, non inficiabor. Rationes quædam pro noſtra ſententia poſſent eſſe ſimiles aliquibus illarum, quæ poſtea inuenientur in Prop. XIX. Eas hic prius referre, applicare, deducere ex dicta cauſa ſuperſedeo.

Rationes item aduerſarij nihil concludunt, quas breuiter ita perſtringo. Leges prohibentes ne quis in propria cauſa iudicet, tantum loquuntur de priuatis, & Iudicibus inferioribus, quamuis tamen in his etiam interdum Exceptio obſeruetur. Exempla, quæ ob.jciuntur non faciunt Ius, quia Imperator, & quilibet alius Summus Princeps poteſt hac poteſtate ſua non vti. In Regno Galliæ id nullatenus à Rege fieri poſſe, necdum Bodino ſatis credo. Sit tamen ita: at nihil amplius erit, quam huius Regni ius particulare, quod reliquis gentibus non præiudicat. Eſſe autem id iuris gentium vel alterius Iuris communis, præciſe nego. Bodini, & aliquorum recentiorum aliter ſentientium, infirmæ authoritati parum deſero.

Pro-

PROPOSITIO XVIII.

Comes Palatinus non eſt Iudex Imperatoris vt Imperatoris: nec quidem eſt Iudex Imperatoris vt Principis vel Comitis.

VT ſimul videatur, quæ ſit ratio abſurdi huius dubij, quod, præſertim quoad priorem partem, nulli in mentem venire potuiſſet, niſi qualemcunque ſcandali occaſionem habuiſſet, afferenda ſunt verba Aureæ Bullæ, ex quibus oritur, quæ *Tit. 5. de Iure Com. Palat.* ita ait. *Et quamuis Imperator ſiue Rex Romanorum, ſuper cauſis, pro quibus impetitus fuerit, habeat, ſicut ex conſuetudine introductum dicitur, coram Comite Palatino Rheni, Sacri. Imperij Archidapifero, Electore Principe reſpondere: illud tamen iudicium Comes ipſe Palatinus non alibi, præterquam in Imperiali Curia, vbi Imperator ſeu Romanorum Rex præſens extiterit, poterit exercere.* Nihil autem hinc inferri contra Prop. datam videbitur poſtea. Iam itaque prior pars Propoſitionis ita probatur.

1. Id patet ex Iure communi Canonico & Ciuili: Imperator præcellit in temporalibus, illos duntaxat, qui ab ipſo recipiunt temporalia. *cap. Solicitæ benignitatis. de maiorit. & obedient.* Palatinus autem ab Imperatore recipit temporalia tanquam Vaſallus. debet ergo ipſum præcellere Imperator. Non ergo eſt Imperatoris Iudex: Si enim hoc eſſet ipſe præcelleret Imperatorem.

Imperatoris Iudicium eſt principale, & de eo diſputare vel dubitare eſt ſacrilegium. *l. diſputari. C. de crimin. ſacrileg.* Imperatori datum eſt ius vt quod conſtituiſſet, ratum eſſet. *l. neceſſarium. §. nouiſſime. ff. de orig. Iuris.* Populus Romanus omne ius omnemque poteſtatem ſuam in Imperatoriam tranſtulit poteſtatem. *l. Quod Principi. ff. de Conſtit. Princip. & Deo authore. C. de vet. iure enucl.* Quid enim maius, quid ſanctius Imperiali eſt Maieſtate! *l. ſi Imperialis. C. de leg. & Conſtitut.* In dubiis circa ius & leges occurrentibus recurrendum eſt ad Imperatorem, & eius interpretatio rata & indubitata haberi debet, &c. *ibid. & l. tanta circa nos. C. de vet. iure enucl.* Plura alia per totum Ius ciuile occurrunt. Textus vero hic ſunt ſatis multi & graues: quilibet eos ad Propoſitionem noſtram accommodare poteſt. Si enim Comes Palatinus eſt iudex Imperatoris vt Imperatoris, omnia ſtatim allegata

Digitized by Google

gata ſint falſa, & potius conueniunt Palatino quàm Imperatori: vel denique, qu d veri hmum, Palatinus non eſt talis.

2. Eadem non tantum ſunt vera ſecundum Ius illud, quod eſt antiquius Aurea Bulla, ſed etiam ſecundum Receſſus ſeu Conſtitutiones Imperij, Aurea Bulla longe recentiores. Nam *Conſtitut. de Anno* 1530. §. **Auff ſolch vnſer/** & *ſeq.* Imperator vocatur Primus Patronus Eccleſiæ, Primus Princeps defenſor Chriſtianorum. *Item*; In eo, quod Imperator agit ex Imperatoria poteſtate, eiuſque plenitudine, non poteſt ipſi dari forma aut modus *Conſtitut. de Anno* 1544. §. **Als wir aber.** Imperator Romanus eſt ſummũ Caput Imperij. *Conſt. de Anno* 1566. §. **vnd nach dem dan.**

3. Idem probatur etiam ex recta ratione, Iure Diuino, Naturali & Gentium. Secundum hæc enim omnia ſummus Princeps alicuius Reipubl. qua talis non poteſt ſubeſſe alteri Principi eiuſdem Reipubl. tanquam Iudici. Aliter enim ſentire eſt tam manifeſtum abſurdum, vt neſciam, an quid magis; quia contradictorum eſt in adiecto, vt loquuntur Philoſophi. Nam primo ponitur eſſe ſummus Princeps: deinde etiam ponitur, quod qua talis habeat Iudicem in eadem Republ. ſuperiorem. At eo ipſo non eſt ſummus Princeps, ſed potius ille qui eſt ipſius Iudex. Eſt itaque ſummus Princeps, & non eſt ſummus Princeps, eodem reſpectu, quod abſurdiſsimum. Sic omnino eſt in noſtro caſu. Dicunt enim aduerſarij, quod Comes Palatinus ſit Iudex Imperatoris vt Imperatoris. Imperator autem vt Imperator eſt ſummus Princeps ſeu Caput Imperij; vt ipſæ poſteriores Conſtitutiones Imperij dicunt, & quis vnquam aliter ſomniauit? Imperator igitur per eandem conſequentiam non erit Imperator. Quia autem hoc abſurdum concipi nequit, & Calumniatæ nihilominus volunt Comitem Palatinum eſſe Iudicem Imperatoris: ſic neceſſario debent dicere, quod Princeps ille, qui alias in Imperio dicitur Imperator, habeat quidem hoc nomen, ſed cum poteſtate inferiore; Palatinus vero non habeat quidem nomen Imperatoris, habeat tamen poteſtatem ſupremam. Summatim dicam: alter nomine, alter re erit Imperator. Quid vero eſt crimen læſæ Maieſtatis, ſi hoc non eſt? Vbi Maieſtas non tantum læditur, ſed etiam, quantum in ipſis eſt, tollitur, & ſubuertitur.

4. Idem quoque ſingulariter confirmatur ex conſuetudinibus feudalibus omni tẽpore obſeruatis, & ex ipſa natura feudorum. Conſtat nimirum quod Imperator ſit Dominus feudorum Imperij. & quod Comes Palatinus ſit inter ipſius Vaſallos, & quod debeat iurare fidelitatem &

Digitized by Google

obedientiam. Iam autem eſt contra omnem rationem, vt Vaſallus ſit Iudex Domini, inferior ſuperioris, ille, qui iurauit fidelitatem & obedientiam, illius, cui debet præſtari fidelitas & obedientia.

Nullo modo igitur Comes Palatinus eſt Iudex Imperatoris vt Imperatoris.

Cum itaque iſta opinio ſit tam abſurda, & homine rationali prorſus indigna; mirum eſt valde, quod non tantum inueniantur aliqui cauſidici & leguleis, Iuris Publici ignari, qui eam aſſerant; ſed quod etiam inuenti fuerint ex Principibus & Statibus Imperij, in eadem naui nauigantes, qui ſimiliter Imperium in eum *modulum transfundi* debere volunt, vt ab Imperatore ad Palatinum prouocari poſsit.

Altera pars Propoſitionis breuiter ita probatur Imperator ſiue vt Princeps ſiue vt Comes non eſt ſubiectus Comiti Palatino, vt patet. Ergo Palatinus neque Imperatoris vt Principis vel Comitis poteſt eſſe Iudex. Debet enim aliquis habere Iuriſdictionem & poteſtatem ſuper eum, quem iudicat; alias iudicium nullum eſt. Atque inde non poteſt tantum non iudicare ſuperiorem, ſed nec æqualem, vel inferiorem ipſi non ſubiectum. Quæ autem iam poteſtas eſt Comitis Palatini ſuper Sereniſſ. Archiduces Auſtriæ, aut alios Duces? Ridiculum. Loquimur autem hic tantum de poteſtate Ordinaria, non de ea, quam aliquis habere poteſt per Commiſſionem ab Imperatore ipſo,

Obijcitur.

Aurea Bulla, & Notoria conſuetudo clarè indicant, quod, quando Imperator vt Imperator ſuper aliqua re impetitus fuerit, Comes Palatinus Elector ſit ipſius Iudex.

℞. Videamus primum de Aurea Bulla, cuius verba in principio Prop. ſunt citata Illa autem neque clare id indicant, vt legenti patet: neque probabiliter. Verba enim iſta longè aliter & dextrè poſſunt intelligi. nec opus eſt ad intellectum abſurdum recurrere. Dicitur nimirum; *quod Imperator, ſiue Rex Romanorum ſuper cauſis, pro quibus impetitus fuerit, reſpondere habeat coram Comite Palatino Electore.* Id vero intelligi debet de cauſis, pro quibus impeti poteſt; quales non ſunt illæ, de quibus ipſe iam egit & conſtituit, vt Imperator: vti per argumenta præcedentia patuit. Intelligendum igitur eſt ſanius de cauſis Imperatoris priuatis, pro quibus impetitur vt Princeps vel Comes. De his autem reſpondere habebat coram Comite Palatino, non tanquam Iudice directo & Ordinario (hoc enim fieri non poterat, per alteram partem Prop.) ſed ad ſummum, tanquam Commiſſario, ab Imperatore

Digitized by Google

ratore ipſo poteſtatem habere. Hoc autem etiam fieri potuit eodem modo coram quolibet alio Principe: quia tamen conſuetudine introductum dicebatur vt fieret coram Comite Palatino, ſic id in Aurea Bulla, ſub certa adhuc conditione, confirmatur. Imo nec adhuc opus eſt vt id intelligatur de Commiſſario: quia Aurea Bulla non dicit, quod Comes Palatinus debeat eſſe *Imperatoris Iudex*, vti aduerſarius falſo allegat; ſed quod Imperator *habeat coram ipſo reſpondere*. His autem verbis abunde ſatisfit, quando id fieret ſolummodo coram ipſo, tanquam viro aliquo bono. Vnde igitur tantæ criſtæ? Illa ſolet eſſe ruſticorum ſimplex & ridicula ſuperbia, qui quando cum viro Principe etiam tantum locuti fuerint, multum ſingulares ſe eſſe putant ſuper reliquos ſui pagi. Hanc autem præſens iſta adhuc longè ſuperat: quia nullus ruſticus eſſet tam ſimplex, qui, ſi componeret lites de finibus agrorum inter principem & alios quoſdam, tanquam vir bonus & rerum iſtiuſmodi peritus (vti ſatis fieri poteſt) qui, inquam, propterea in tantũ ſuperbiret, vt putaret ſe eſſe Iudicem ſui Principis vt Principis, & ab eodẽ ad ſe in quibuſcunq; cauſis prouocari poſſe & debere. Iniuriá igitur faciunt ipſi Comiti Palatino, qui de eo ita ſentiunt & ſcribunt.

Sed video, vnde aduerſarius inſtare poſsit, & quod forte omnes ad hanc opinionem maxime mouet: quia nimirum, vbi aurea Bulla Latina in principio habet *Imperator, ſiue Rex Romanorum*, Germanica habet, ein Kayſer/ als Römiſcher König. id eſt, *Imperator ſicut Rex Romanorum*. Ponatur. 1. quod verba Germanica aliud ſignificent, quam Latina. Sed cui linguæ eſt credendum? Dico quod Latinæ. In ea enim Aurea Bulla authentice conſcripta eſt: quia illó tempore leges Imperij Romani adhuc ferebantur & aſſeruabantur in lingua Romana; in qua etiam propterea Bulla ex ipſis aduerſariorum Archiuis producitur. Potuit igitur fieri vt Interpres Germanus inciderit in aliquod manu ſcriptum, quod, vbi nos iam legimus *ſiue*, habuerit *ſicut*, atque ſic diuerſitas illa orta ſit ex diuerſa lectione. Quod autem Latina vere debeat habere *ſiue*, non *ſicut*: ipſi aduerſarij nullatenus negare poſſunt: quia, præter illam iam communiſsime receptam, ita quoque habet Aurea Bulla ex Archiuo Electoris Palatini olim producta. Editio, quam ego vidi, fuit impreſſa *Spiræ, apud Iohannem Taſchnerum, Anno* 1611.

2. Quia Imperium illam Germanicã explicationem non reijcit, ſed tolerat; videndum eſt, vt potius explicetur, quam vt reijciatur. Dico itaque; q. illud *ſicut* vel als/ non ſit accipiendum reduplicatiuè, ſed ita explicet terminum *Imperator*, quia illa reduplicatio, Imperator vt Rex Romanorũ, vel ſignificat idẽ q. Imperator vt Imperator, vel diuerſũ quid. Si diuerſũ quid,

argumentum nihil iam ligat: quia hic quæritur de Imperatore vt Imperatore, etiam ſecundum terminos aduerſarij. Si quis autem in ſimili caſu Imperatorem vt Regem Romanorum vellet coram Palatino accuſare: Imperator merito poſſet dicere, quod talia egerit tanquam Imperator, & quod tanquã talis corã Palatino reſpondere non teneatur. Et ſic totus ille textus abiret in ſenſum nugatorium, non igitur iſte eſt ſenſus. Dicet quis, eſſe idem q. Imperator vt Imperator: at tũ ego melior ſum negando, quam alter affirmando, quia verba id non indicant, & quia tum reduplicatio iſta, quoad verba, eſſet inconſiderata. Ex ſenſu autem multo minus poteſt quis contra nos argumentari; quia ex vi argumentorum præcedentium, ſiue intelligatur Imperator vt Imperator, ſiue vt Rex Romanorum, ſenſus eſt abſurdus. Intelligendum itaque eſt copulatiuè, vt ſenſus ſit, Imperator æque ac Rex Romanorum: ſic enim conciliatur Germanicus textus & cum recta ratione, & cum textu Latino magis authentico, & cum ſeipſo; tum ne ſit nugatorius, tum etiam quia in fine, vbi Latinus iterum habet, *Imperator ſeu Rex Romanorum*, ipſe ſimul habet **der Käyſer oder Römiſche König**. Verba quidem Germanica dictum ſenſum dure exprimunt, adhuc tamen exprimunt: & ſi debent reconciliari, alium modum præter iſtum non video.

3. Poſito quod verba Germanica cum noſtro ſenſu nullatenus poſſent reconciliari, nullus inde eſſet ſcrupulus, quod illa cõfidenter reijceremus, non tantum tanquam diſſona à Latinis, ſed & magis, tanq̃ diſſona ab omni Iure & recta ratione. Probent tũ aduerſarij, quod in ſuo ſenſu ſint authentica. Satis itaque refutata eſt obiectio, quatenus loquitur de Aurea Bulla. Quod vero aduerſarius addit, etiam Notoriam conſuetudinem clare indicare, quod Comes Palatinus ſit Iudex Imperatoris, vt Imperatoris; mirarer quidem quare hoc diceret: ſed quia demum video, quod tum multa dicat, quæ falſa nulla, & abſurda ſunt, mirari deſino. Si igitur Notoria conſuetudo hoc habet: plurimi ſaltem in Imperio eius non erunt ignari. Ego autem, qui me eius omnino ignarum eſſe fateor, libenter inſtrui vellem, quando vel vnum vnquam exemplum tale in rerum natura fuerit. Aurea Bulla quidem de ſuo tempore ait, quod *Imperator, ſicut ex conſuetudine introductum dicitur, coram Comite Palatino reſpondere habeat*: nondum tamen dicit Notoriam conſuetudinem clare id indicare; & de quali conſuetudine reſpondendi iſtud intelligendum ſit, ante ſatis demonſtratum eſt. Ea ipſa item conſuetudo, quæ tum temporis fuiſſe dicitur iam quoque omnino deſijt: quia abhinc diu vltra ſeculum nullus actus dari poteſt, per quem fuerit continuata, quantum quidem ego adhuc cognoſcere potui. Quando enim;

do enim; quæſo, Imperatores de cauſis aliquibus, coram Comitibus Palatinis ſpeciatim reſponderunt? Non igitur illa conſuetudo, de qua adverſarius dicit, vel eſt, vel vnquam fuit; nec illa, quam Carolus *IV.* ſuo tempore fuiſſe dicit, amplius ſupereſt.

PROPOSITIO XIX.

Imperator contra Notorium publicæ pacis violatorem, & perduellem abſque conuentu ſtatuum Imperij, vel ſaltem Electorum, ſententiam Banni declarare poteſt.

NON recta ratione, aut vllo Iure communi præſcribitur, quod in Regiminis forma, quæ primario eſt Monarchica, ſupremum Caput non poſsit ſententiam proſcriptionis vel ſimilem, abſque habito conuentu ſtatuum, contra vnum ex Primoribus declarare; vti abſque vlteriore probatione notum eſt. Imperium autem eſt talis Regiminis forma; vti ſimiliter certum eſt. Ergo nec in Imperio tale quid ab Imperatore fieri, ſeu Bannum declarari, eſt illicitum.

2. In Iure nouo Imperij ſæpe tanquam indubitatum refertur & ſupponitur, quod præter Cameram Imperialem, etiam Rex Romanorum & Imperator Bannum, cõtra eiuſdem reos, declarare poſsint & debeant. Patet id ex pleriſque Conſtitutionibus, & Cameræ ordinationibus. Nec vllibi limitatur, quod id à Rege Romanorum vel Imperatore non debeat fieri, niſi habito ſuper ea re conuentu ſtatuum jmperii, vel Electorum: Ergo id fruſtra, ſaltem quoad hoc Ius, iam ab aliis limitatur.

3. Quia aduerſarius potiſsimum hic contra nos agit argumento ab antiquis exemplis, quibus ſuam ſententiam probari poſſe putat: Conueniens eſt vt iterum ipſi tale argumentum opponatur, ne appareat quaſi nobis deeſſent exempla; ex quorum tamen magna ſegete ego pauca tantum afferam. Imperator nimirum Fridericus ex Italia in Burgundiam veniens Henricum Ducem Saxoniæ & Bauariæ ibidem in itinere nullo ſtatuum conſilio indicto, imò diſſentientibus etiam Principibus quibuſdam, qui alias præſentes erant, tanquam Maieſtatis Reum ſententia lata damnauit, ac Ducatum eius Noricum ſeu Bauariæ Othoni, Saxoniæ Alberto, Ducibus attribuit. *Sigonius lib. 14. hiſtor. Anno* 1175. Chriſtianus Archiepiſcopus Moguntinus, eiuſdem Imperatoris in Italiam legatus, vrbium inter ſe diſſidentium Legatos ad ſe acciuit, cæteris verò iniurias, liteſque ſuas illius arbitrio remittentibus; Florentini in pertinacia perſtiterunt. Itaque ambo tanquam communis pacis hoſtes ab eo proſcripti, &

Digitized by Google

beneficiis Imperialibus ſpoliati ſunt. *Ibid. An.* 1172. Iacobus Epiſcopus Taurinas Legatus Imper. Friderici I I. Bononienſes ipſius poſtulationibus Imperatoris nomine factis non obedientes, extemplò & ſtante quaſi pede proſcripſit. *Sigon. lib. 16. hiſtor. An.* 1219. Idem quoque Fridericus Conradum Epiſcopum Spirenſem & Metenſem in Italiam legauit cum mandatis & literis, quibus ei dat poteſtatem, Ciuitates, Comites, Marchiones, &c. ſeu quoslibet per vniuerſam Italiam conſtitutos Banno Imperiali ſupponendi & extrahendi: quam poteſtatem quoque Legatus ille ibidem exercuit. *Id. lib. 17. An.* 1220. Gottifredus Romaniolæ Comes publica ſententia, Imperatoriæ Legationis auctoritate, Imperatoris nomine & ſuo Imolenſes hoſtes pronunciauit: qui & conſilio ſuper hac re in Italia poſtulato, coram illo profitetur, ſe eo veniſſe vt Imolenſes proſcriberet, idque tanquam ſibi iam ſtatutum, & tanquam Imperatoris mādatum proponit, imò & Conſilio humaniter deprecante, nihilominus in propoſito pergit. Vnde ſatis apparet quod hoc conſilium non propter colligenda vota ad ſententiam ferendam conuocauerit, ſed vt ita proſcriptio in eius præſentia facta eo maioris eſſet efficaciæ in executione facienda. *ibid. An.* 1222. Si autem Imperatorum Legati hoc modo proſcribere, & ſi Imperatores Legatis ex ſua authoritate poteſtatem proſcribendi dare potuerunt: certè & ipſi talem poteſtatem habuerunt. Denique Imperator hic Fridericus ipſe, Mediolanenſes, Bononienſes, cæteroſque Lombardiæ, Romaniolæ ac Marchiæ populos Imperatorio Banno, in Italia quaſi in itinere exiſtens, proſcripſit. *Sigon. ibid. An.* 1226. Hæc exempla ex ſolo Sigonio, de vno vel altero Imperatore. plura de pluribus quis alibi abſque magna difficultate inueniet.

Sed quid opus excurrere ad tempora tam remota? Conſulat nobis propinquiora; & neque in his exempla deeſſe videbit. Vnum tantum adhuc addam; quod patrum noſtrorum tempore contigit, & quod maximum habuit effectum. Conſtat nimirum, quod Imperator CAROLVS V. extra omnem conuentum jmperii & Electorum contra Ioannem Fridericum Ducem Saxoniæ Electorem, efficaciter Bannum declarauerit. *Hortenſ. lib 2. de bel. German.* & alibi.

4. Hoc item bene eſt conſiderandum, quod ab eo tempore poſtquā conſtitutum eſt iudicium Cameræ, nimirum ab Anno 1495. in nullis conuentibus ſtatuum jmperii vllum Bannum fuerit declaratum; vt patet ex Receſſibus Imperii, in ſingulis Comitiis publicatis. Ergo ſaltem Bannum non debet referri ad tales conuentus. Nec item conſtat quod id interim in aliis Principum conuentibus factum fuerit: ſed id factum, vel ab Imperatore

ratore ſine conuentibus, vel à Camera Imperiali. Poteſt huc reponi, quod *Conſtitut. de Anno* 1566. §. Neben erledigung/ & *de Anno* 1567. §. Als wir dann/ Imperator Maximilianus in pleris Comitiis referat, mādata Executionis Banni, contra aliquos manifeſtos pacis turbatores, & vrbis Herbipolenſis violenter occupatores, à Patre ſuo Imperat. Ferdinando aug. mem. in imperium publicata eſſe: ſcilicet hoc factum fuerat extra conuentus Principum & ſtatuum; & tamen ſtatus id permittunt & approbant.

5. Supponitur hic ex præcedentibus, Notorium publicæ pacis violatorem Bannum latæ ſententiæ eo modo incurrere; vt nullo amplius iudiciali examinatio ſeu proceſſu opus ſit; adeoque nec quoad hoc conuentu Principum opus eſſe. habito autem hoc, declaratio Banni nihil aliud eſt, quam publica denunciatio illius ſententiæ, quæ iam in ſe certa eſt, vt omnibus innoteſcat.

Quod verò Imperator ne quidem hanc poteſtatem habeat, nemo ſanus dixerit; niſi quis Imperatoria Maieſtate omnino ſublata laruam velit ſubſtituere, & vel puram Ariſtocratiam, vel neſcio quid in imperium introducere.

6. In caſu quo Imperator, vel etiam alii ſtatus Imperii poſſunt ſtatim initium facere ab executione, ita vt nulla opus declaratione præcedente; ibi ſi Imperator, quaſi ex ſuperfluo, vel vt ſaltem omnia melius innoteſcant & dirigantur, declarationem præmittere adhuc velit, non opus vt id faciat conuentu Principum indicto. Omnino enim abſurdum eſt, poſſe quidem fieri executionem abſque vllo conuentu & declaratione, declarationem tamen non neceſſariam in eadem cauſa abſque conuentu Principum fieri non poſſe.

In Notorio autem caſu fractæ pacis ſtatim initium fieri poteſt, nec vlla opus eſt eſt vlteriori declaratione. per Prop. *VIII. IX. & X.*

Ergo, ſi Imperator tamen adhuc velit præmittere declarationem, vllo conuentu Principum opus non eſt.

7. Vniti ſtatus in conuentu Noribergæ Anno 1615. habito, publicè aſſeruerunt, Imperatorem non habere Iuriſdictionem in Imperii ſtatus, niſi in cauſæ fractæ pacis, aut feudalibus, quæ Ducatus vel Comitatus cōcernit. Quamuis quidem hæc reſtitutio omnino vana ſit: tranſeat tamen pro hoc loco & tempore: Sumamus tantum, quod ſponte admittunt. Si ergo, dum Imperatoriam jurisdictionē quam maximè reſtrictam volunt, nihilominus adhuc concedunt, quod ſaltē cauſas fractę pacis cōplectatur; nulla quoq; ratione inficiari poſſunt, quod Imperator contra fractæ pacis

manifeſtè

manifeſtè reos ſententiam Banni declaratoriam promulgare poſsit, quam ne quidem Iura ipſa requirunt. Si enim Imperator talem juriſdictionem in cauſis illis non habet, nec ſane vllam in illis habet.

8. Poſſet hæc Propoſitio probari omnibus argumentis, quæ allata ſunt ad Prop. *VII.* Poterunt illa ibi videri, & huc facilè applicari.

Obijcitur.

PRIMO. *Multa antiqua exempla potius monſtrant contrarium. Nam Conradus Bauarus; Henricus Lotharingus; Otto Palatinus & Henricus Marchio; Otto Bauarus; Oltocarus Bohemiæ Rex & Henricus Bauarus, non fuerunt Banno ſubiecti, niſi in conuentu ſeu conſilio Principum & ſtatuum, vti ex Sigonio, Nauclero, & Auentino videre eſt.*

℞. Omnino non ſequitur. Olim aliquoties factæ ſunt proſcriptiones in conuentibus Principum. Ergo id ſemper fieri debet. Alias enim nos etiam ab exemplis noſtræ partis inferre poſſemus, id ſemper debere fieri extra conuentus Principum. Aliquando igitur ita factum eſt, aliquando non, pro occurrentibus rerum circumſtantiis; atque id adhuc fieri poſſe non negamus, ſi detur caſus, in quo opus ſit: videlicet ſi multi Principes & ſtatus eſſent de cauſa aliqua litigioſa diſſentientes, atque res videretur tendere ad arma, &c. Tunc enim communis ſententia eſt maioris efficaciæ, & facilius cauetur vel tollitur ſchiſma.

℞. 2. Saltem multæ cauſæ in dictis Exemplis non ſunt Notoriæ; & ſic ratio nihil ligat; quia hic loquimur de Notoriis. Nec quoque inde ſequitur, quod cauſæ dubiæ iam ita referendæ ſint ad ſtatus Imperii, ſicuti olim ſæpe factum eſt. Iam enim ferè omnes referendæ ſunt ad Iudicium Camerale, quod illo tempore necdum erat conſtitutum. Etiamſi autem aliqua etiam exempla ſint in Notoriis, parum id refert. Poſſunt enim hæc, ſi patiantur moram, etiam ad Conuentus referri; non vt fiat declaratio, propter hoc enim id nullatenus eſt neceſſarium; ſed vt ſimul fiat efficax ordinatio circa executionem.

SECVNDO. *Ex Conſtitut. de Anno 1566. 1567. 1495. apparet, ſi imprimis agendum erat de Banni declaratione, aut eius executione, id matu è in Conuentibus Imperij propoſitum, atque ad perceptas ſtatuum ſententias accommodatum.*

℞. Quod ad Banni declarationem attinet, loca illa ſunt pro nobis, vt viſum Arg. *IV.* atque ab aduerſario falſiſſimè citantur. Nuſquam item in vllis Conſtitut. quæritur; an contra hunc vel illum, Bannum ſit declarandum;

randum: ſed in *Conſtitut. de anno* 1566. ordinatur, quomodo Executio ſit inſtituenda. Sic quoque; ſi circa hoc tempus conuentus aliquis fuiſſet, eſſe potiſſet, vel adhuc commodè eſſet, ſine dubio etiam hac de re tractaretur. Anno 1567. tantum agitur, quomodo expenſæ in Executionem factæ ſint compenſandæ. Nec item *Conſtitut. de Anno* 1495. de Banni declaratione quicquam dicitur, ſed tantum de Executione. Imò illa Conſtitutio, concedente etiam aduerſario, ita pro nobis eſt, vt nulla declaratione in Notoriis opus eſſe dicat.

TERTIO. *Imperator in Capitulatione ſua Electoribus iurato promiſit, quod in rebus arduis Imperium concernentibus, ſtatim à principio Electorum conſiderationibus & conſiliis vti; & quod in rebus multo minoribus, ac præſens eſt, vnde facilè toti Imperio commune incendium & bellum oriri poßit, non abſque eorundem præſcitu & conſenſu procedere velit.*

Ergo ſaltem opus fuit conuentu Electorum ad Banni declarationem.

℞. Hic iterum volunt Imperatorem iuramentum ſuum non ſeruaſſe. Dictum ex fœditate ſua ſeipſum refutans, & cuius ipſos authores meritò pudere debeat. Dico itaque primum, quia promiſſio generaliter eſt de *rebus arduis*, quod per res arduas intelligi poſſint vel illæ quæ non tantum quoad ſcopum ſuum ſunt arduæ, ſed quæ etiam habent arduum & dubium modum, per quem expediri debeant: vel illæ, quæ quoad ſcopum ſuum quidem ſunt arduæ, non tamen quoad modum, quem jam habent planum, certum, & à iure ipſo plenè determinatum. Atque hinc patet, quod promiſsio tantum intelligenda ſit de priori genere arduorum, non autem de poſteriori. Intelligenda nimirum eſt, tanquam moralis locutio, de iis rebus in quibus tali conſilio & conſideratione opus eſt. Et ſi aliter eſſet, Imperator vix vllam cauſam poſſet diiudicare, & determinare, niſi prius recurrerit ad conſilium Electorum: quod quam vitioſum eſſet in aliqua bene conſtituta Republ. quilibet ſatis videre poteſt. Noſter itaque caſus in generali illa promiſsione non includitur.

℞. 2. Quando ſubſumitur, quod etiam in ipſa Capitulatione Bohemicum negocium habeatur tanquam arduum, & in quo cum conſenſu Electorum procedi deberet; dico, quod potuerit meritò haberi pro tali tempore Capitulationis, quia ſcilicet periculum erat, ne totum jmperium inde communi bello & incendio inuolueretur, vti verba indicant. ſed patet, quod etiam quoad hoc Imperator Capitulationem ſuam ſtrictè obſeruauerit. Statim enim à principio totum iſtud negocium Electorum Collegio pacandum commiſit. Plus igitur adhuc fecit, quam promiſit. Quod autem ea in re nihil factum fuerit, in culpa nec eſt jmperator, nec

Digitized by Google

reliqui Electores; ſed Comes Palatinus cum ſuis, qui auſibus ſuis antea declaratis omnem æquam compoſitionem ſuſtulerunt, & qui pacem publicam, Maieſtatem Cæſaream tantopere violando, ac rebellionem contra tot monita Imperatoris, Electorum, Principum pertinaciter defendendo, incendium iſtud tam latè dilatarunt; atque ſic manifeſtè in pœnam fractæ pacis ab ipſo Iure clare determinatam inciderunt. Iam autem Imperator nullatenus iurauerat, q̄ in cauſis Notoriis, ab ipſis Conſtitutionibus ita determinatis, vt nulla deliberatione indigeant, Electores cōſulere vellet: nec item iurauit, quod quando ex præſenti negocio, manifeſta aliorum culpa incendiū belli per imperiū diſpergeretur, id mediis omni iure licitis & determinatis, non abſq; cōſilio Electorum reſtinguere vellet.

Manifeſtum eſt itaque, quod Imperator nec vi generalis nec ſpecialis promiſſionis obligatus fuerit, vt expreſſum conſilium & conſenſum circa huius Banni declarationem, ab Electoribus exquireret.

℞. Etiamſi poneretur (quod tamen nullo modo neceſſarium eſt) quod Imperatoris promiſſio etiam ad talem Banni declarationem ſe extenderet; tamen nihilominus adhuc ipſi abundè eſſet ſatisfactum. Imperator enim non promiſit, ſe conuocaturum in rebus arduis Collegium Electorum; ſed cum eorū conſiliis, conſiderationibus, præſcitu, & cōſenſu acturum, quod ſatis fieri poteſt. imò ſæpiſſimè debet, extra Collegium. Atqui iam ne aduerſario quidem eſt dubium, quin Electores Eccleſiaſtici, licet abſentes in id expreſsè conſentiunt. Hoc autem modo iam Imperator & maior pars Electorum conſentit. In quonam verò Dux Saxoniæ Elector ſpecialiter diſſenſerit, meum non eſt ſcrupuloſe inquirere. ſaltem omnia ipſius facta circa hoc negocium infallibiliter teſtantur, Comitem Palatinum ex ipſius ſententia eſſe Notorium pacis publicæ violatorē. Nuper etiam adhuc in Programmate aliquo per Sileſiam contra turbatores Reipubl. & calumniatores Cæſaris publicato, crimen, propter quod Executio in Bohemos facta fuerat, expreſsè vocat Notorium. Conſequētia autem inde ad crimen Comitis Palatini eſt manifeſta. Non itaq; eſt dubium quin circa id expreſsè conſenſerit; nec ex vllis interceptis literis cōtrarium proferri poteſt: Iſto autem conceſſo, quid tum iura circa talem caſum diſponant, abſque vlla Citatione deliberatione & declaratione, ex ſupra dictis manifeſtè videri poteſt. Sit igitur, quod publicationem Banni propter alias quaſdam cauſas Politicas, tempori ſecundum ſuam ſententiam inſeruientes, pro tempore diſſuaſerit: at in hoc ſaltem maiori parti aliter ſentienti ceſſit: & vnde ſcitur, quod ante factam declarationem nō conſenſerit? Etſi quoq; Elector Brandeburgicus non fuerit requiſitus, nō eſt ipſi

eſt ipſi facta iniuria nec id promiſſioni quicquam contrariatur. Quod enim aduerſarius præſupponit debuiſſe fieri Collegium, falſum eſt: neque id ex eo probatur, quod præſupponit eos debuiſſe conuenire vt judices. Vt enim hoc fiat in quibuſcunque grauioribus jmperii rebus, ſæpiſſimè ſaltem, omnino inconueniens eſt: neq; Imperator vllo modo id promiſit. Si ergo vnus non conſulitur, & tamen maior pars in vnum conſulit, promiſſioni nihil derogatur.

Quod aduerſarius hic addit de Regno Galliæ, de eo, quantum ad nos pertinet, dictum eſt in Prop. XVII.

TERTIO. *Pontifex, quamuis ei à ſuis immenſa tribuatur potentia, quod poßit mutare quadrata rotundis, & iudicet tanquam Deus: tamen eiuſmodi graues res, non poteſt abſque conſenſu Cardinalium expedire, neque ex ſe ſolo Cardinalem deponere aut excommunicare.*

℞. Summo Pontifici à Catholicis meritò immenſa tribuitur potentia, vtpote quam eidem attribuit & dedit ipſe Chriſtus Dominus: dum eum conſtituit *Petram, ſuper qua fundaret Eccleſiam ſuam*; & Paſtorem generalem, qui *paſceret oues ſuas*: dum quoq; ei dedit *claues Eccleſiæ, cum poteſtate quidcunq; ligandi & ſoluendi*. Meritò item dicitur iudicare tanquam Deus, quia Chriſtus ipſe dicit, *Qui vos audit, me audit*; quamuis tamen illius iudicium adhuc longè inferioris ordinis ſit, quam ipſum Diuinum immediatum. Quod poſsit *mutare quadrata rotundis*, ad inuidiam Catholicorum dictum eſt; ſi tantum per id deſignatur magna potentia, bene eſt; Reliqua quod attinet, an ſolus Cardinalem deponere & excommunicare, vel alia grauia negocia expedire poſsit; dico quod ſimpliciter loquendo & de poteſtate abſoluta id poſsit: quia accepit plenã poteſtatẽ ſoluendi & ligandi, omneſq; oues paſcendi. ſi aduerſarius Caluiniſta contrarium & quidẽ tanquam certũ docere & obiicere velit, eius futilem audaciam rident Catholici. Poſſemus itaque iam hinc ſoluere argumentum, atque idem ſuo modo in Politicis ad Imperatorem Romanum applicare. At non opus eſt in hoc caſu eo confugere.

Concedo itaque, quod Summus Pontifex talia ordinariè abſque conſenſu Cardinalium agere non debeat. At inde, admiſſa ſimilitudine quoad Romanum Pontificem & Imperatorem, nullatenus ſequitur, quod etiam Imperator ſimilia non debeat agere abſq; conſenſu Principum vel Electorum. Quoad alterum enim membrum, ſimilitudo non valet. Electores enim, aliiq; Principes & ſtatus Imperii non debent comparari cum Cardinalibus, ſed cũ Epiſcopis. Vt n. iſti habent ordinariã jurisdictiõẽ in aliquam partẽ Eccleſiæ, Põtificiæ juriſdictioni ſubordinatam, & ab illa participatã;

ſic & illi in aliquam partem imperii, ſub & ab capite Imperatore. Adeoque Comitia generalia imperii, bene comparantur cum Conciliis generalibus Eccleſiæ; aliique conuentus particulares aliquorum Principum, bene cum Conciliis particularibus. Cardinales vero quoad rationem officii ſui, melius ſimilitudinem habere dicuntur ad Conſiliarios Imperatoris. Sunt enim & ipſi Summi Pontificis Conſiliarii. In hoc tamen iterum proportionem aliorum Conſiliariorum plurimum excedunt, quod iſti ſimul ſint *Fratres Pontificis, eique in execucione officij Paſtoris coadiutores aſſiſtant, cap. Fundamenta, de elect. & elect. pot. in* 6. qua ratione etiam quibuſcunque Epiſcopis ſuperiores ſunt. Quod vero Cardinales & Electores iam conueniant quoad Electionem Romani Pontificis & Imperatoris, parum refert. Nam olim etiam milites elegerunt Imperatorem, nec propterea eos Imperator tanquam Conſiliarios & coadiutores adhibere debeat. Et Cardinales quoad primariam rationem officii ſui, eſſent, adhuc tales, quales iam ſunt, etiamſi Summus Pontifex alio modo eligeretur.

Tranſeat itaque talis diſcurſus. Romanus Pontifex ardua negocia abſque conſenſu Cardinalium ordinariè agere non poteſt. Ergò nec Imperator abſque conſenſu Conſiliariorum Curiæ ſuæ Cæſareæ Imperialis. Nec enim Imperator propterea dependet à Conſiliariis ſuis; ſicut nec Summus Pontifex à Cardinalibus. Sed propterea id eſt, quia ante Iudicium ordinariè debent præcedere Conſultationes, deliberationes, &c. quæ ſecundum modum humanum melius fiunt, quando aliorum ſententia etiam auditur. Tranſeat etiam, quod ne quidem Banni præſentis declaratio abſque Conſiliariorum illorum conſenſu decerni potuerit (quod tamen nondum eſt dicendum, quia propter delictum eiuſmodi Notorium conſultatione opus non erat) At quis dubitat talem conſenſum non adfuiſſe? Etiamſi id non exprimatur in ipſo Banno, parum tamen refert: iſtud enim fieri in imperio nunquam moris fuit.

PROPOSITIO XX.

Imperator declarando Bannum contra Comitem Palatinum non poteſt haberi ſuſpectus: vti nec ipſi conſentientes, Electores Eccleſiaſtici, & Imperiales Conſiliarii.

1. SVNT enim viri ſummi & integerrimi, quib. nullum crimen obijci poteſt; quos ita ex mera libidine ſuſpectos habere, non tantum maxima

maxima temeritas, ſed nefas eſt. Sic enim in toto mundo nihil tutum eſt, quod aliquis non poſsit ſuſpicionis inſimulare, quando ipſi lubet. Et ſpeciatim quoad Imperatoriam Maieſtatem pulchrè & auguſtè de illa pronũciatur *l. diſputari. C. de crim. Sacrileg. Diſputari de principali iudicio non oportet. Sacrilegij enim inſtar eſt, dubitare de eo, quem Imperator elegerit.* Multo igitur magis adhuc ſacrilegium eſt Imperatorem ſuſpectum habere & dubitare an iuſtè agat, vel an potius propter priuatum commodum & paſsiones iniuſtè. Sacrilegium autem adhuc plus eſt, quam crimen Maieſtatis. *l. proximum. ff ad l. Iul Maieſt.*

Qui itaque iam de noſtro Imperatore ad talia, volentes ſcientes, effutiunt & aſſerunt, maximum crimen committunt, & longe maius adhuc, quando dicunt Bannum Imperatoris eſſe iniuſtum, contra rectam rationem, & nullum; vti impudenter faciunt. Nec excuſant ſe eo quod Pontificis & Impp. præceperint, vt ipſorum Reſcripta contra Ius elicita ab omnibus Iudicibus refutentur. Loquuntur enim tantum, vti manifeſtiſsimum eſt, quando per vnius partis preces, querelas, & prauas inſinuationes malè informati fuerint. Tale quid autem in caſu præſenti nullo modo obijci poteſt, in quo id quod agitur omnibus notum eſt.

Hoc item ſimiliter applicari poteſt Electoribus, & Conſiliarijs Imperatoris. Nam & hi cenſentur eſſe de corpore Imperatoris: & propterea etiam illi, qui ipſis necem intentant, incidunt in crimen Maieſtatis, ac ſi Imperatori intentarent; vt patet ex *Aurea Bulla, Tit.* 24. & *l. Quiſquis. C. ad leg. Iul. Maieſt.* Eadem itaque ratione, qui ipſos dicto modo ſuſpectos habent, incidunt in crimen Sacrilegij.

2. Nullus Iudex, in Notorio crimine ſententiam ab ipſo Iure latam tantam declarans, neque Iudici hac in re conſentiens, cum ratione pro ſuſpectis haberi poſſunt. Hic enim de Iudice non poteſt eſſe ſuſpicio, quia forte non benè cognouit factum, nec qualitates & Ius facti ſunt enim illa in tali caſu Notoria: nec inde, quia fortè propter commodum & propter priuatas paſsiones, Ius malè applicans iniquè agit. Eſt enim crimen Notorium, in quod declaratur ſententia ab ipſo Iure lata. Nullatenus igitur tum Ius malè applicatur.

At Comitis Palatini crimen eſt maximè Notorium, atque Imperator nihil aliud facit, quam quod indubitatam Iuris ſententiam publica denunciatione in omnium notitiam deducat; vti ſupra demonſtratum eſt.

Ergo nec Imperator, nec ipſi conſentientes vlla ratione pro ſuſpectis haberi poſſunt. Imo maiori cum ratione Imperator potuiſſet eſſe ſuſpectus, quod Imperium non ſatis auguſtè, prudenter & fideliter adminiſtra-

ret, ſi Iura Imperij contra manifeſtos iſtos violatores pacis non conſerua-ret, ipſoſque debito modo puniret. Quamuis tamen ne hoc quidem in tali caſu fieri debeat: In omni enim modo præſumendus eſt Imperator agere id quod Iura, eiuſque officium requirunt: modo non propter iniqua tempora, aliaſque circumſtantias, impedimenta obijciantur, quo minus id fieri poſsit.

Obijcitur contra Imperatorem.

PRIMO. *Eſt Imperatoris priuata cauſa, vel ſaltem eſt talis cauſa, cui etiam proprium ipſius commodum plurimum adiunctum eſt. Hoc autem ſuſpicione non caret.*

℞. Falſum eſſe, quod Imperatoris priuata cauſa ſit, propter quam contra Palatinum Bannum fuerit declaratum, patet ex Prop. XVI. Verum quidem eſt, quod Imperatoris priuata cauſa, & commodum, hic ſimul intercurrant, ſed ibidem viſum eſt, quod de his non iudicauerit: adeoque nec de iniuſto iudicio ſuſpectus eſſe poteſt. Imo etiamſi adhuc Imperatoris cauſa priuata ex toto incerta eſſet; Palatinus tamen nihilominus fractæ pacis manifeſtè reus eſt, vti ſimiliter ex ſupra poſitis liquet. Fruſtra igitur agunt, qui Imperatori priuatam ſuam cauſam obijciunt; quæ etiamſi adhuc tanquam incerta ſeponatur, ipſi tamen necdum propterea à crimine excuſantur, ſed ſontes adhuc permanent.

SECVNDO. *Imperator egit ex vltione & vindicta: vti probatur ex literis eius ad Electorem Moguntinum, & Comitem Hohenzolleranum, ab altera parte interceptis, in quibus ait; tantum in eo ſitum eſſe, vt Bannum declaretur; vt per hoc ad ſcopum ſuum eo citius & fortius pertingere, alioſque à Comite Palatino ſeparare ſe poſſe exiſtimet.*

℞. Quid hic eſt quod accuſari poſsit? Quare Imperator in id non poteſt allaborare, vt publicus perduellis cito, & fortiter ſubiugetur, puniatur, aliique à tali ſeparentur? Hæc non eſt illa vltio, ſeu vindicta mala & prohibita, quia priuata, & mera paſsione & abſque iudicio rationis; ſed laudabilis & neceſſaria, quia publica, ex iuſtitia & pleno iudicio rationis.

Inſani vero ſunt homines iſti, qui vt accuſent id quod virtutis eſt, ipſi ſe tanquam Maieſtatis Reos diffamant. Literas enim Imperatoris intercipere crimen læſæ Maieſtatis eſt, & felonia perfida. Agitur enim plurimum contra honorem Imperatoris. Quid enim? quando ſaltem alicuius priuati

literæ

literæ aperiuntur, quantam iniuriam ſibi factam eſſe putat? & merito. Imperatori vero non eſſet facta iniuria? Deinde literæ Imperatoris ſunt obſignatæ Sacræ Maieſtatis Sigillo, propterea iis impreſſone à quoquam reſerentur, præterquam ab illo, ad quem deſtinantur. Eas igitur intercipere, & contra voluntatem Imperatoris reſignare, crimen ſacrilegio ſimile eſt. Denique quando Imperator concedit ſecuritatem ſeu ſalvum conductum, frangens dictam ſecuritatem incurrit crimen Maieſtatis. Colligitur ex *l. proximum ff. ad leg. Iul. Maieſt.* Eſt præterea prudentum ſententia indubitata, & rationem habet euidentem. Nam qui frangit ſecuritatem Imperatoris, quantum in ſe eſt, facit; ne quis amplius fidei & authoritati Imperatoris credere poſsit: quod damnum toti Reipubl. maximum eſt. Tabellariis autem ſeu veredariis Imperatoriis conceditur ſecuritas pleniſsima: quam tamen nihilominus violare, Caluiniſtis quaſi iocus quidam, imo glorioſum factum videtur. *Egregiam vero laudem.*

Obijcitur contra Electores Eccleſiaſticos.

PRIMO. *Hi ſunt Notorie partiales & ſuſpecti; quia conſilio & auxilio parti Imperatoris iunguntur, & ſine dubio per hunc modum procedendi aliquid vlterius reſpiciunt.*

℞. Imperatorem iuuant in re, cuius iuſtitia eſt manifeſta, & Caput iſtud ſuſtentare laborant, quod Caluiniſtæ manifeſta perduellione peſſundare & conculcare præſumunt. Quid vero vlterius reſpicerent, præter iuſtitiæ & Maieſtatis conſeruationem ac defenſionem? Suſpiciones peſsimæ, calumniæ; per quas puſillas, & male conſcias animas veſtras indicatis.

SECVNDO. *Literis Mulhuſio datis ſententiam ſuam præmaturè & præcipitanter indicarunt, & Comitem Palatinum non auditum iniuſtitiæ condemnarunt.*

℞. In hoc Conuentu etiam fuerunt, Dux Saxoniæ Elector, Dux Bauariæ, & Landgravius Darmſtadienſis, qui ſimiliter literis ijs ſubſcripſerunt. Hi vero omnes ſunt Notoriè ſuſpecti; quia crimen Notorium Palatini, ſi quid à condito mundo Notorium, reprobarunt.

TERTIO. *Legatos Ordinum Bohemiæ Francofurti reiecerunt, & contra Ius gentium audire noluerunt.*

℞. Hoc vero non concernit tres Electores Eccleſiaſticos ſolum, ſed totum Electorum Collegiū; à quo iſtud merito eſt factum, quia Bohemi erāt Notorij rebelles, qui tali Iuris gentium beneficio gaudere non debent.

Con-

Contingit autem mihi iam, quod vnquam fore ſupra non putabam, homines ſcilicet inuentum iri, qui Iudicium totius Collegij Electoralis reprehendere auderent. Inueniũtur ſanè, vt video; & quidẽ qui dicant illud nõ tantum Notorie eſſe ſuſpectum, verum etiam contra *Ius* gentium egiſſe. Attamen id tantum dicunt, ſub nomine Electorum Eccleſiaſticorum, quamuis benè ſciant id omnes concernere; vt ita ſimul pateat, ipſos pudere ſuæ ipſius proteruiæ. Re ipſa tamen vident de toto Collegio id ſe dicere. At poſſent eadem ratione dicere, *FERDINANDVM* Imperatorem mala fide à Collegio Electorum eſſe electum: quod quidem, ſuppoſitis & reliquis ſuis aſſertis, melius adhuc dicerent; ne dicam, quod ſuppoſitis ijs id dicere debeant. Quis vero ſanus à iuſta ira continere ſe poteſt, quando tam inſanè, quicquid ſacroſanctum eſt, violari videt?

Obijcitur contra Conſiliarios Imperatoris.

Præſes & Director Conſilij Cæſarei Imperialis eo ipſo Notoriè & indubitato partialem, & per omnia ſuſpectum ſe reddidit, quod varias legationes in hoc negocio pro Imperatore contra aduerſam partem obierit, atque imprimis apud Ducem Saxoniæ pro obtinendo conſenſu in declarationem Banni inſtiterit. Atqui Capite ſuſpecto totum tribunal dicitur ſuſpectum.

℞. Si quidem etiam cauſa aliqua dubia à quocunque Iudice iam examinata & deciſa fuiſſet; is tamen nullatenus propterea ſuſpectum ſe redderet, quod poſtea ſententiæ ſuæ Executionem vrgeret, imo faceret tum, quod Iudice dignum eſt. Multo minus in noſtra cauſa, quæ tam Notoria fuit, vt nulla examinatione indigeret, Præſes huius Conſilij integerrimus, Comes Hohenzolleranus ſuſpectus eſſe poteſt, eo quod ſententiam indubitati Iuris, à Cæſare declarandam, & ſuo conſenſu firmatam; in publicum quam primum deduci diligenti labore curauerit. Sed hominibus iſtis, quicquid Imperatori pro ſua & Imperij ſalute fidele remanſit, Notoriè, indubito & per omnia partiale ac ſuſpectum eſt.

PRO-

Digitized by Google

PROPOSITIO XXI.

Bannum contra Comitem Palatinum eſt iuſtum & validum.

HÆc propoſitio eſt principalis, ad quam omnes reliquæ præcedentes primario referuntur, continetque ipſum quæſitum. Demonſtratur autem iſto Syllogiſmo principali.

Bannum declaratum à legitima poteſtate, propter legitimam cauſam, & legitimo modo, eſt iuſtum & validum. De quo nullum eſt dubium.

Sed Bannum contra Comitem Palatinum eſt declaratum à legitima poteſtate, propter legitimam cauſam, & legitimo modo.

Ergo Bannum contra Comitem Palatinum & iuſtum & validum, &c.

Aſſumtio habet tres partes ſingulatim ordine probandas.

Prima pars Aſſumtionis de legitima poteſtate probatur.

Bannum contra Comitem Palatinum eſt declaratum ab Imperatore: vti patet.

Ergo eſt declaratum à legitima poteſtate.

Conſequentia probatur. Imperator enim eſt Summum Caput Imperij, cui Palatinus eſt ſubiectus. per Prop. XVIII. Habet quoque ſpeciatim poteſtatem Bannum declarandi per Prop. XIX. Aduerſarij vero, quia demum hanc conſequentiam ſimpliciter negare non poſſunt, ſaltem volunt variè contra eam excipere. Excipiunt primò, quod hæc cauſa fuerit Imperatoris propria priuata, in qua Ipſe non poſsit eſſe Iudex: Cui oppoſita fuit Propoſ. XVI. & XVII. 2. quod non poſsit Bannum declarare extra Conuentus Imperij vel Electorum. Contra quod Prop. XIX. 3. Quod cum conſentientibus ipſi Electoribus & Conſiliarijs ſit ſuſpectus, contra quod Prop. XX.

Secunda pars aſſumtionis de legitima cauſa probatur.

Bannum declaratum propter grauia & Notoria crimine *fractæ* pacis læſæ Maieſtatis, perduellionis & feloniæ, eſt declaratum propter legitimam cauſam. Quod extra dubium eſt.

Bannum contra Comitem Palatinum eſt declaratum propter grauia & Notoria crimina fractæ pacis, læſæ Maieſtatis, perduellionis & feloniæ. per Prop. XIV. & XV. quæ iterum pendent ex Prop. XII. & XIII. &c. Ergo Bannum contra Comitem Palatinum eſt propter legitimam cauſam.

Digitized by Google

Tertia pars Aſſumtionis de legitimo modo probatur.

Bannum in Notorio crimine fractæ pacis abſque Citatione & examinatione Rei declaratum, eſt declaratum legitimo modo. Id quod probatur à I. Prop. vſque ad x I.

At Bannum contra Comitem Palatinum eſt declaratum abſque Citatione & examinatione Rei, Palatini ſcilicet; quod patet: idque in Notorio crimine fractæ pacis. per Prop. x IV.

Ergo Bannum contra Comitem Palatinum eſt declaratum legitimo modo.

Bannum itaque contra Comitem Palatinum eſt iuſtum & validum. Quod demonſtrandum erat.

Notandum adhuc circa Aſſumtionem vltimi Syllogiſmi, dici quidem poſſe, quod mandatum Imperatoris monitorium ad Comitem Palatinum etiam vim Citationis in tali caſu habuerit, etiamſi fortè Citatione opus fuiſſet. Verum quia etiam poſſent dicere eadem ratione, quod tale mandatum debuiſſet præcedere, vel adhuc ſequi Citatio, vel & negare mandatum Citationem ſupplere; melius eſſe puto, cum ipſis manere in eo, quod res eſt; ſcilicet ſimpliciter non opus fuiſſe, vt Bannum præcederet Citatio.

Corollarium.

Ex hac Prop. & reliquis vnde illa probatur, eadem ratione deducitur, quod iuſtum & validum ſit Bannum contra Principes, Iagerndorffium & Anhaltinum, ac Comitem Hohenloium: de quo ſuppoſitis præcedentibus non eſt particulare dubium. Notorium eſt enim quod illi primarij fuerint, qui Palatinum publicè iuverint, & Imperatorem oppugnauerint.

PRO-

PROPOSITIO XXII.

Conueniens fuit, vt Imperator per Iudices Commiſſarios Pragenſium captiuorum cauſas examinaret.

ABſolutis iis, quæ mihi pro demonſtranda Iuſtitia Banni Imperatoris dicenda videbantur, pauca, quia materia non tantum connexa, ſed ferè eadem eſt, iam de Executione Pragenſi ſubiungam; cuius Iuſtitia ſimiliter aduerſus calumniatores ex ſupra dictis demonſtratur. Poſui autem hanc Prop. vt appareret quam prudenter Imperator ad Executionem proceſſerit; &, quia ſuperius dictum fuit, quod Bohemi fuerint Notorij rebelles, ne quis putaret hoc eſſe exemplum, per quod ipſe Imperator etiam in Notoriis examinationem faciendam eſſe confirmaret.

1. Probatur itaque, quod conueniens fuerit, vt captiuorum cauſa examinaretur. Nam Notorium quidem erat, quod Bohemi fuerint rebelles, & quod crimen læſæ Maieſtatis incurrerint, per Prop. XII. & XIII. illud tamen tantum intelligendum eſt de populo & communitate Bohemorum, quamuis necdum tota; atque de hoc nulla examinatio facta eſt. Imperator autem non tantum non volebat omnes illos promiſcuè punire, quod in tanto numero inconueniens fuiſſet; verum etiam ex clementia ſua volebat tantum paucos punire, illos nimirum, qui fuerant in rebellione primarij, capita, reliquorumque incentores & ſeductores; vnde & tantum illi, qui pro talibus habebantur, cuſtodiæ tradebantur. Nondum autem plane & generaliter Notorium erat, quod omnes captiui eſſent tales. 2. Inter hos quoque erant gradus, ita vt non fuerint æquè criminoſi, ſed vnus magis quam alter, adeoq; inconueniens erat, vt omnes eandem pœnam ſubirent. Illi autem criminum gradus non ſatis ſciri poterant, niſi facta examinatione. 3. Imo & Cæſarea Maieſtas, ex ſingulari clementia ne quidem omnes volebat punire, qui fuerant inter primarios rebelles; verum ſi aliquid occurreret, propter q, aliquib. parci poſſet, parcere volebat.

Vt igitur iſta omnia fierent prudenter, & cum plena ſcientia, adhuc captiuorum examinationem fieri conueniens fuit.

2. Conueniens etiam fuit vt examinatio iſta fieret per Iudices Commiſſarios. Nam 1. Imperator fuit aliis negociis grauioribus occupatus, quæ nimirum totum Imperium, Regna & prouincias concernebat. Quia ergo ipſe examinationi illi vacare non potuit, aliis eam committere debuit. 2. Imperator adhuc propter ſuas cauſas ſedem Imperatoriã Viennæ aliquandiu continuare volebat. Captiui autem erant Pragæ, & tranſvectio eorum

rum ad Imperatorem incommoda; neque item conſultum videbatur, vt examinatio nimis diu differretur. Ergo neque propter hoc ab Imperatore ipſo commode fieri potuit. 3. Quia denique homines noſtri ſeculi adeo multum ſuſpicionibus ſuis inhærent, vt etiam rectiſſimè facta inde non ſint tuta; Sic fuit hoc medium conuentiſsimum, vt Imperator ab omni ſuſpicione vel rigoris, vel acceptionis perſonarum, vel vndecunque alias nata, ſe omnino liberaret.

PROPOSITIO XXIII.

Executio contra captiuos Pragenſes fuit iuſta.

1. EXecutio, quæ prima capita & inſtrumenta rebellionum, ac ſimul violatores Regiæ ac Cæſareæ Maieſtatis, genere mortis benigno, aliiſque pœnis minoribus puniuntur, illa eſt iuſta. De hoc non poteſt eſſe dubium; quia tales delinquentes non tantum mortem merentur, ſed etiam rigidam mortem.

Atqui Executio contra captiuos Pragenſes fuit talis. Notorium enim erat, quod Bohemi commiſerant grauia & Notoria crimina rebellionis & læſæ Maieſtatis, Regiæ nimirum & Cæſareæ, vti patet ex Prop. XII. & XIII. Si vero necdum Notorium erat, quinam fuerint inter ipſos talia capita & inſtrumenta, adeoque per Prop. præced. examinatio adhuc fieri debebat, illa per Commiſſarios Cæſareæ Maieſtatis ſufficientiſsime facta eſt. Quod item genera mortis fuerint benigna, patet ſi conſiderentur, & cum enormitate criminum comparentur.

Ergo Executio contra captiuos Pragenſes fuit iuſta.

2. Idem quoq; confirmatur inde, quia aduerſarij, hic ne quidem ad ſpeciem obijcere poſſunt, quod pro Comite Palatino obiecerunt. Imperator n. & Rex Bohemiæ (niſi hoc adhuc velint negare; & quidem tanquã Notorium, quod abſurdum) habuit poteſtatẽ ſuper captiuos; non tamen iudicauit in propria cauſa, ne quidem ſecundum ipſorum ſententiã; adeoq; non fuit ſuſpectus, ſed alij cauſam examinauerunt, & ſententiam tulerunt. Si aũt & hos Cæſareos Commiſſarios velint ſuſpectos habere, ſuſpicandi apud ipſos nunq̃ erit finis, niſi ipſi rebelles vel alij ſuſpicantes conſtituantur Iudices. Quod quidẽ ridiculum. Etiamſi tamen fieret: ſiquidẽ eo modo iudicarent, quo ante iudicatũ, bene ſin aũt contrarium; quid tum nos, & totum quaſi mundum à ſuſpicione, non temeraria, ſed rationem habente, liberaret? Et quare vellent illos ſuſpectos habere? Sunt viri integritate

Digitized by Google

tate conſpicui; & præterea, antequam examinationem aggreſſi fuerunt, ſtrictum dixerunt Iuramentum, ſe non aliter, quam ſecundum viam iuſtitiæ & æquitatis progreſſuros.

3. Attendendum & hoc, quod ipſi captiui, factorum ſuorum ſibi bene conſcii, ad principium examinationis obſecrauerint, ne ſecundum viam iuſtitiæ ſecum procederetur, ſed miſericordiæ.

Obijcitur à vulgo.

PRIMO. *Spectaculum iſtud fuit crudele & tyrannicum, quo tot homines ad lanienam ſunt perducti.*

℞. Non intelligunt quid dicant. Si vim faciant in eo, quod ſpectaculum iſtud factum fuerit contra inſontes (tum enim meritò diceretur crudele & tyrannicum) videant præcedentia. Si vim faciant tantum in numero interfectorum; tum certiſſimum eſt, etiamſi numerus eſſet maximus, modo puniretur ob crimina mortem promerentia, vti hic factum; quod nullo modo poſſet dici ſpectaculum crudele & tyrannicum. Veruntamen in hac Executione numerus non fuit magnus, ſed paruus. Non enim debet tantum conſiderari, quòd ibi viginti & aliquot fuerint ſupplicio affecti, ſed etiam, vnde & ex quanto numero iſti fuerint deſumti. Quam paruum videlicet, tam paucos homines malorum authores ex tot millibus, qui de rigore mortem etiam meriti fuerant, ad ſupplicium poſtulari? ſi tantum vellent, quod fuerit horribile ſpectatu; verum quidem ſentirent; quia id propterea tanquam publicum exemplum, & Bohemiæ, & toti orbi fuit propoſitum, vt alii ſaltem formidine pœnæ à tantis criminibus horrorem acciperent: attamen verba id non ſonant, & ſi id tantum velint, corrigant linguam.

SECVNDO. Aliqui etiam audent dicere, quod Imperator *captiuis iam veniam promiſerit, & quod ſic Executio contra datam fidem fuerit iniuſta.* Aſt ego viles & maledicos iſtos calumniatores reſponſo indignos iudico. Si non velint agere cum ratione, ſed ita pertinaciter maledicere, eſſent digni qui inſtruendi traderentur Carnifici Pragenſi, qui illis ex ſua experientia ſufficiens Magiſter foret.

PROPOSITIO XXIV.

Imperator non videtur ſecundum virtutem contra Comitem Palatinum & Bohemos clementius procedere potuiſſe, quam factum eſt.

SVppoſita iam iuſtitia Cæſarea ex ſupra demonſtratis, cum felici coronide agamus etiam parum & conciſè de clementia.

1. Imperator obligatus fuit, vt bellum gereret contra Comitem Palatinũ & Bohemos. Ergo primũ quoad hoc non potuit clementius agere. Si enim omiſiſſet id, ad quod obligabatur, fuiſſet mollities & iniuſtitia.

Obligatio autem illa ad bellum probatur. 1. Verus enim Paſtor tenetur oues errantes in viam reducere, & lupos gregem inuadentes fortiter repellere. Sic & verus Magiſtratus tenetur ſubditos ſuos rebelles ad obedientiam reducere, & violentos inuaſores Reipubl. ſuæ fortiter repellere. Hoc eſt enim officium ipſius, & pro eo coram judicio Diuino ſtrictam rationem reddere debebit.

Imperator autem fuit verus Rex Bohemiæ, & Paſtor in regimine Politico. Tenebatur igitur iſtud ſuum officium facere: nec propterea fugiendum erat, quia videbat tot oues errantes, & lupos in medio ipſarum. Mercenarii enim fugiunt: bonus autem Paſtor ponit animam ſuam pro ouibus ſuis. 2. Etiamſi adhuc Imperator pro ſua perſona voluiſſet & potuiſſet remittere jus hæreditarium, quod Domus Auſtriaca in Regnum Bohemiæ habet: id tamen non præiudicaſſet Potentiſsimo Regi Hiſpaniarum; qui ſic iuſtam cauſam Bohemis & Comiti Palatino bellum inferendi habuiſſet; quod & eum facturum fuiſſe non dubito. Cogitet autem quilibet, an non jmperium hac ratione in turbas abſque comparatione longè maiores deueniſſet. Ne igitur imperium maiora incommoda pateretur; ſaltem propter hoc etiam Imperator debuit eligere ea, quæ minora erant. 3. Imperator eſt Summus Princeps & caput Imperii. Debuit igitur iuſtitiam in Imperio conſeruare; hæc enim eſt anima veræ cuiuslibet Reipublicæ. Debuit igitur contra violentes alienorum bonorum inuaſores iterum mediis belli & armorum procedere.

2. Specialiter quod attinet ad declarationem Banni contra Comitem Palatinum; certum eſt ex ſuperioribus Palatinum iam incurriſſe illam pœnam ab eo tempore quo primũ ſe geſsit tanquam Regem Bohemiæ. Potuit igitur Imperator eum iam tum habere pro Bannito, vel ſaltẽ Bannum contra eum ſtatim publicare ſcitur verò ꝙ expectauerit, quod eum prius curauerit per literas Electorum & Principum monere, quod ipſe cũ mandato ſuo, adiuncta Banni intetminatione, ſerio monerit, vt intra menſem Reguo Bohemiæ cederet. Fluxit vero plus quam ſemeſtre vſque ad victoriam Pragenſem; ille interim non parebat, Imperator tamen expectabat, Poſt victoriam quoque Pragenſem nondum ſe ſubmittebat, quamuis Imperator in tertium vſque menſem adhuc expectaret; ſed continuo ſe tanquam obſtinatum perduellem gerebat. Anne igitur Imperator quaſi crudelis fuit, vt ab ipſo jure ſtatutam & inflictam pœnam demum irrogaret?

garet? Si igitur vnquam clementia cum iuſtitia in puniendo miſceri poteſt, hic certè mixta fuit. Et quando vnquam debuerit, vel deberet Bannum contra aliquem declarari, ſi non in tali caſu?

Accedat huc Iuramentum Imperatoris, de quo in Prop. XI. Iurauit nimirum, quod velit Iura & Conſtitutiones Imperii obſeruare, ſeditiones & violentias ſubuertere, &c. Iam itaque videbatur cum iſto medio Banni amplius expectari non poſſe. Eodem quoque Iuramento confirmatur præcedens argumentum.

3. Similiter quod attinet ad Executionē Pragenſem, certum eſt, quod plurimi Bohemorum de rigore juris grauiſſimam mortis pœnam meriti fuerant. Debuit ergo Imperator in caſu tam graui ſaltem aliquod paucos, rebellionis & tot malorum authores, exemplum ſtatuere: vt non tantum coram hoc mundo, ſed etiam coram Deo rationem reddere poſſet, quod officium & gladium Principis, ſeu Magiſtratus, non fruſtra geſſerit.

Deinde quam clemens Imperator fuerit in ipſa interfectorum pœna determinanda, inde ſatis ad oculum patet, quod ea ipſa ſententia, quam Domini Commiſſarii criminum qualitate diligenter inſpecta, in Reos auditos & examinatos iuſtè tulerant, ab Imperatoria clementia plurimum fuerit mitigata. Et ſi iſta Executio ordine parum reuoluatur & conſideretur, mirum erit, ſi illæ pœnæ pro tantis criminibus non videantur clementes.

Denique illa etiam clementia fuit ſingularis, qua Imperator illis, qui in cuſtodiis Pragæ permanſerant, omnem pœnam condonauit.

Obijcitur à vulgo.

PRIMO. *Imperator ſaltem in Executione Pragenſi debuiſſet parcere illis, qui erant ex ordine illuſtrium, imprimis ne infamia redundaret in totam familiam.*

℞. In crimine Maieſtatis nemo defenditur priuilegio dignitatis. *l. ſi quis alicui. C. ad leg. Iul. Maieſt.* 2. Illuſtres interfecti, fuerunt primaria capita malorum. Ergo illi imprimis debebant puniri: alias fuiſſet potius facta acceptio perſonarum. 3. Non videtur mihi dubium, quin ſi Imperator, reliquis inferioris generis punitis, ſuperioribus illis pœnam condonaſſet, à longe pluribus reprehenſus fuiſſet, per illud Poetæ;

Dat veniam coruis; vexat cenſura columbas.

Adeo impoſsibile eſt facere, quod omnes laudant! 4. Infamia non oritur pœna, ſed ex delicto: adeoque ſi infamia in plures redundaret, id tantum orir etur ex facto interfecti, quod amplius infectum fieri nequit.

Imò

Imò pœna, tollendo & compenſando delictum, potius tollit infamiam. 5. Infamia vera, quæ comitatur delictum, apud nullum eſt, præterquam apud eum qui delictum commiſit: alias certè omnes familiæ eſſent quoad hoc in periculoſo loco. *6.* Miſeria aliqua, quæ ſimilis eſt infamiæ, poſſunt etiam puniri aliqui de familiâ, ſed filii tantum. per *l. quiſquis cum militibus. §. filij. C. cit.* Imperatorem autem ne hoc quidem velle creditur.

SECVNDO. *Etiam ex Iuſtitia ſeuera poteſt oriri ſcandalum, & maior commotio in animis ſubditorum.*

℞. Ex dictis patet, quod Iuſtitia hæc non fuerit ſeuera, ſed clementiſſima: adeoque potius obligabit animos ſubditorum. Si tamen etiam ex ſimili caſu, quando res & circumſtantiæ per humanam prudentiam eſſent ſatis conſideratæ, nihilominus adhuc aliquid ſiniſtri aliquando fortè oriri poſſet: ille tamen timor non cadit in virum iuſtum & conſtantem; quem tunc,

Si fractus illabatur orbis,
Impauidum ferient ruinæ.

Tunc ſcilicet imprimis valet illud antiquum: FIAT IVSTITIA, ET PREEAT MVNDVS.

Notand. ad Propoſ. XVIII. circa Reſponſ.

Si Aurea Bulla æquè authenticè in lingua Germanica promulgata fuit atque in Latina, & non tantum vt interpretatio quædam; omnino vera eſt conciliatio in 2. Reſponſ. allata: ſi tamen præterea exemplar impreſſum omnino conſonat cum Originali.

DEO GLORIA.
Iuſtitiæ & Veritati
VICTORIA.

FINIS.

Google